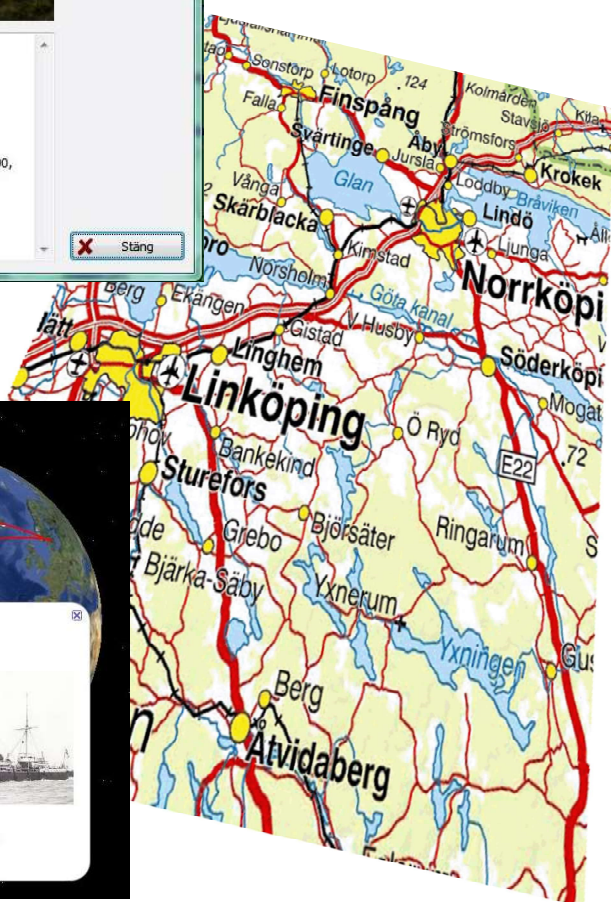
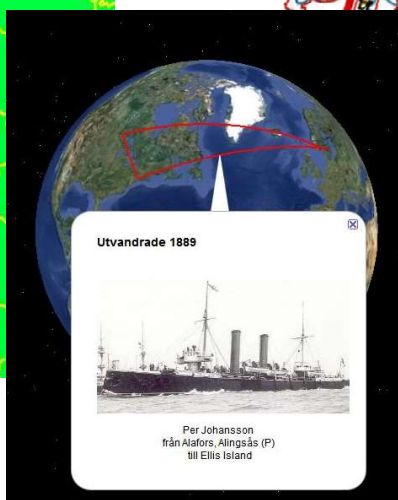
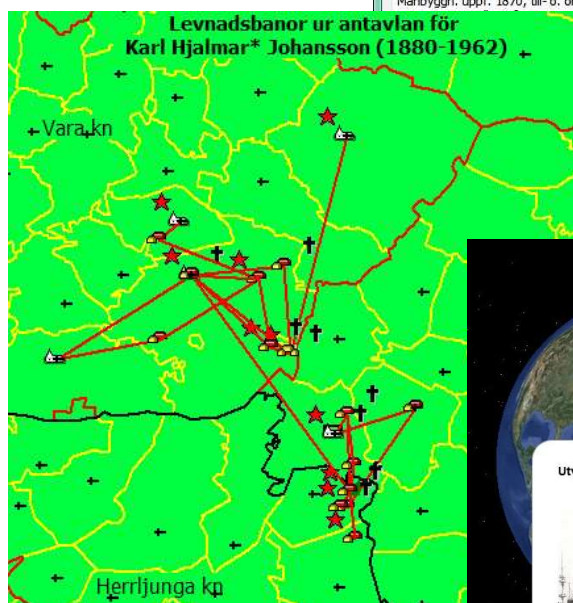

Kartfunktionen

i Disgen 2019

Studiehandledning Del 1

© 2019 Föreningen DIS
Tor-Leif Björklund & Björn Johansson

Kartfunktionen i Disgen 2019

Studiehandledning Del 1

Syftet med denna handledning är att du skall kunna få glädje av kartfunktionen i Disgen. I första hand skall du lära dig hur du använder ditt eget registrerade material och visar hur dina släktingar har flyttat.

Som stöd för dina studier av kartfunktionen, finns ett övningsmaterial som hör till denna handledning. Kursledaren ger dig anvisningar om hur du får tillgång till den.

Handledningen behandlar bl.a. följande moment

- Kartfönstrets innehåll
- Disgen-orter med bilder och beskrivningar
- Grundkartans menyer och verktyg
- Principer för underlagskartor och några exempel
- Metoder för att placera orter
- Kartan som stöd vid släktforskning
- Personuppgifter på kartan
- Spara kartvyn som bild och i utskrift
- Visning av levnadsbanorna på Google Earth
- Lite kartteori

Först några allmänna tips

I handledningen markeras de olika moment du skall göra med **fet stil**. Inmatningsuppgifter anges med ***Fet kursiv stil***.

Med "**klicka på**" eller "**klicka ...**" menas att du med musen pekar på en knapp, text eller dylikt och sedan klicka på musens vänstra knapp.

Med "**Dra ... och släpp ...**" menas att du markerar angivet objekt (text eller karta), håller ner vänster musknapp, och med musen flyttar pekarmarkören till den angivna platsen. Först där kan du släppa den vänstra musknappen.

Ibland behöver man trycka på två tangenter samtidigt, t.ex. hålla nere Ctrl-tangenten medan man trycker på A-tangenten. Detta anges i texten med **tryck "Ctrl + A"**.

Innehållsförteckning

Varför kartor i släktforskningen? ...	4
Så kan Disgen visa släkten på kartan	4
Vilket material kan du lägga in	4
Förberedelser	6
Hämta övningsmaterial.....	6
Starta Disgen och kopiera datamapp	6
Välj kartkursens datamapp	7
Hitta tillbaka till din egen datamapp	7
En snabb rundvandring	8
Zooma, flytta och hitta platserna	8
Verktygen i kartfönstret	10
Några inställningar för kartfönstret.....	11
Användningen av Disgen-orter	14
Registrera Disgen-orter.....	14
Text och bild till en Disgen-ort.....	16
Grundkartan.....	18
Kartans skala och markörens koordinater	18
Rutnät för äldre kartor.....	19
Orten mitt i kartan.....	19
Sök ort från ortsträdet.....	20
Visa ortsinformation	20
Lagra kartans läge som "Mitt hem"	21
Kartfönstrets olika lager	21
Underlagskartor	22
Kartor anpassade för Disgen.....	23
Lagring av underlagskartor på två sätt	23
Import av underlagskartor till DgMap	24
Installation av underlagskartor i Kartförrådet	25
Val av underlagskartor.....	28
Släcka och tända visade kartor	30
Ändra zoomgränser och lager för en karta	31
Ändra zoomgränser och lager för flera kartor	32
Placera orter på kartan.....	33
Ange koordinater för hand	34
Hitta koordinaterna med Eniro.....	36
Hitta koordinater med Google Maps.....	38
Hitta koordinater med underlagskarta.....	40
Placering av ortnamn på kartan.....	40
Hitta historiska kartor	41
Kartor för Disgen-orter	41
Kartor för valfri punkt på kartan.....	42
Hitta kyrkböcker via kartan	43
Hitta alla församlingsböcker	43
Hitta Disgen-orterna i husförhörslängderna... ..	45
Personuppgifter på kartan.....	46
Registrera först några personuppgifter	46
Visa personuppgifterna i kartan	48
Alternativ för personvisningar	49
Visa lite mer	50
Visa teckenförklaringar.....	51
Centrera personuppgifterna på kartan.....	52
Radera personuppgifterna i kartan	52
Personuppgifter i två fönster.....	52
Dokumentera dina kartvyer	54
Spara karta som bild	54
Kartan som utskrift	55
Två exempel på utskrifter	58
Exportera till Google Earth Pro	60
Ett första försök.....	60
Spela upp levnadsbana	63
Bilder i Google-exporten.....	64
Ljud och film i Google-exporten	66
Variera symboler och pratbubblor	67
Variera visningen av levnadsbanorna.....	69
Skapa unika namngivna Google-exporter.....	72
Klicka på bild för att förstora	75
Kombinera Google- och HTML-export	76
Lite kartteori	77
Övningar.....	78
Svar och kommentarer till övningarna	81
Fördjupningsstudier	84
Egna anteckningar	85

När du har släktforskat ett tag så vill du kanske visa för släkten eller andra vad du åstadkommit. Då kan du med hjälp av antavlor och en karta visa var släkten bott och verkat. Vidare kan du visa var gårdarna / torpen där dina släktingar levde var belägna och hur långt de flyttade. Dessutom kan du få en inblick i hur långt det var till arbetet och kyrkan.

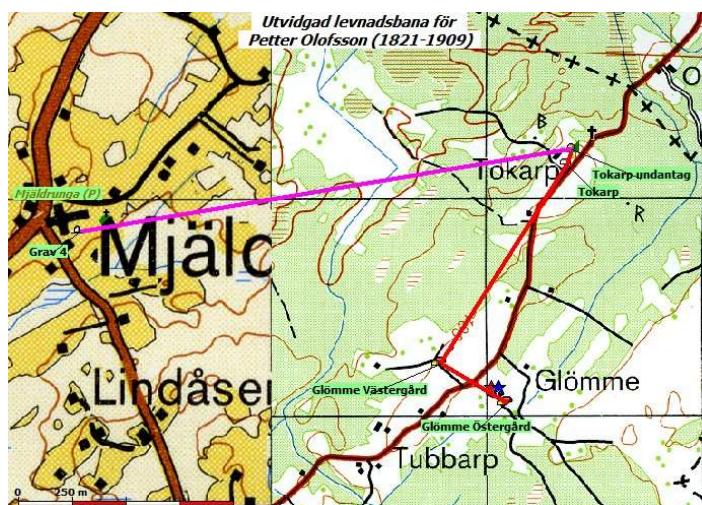
Varför kartor i släktforskningen?

Så kan Disgen visa släkten på kartan

Med hjälp av inmatade personuppgifter och kartfönstret kan du visa var dina släktingar var födda, levt, gift sig, arbetat, flyttat, och var de har avlidit.

I Disgen kan du samla allt material om orter som byar, gods, gårdar och torp tillsammans med kartor etc. och på ett enkelt sätt visa var dina anor har levt och arbetat.

Du kan också skriva ut kartbilder med dina släktingars förflyttningar.

Vilket material kan du lägga in?

I Disgen finns redan alla läns-, kommun- och församlingsgränser samt församlingarnas huvudkyrkor inritade på en grundkarta som gällde år 1989. Du kan beskriva egna gårdar, torp, herrgårdar etc. med text och bilder som hänvisar till de inlagda kartorna. Vidare kan du därutöver själv lägga in gamla och nya digitala kartor och se hur dina anor har rört sig under åren.

Du kan utöka kunskapen om gården, torpet, herrgården, och med hjälp av digitala kartor och annat material från t.ex. Lantmäteriet som speglar hur markerna och omgivningarna såg ut i gångna tider.

En stor omvälvning för landsbygden var stor-, en- och laga skiftena. Här kan du med hjälp av digitala kartor och beskrivningar se hur gårdar flyttades och dess arealer ändras. Om du har tillgång till gårdsarkiv eller andra arkiv kan du själv skanna in kartor och annat material som är intressant att kunna visa. Detta material kan också samlas i Disgen.

Förberedelser

För att du skall känna dig trygg i övningarna kommer du att skapa en separat datamapp som är helt skild från dina egna data. När du lärt dig alla handgreppen kan du sedan lugnt börja tillämpa dina kunskaper på ditt eget material.

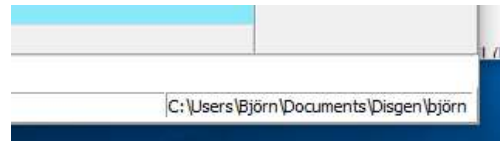
Hämta övningsmaterial

Till kursen hör zip-filen **Disgen_2019_Kursmaterial_Kartkurs_1.zip**, som innehåller:

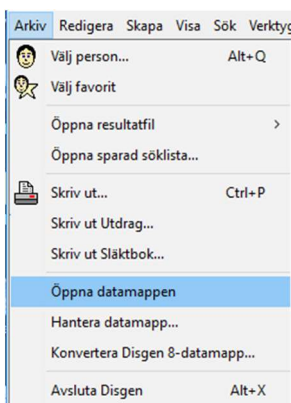
1. **Hämta eller ladda zip-filen** från plats som din handledare ger dig närmare anvisning om.
2. **Placera den på ditt skrivbord och extrahera (packa upp/ unzip) innehållet i denna.**
  - en Disgen datamapp med namnet **Disgen 2019 Data Kartkurs 1**
  - en kartpaketmapp med namnet **Topo Kartkurs 1**.
  - en kartpaketmapp med namnet **GEK Kartkurs 1**

Starta Disgen och kopiera datamapp

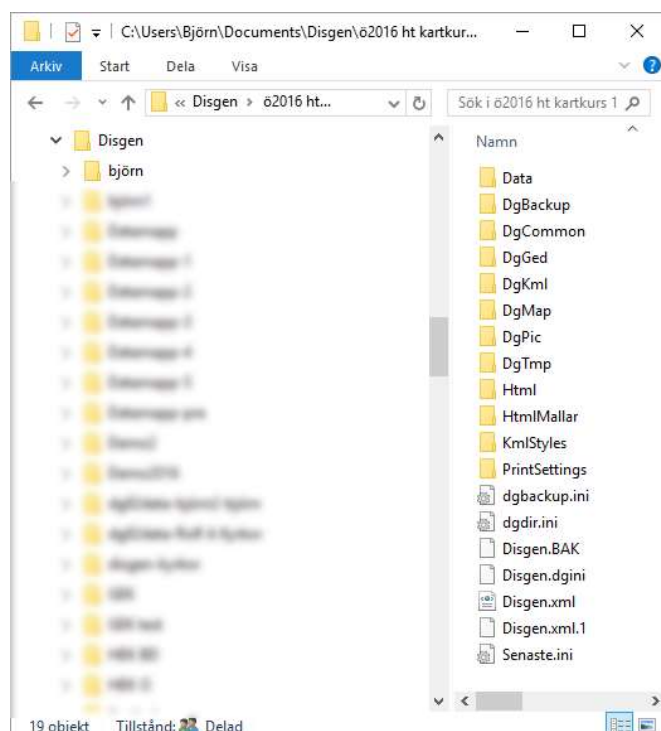
När du startat Disgen ser du i statusraden i nedre högra hörnet var din aktuella datamapp ligger. Det är intill denna datamapp som kursmappen skall placeras. Det enklaste sättet är att öppna utforskaren för att se filsystemet är att göra detta från Disgen.

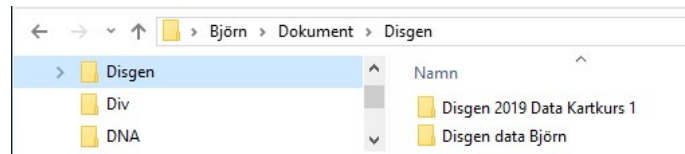
Klicka på Arkiv och välj Öppna Datamappen.

Här ser du vad din datamapp innehåller.

Placera mappen Disgen 2019 Data Kartkurs 1 i samma mapp Disgen genom att kopiera mappen på Skrivbordet och klistra in den här.

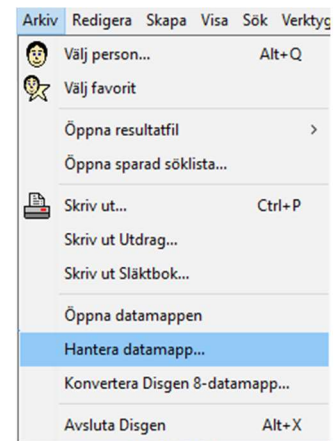

Stäng utforskaren!

Välj kartkursens datamapp

Nu är kartkursens datamapp på plats. Dags att välja denna som aktuell datamapp i Disgen. På Välkomstsidan hittar du en rad att klicka på.

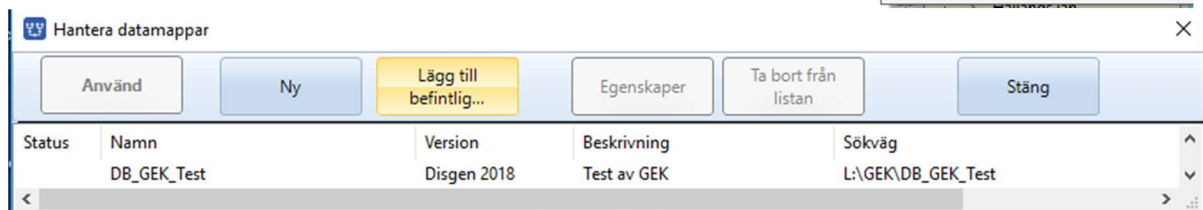
Aktuell datamapp är Disgen Data Björn som är tillgänglig för alla användare.
(Komplett sökväg till datamappen visas i nedre högra hörnet av Disgen).
Klicka här om du vill byta datamapp.

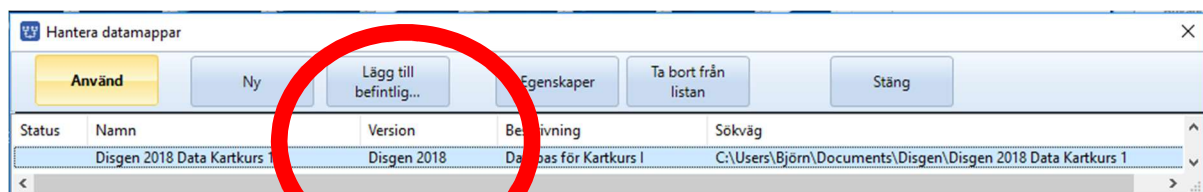
Du kan också klicka på Meny "Arkiv" och välj "Hantera datamapp..."

I dialogrutan ser du var din nuvarande datamapp är placerad.

Klicka på "Lägg till befintlig ...", leta upp och välj den nya kursmappen

Markera den nya kursmappen och klicka på Använd

Kursmappen blir nu vald och programmet öppnar välkomstsidan för datamappen.

Hitta tillbaka till din egen datamapp

Efter kursträffarnas slut gör du på samma sätt som ovan för att komma tillbaka till din egen datamapp.

1. Klicka på "Arkiv"
2. Välj "Hantera datamapp..."
3. Markera din egen datamapp
4. Klicka på "Använd"

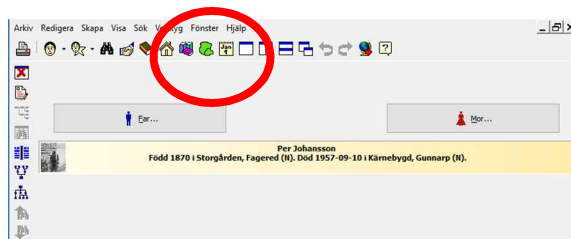
Nu är du tillbaka i din egen datamapp och kan fortsätta släktforska.

En snabb rundvandring

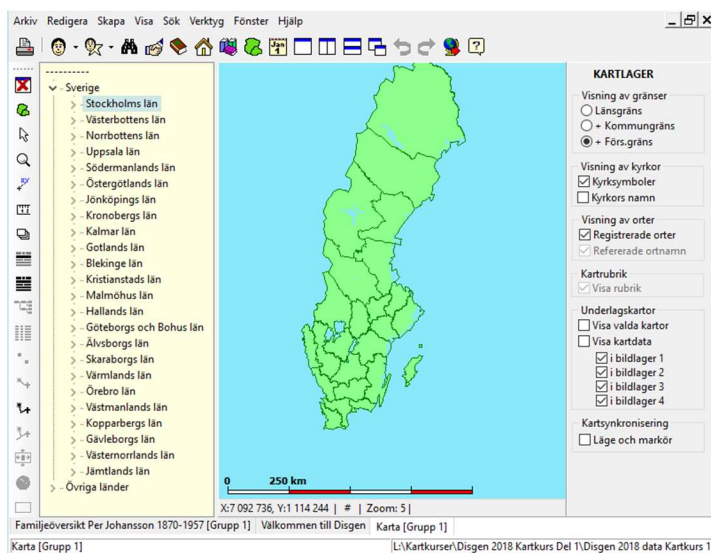
I detta avsnitt får du en inblick i hur Disgens kartfönster ser ut. Du lär dig hur du hanterar kartbilden och hittar i ortsträdet. Du får också en introduktion i verktygen i kartfönstrets vänsterkant.

Zooma, flytta och hitta platserna

För att komma in i kartfönstret **klickar du på Kartikonen** i verktygsraden.

Du kommer nu in i kartfönstret som består av tre delar. I mitten ser du den gröna grundkartan med länsgränser i Sverige. I vänster kant ser du en ortpanel. Den speglar den ortstruktur som ingår i Disgens ortdatabas tillsammans med de Disgen-orter du själv eventuellt lagt in vid registreringen av din släkt. Till höger ser du en lagerpanel med funktioner för att tända och släcka olika informationslager i kartan.

Genom att zooma in i kartan blir kartbilden större och mer information kommer successivt att visas.

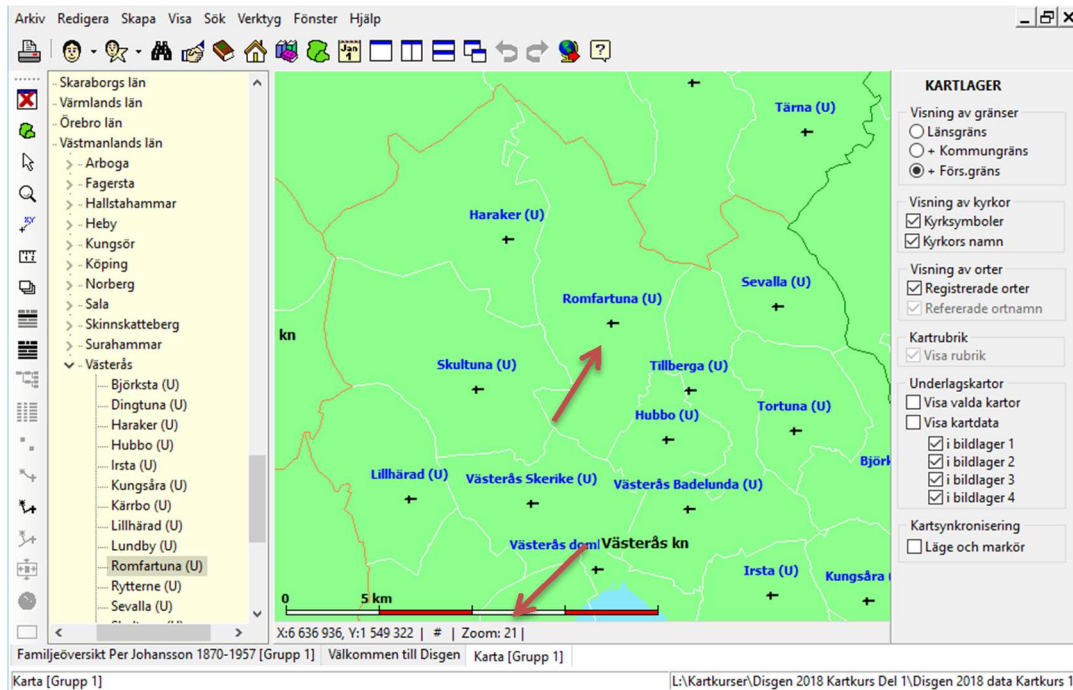
Zooma in: Rulla hjulet på musen från dig eller tryck Ctrl + (plus)

Zooma ut: Rulla hjulet på musen mot dig eller tryck Ctrl + (minus)

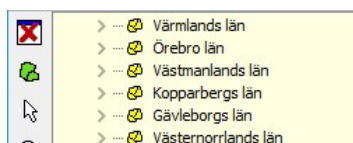
Zooma in i kartan så att du kan se kyrkor och församlingsgränser.

Zoomnivån indikeras med ett tal mellan 1 och 46. På zoomnivå 1 visas Sverigekartan som en liten symbol och på zoomnivå 46 ser du detaljer ner på meternivå. Zoomnivån visas i statusraden i nederkanten på kartfönstret.

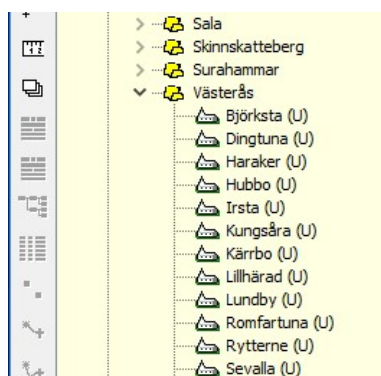

Du skall nu placera Romfartuna kyrka i mitten på bilden. Romfartuna ligger i Västerås kommun, Västmanlands län. Ett sätt att få Romfartuna i mitten på kartan är att göra följande.

Gå till ortsträdet på vänster sida av fönstret och klicka på >-symbolen till vänster om Västmanlands län.

Nu öppnar sig alla kommuner som finns i Västmanland. **Gå till Västerås kommun och klicka på >-symbolen här.** Nu visas alla församlingarna i Västerås kommun.

Dra namnet (eller kyrkosymbolen för) Romfartuna i ortsträdet och släpp det var som helst på grundkartan. Kartan kommer nu att förflyttas så att Romfartuna visas i mitten av fönstret.

Flytta kartan med musen:

Håll ner vänster musknapp och dra kartan med musen, släpp musknappen när du är klar.

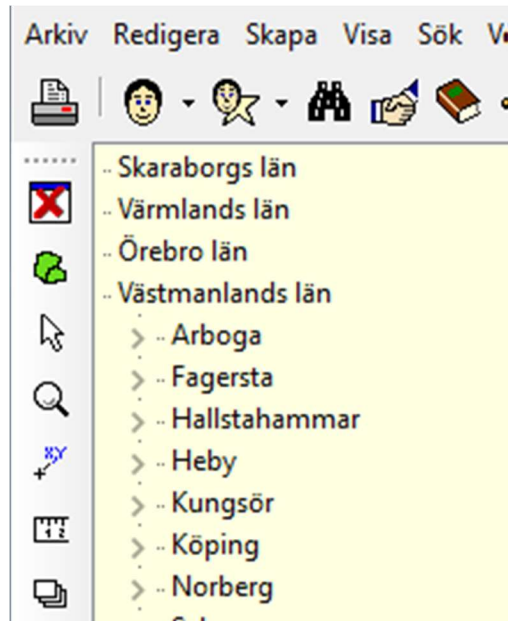
Flytta kartan med tangenter:

Håll ner Ctrl-tangenten och flytta kartan med tryck på pil-tangenterna. Pil upp flyttar ner kartan så att du ser mer av övre delen. På samma sätt för pilarna i sidled.

Verktygen i kartfönstret

Du skall nu bekanta dig med några av de verktygsknappar som finns i kartfönstrets vänsterkant.

- Stäng kartfönstret
- Stäng / öppna ortpanelen
- Peka i kartan (standardverktyget)
- Zooma in / ut i markerad yta
- Placera ort / ortnamn
- Mät avstånd i kartan
- Öppna / stäng lagerpanel till höger i kartan

Med **zoomverktyget** kan du göra följande:

Zooma in en punkt: Klicka i punkten på kartan. Punkten förstoras en zoomnivå och centreras.

Zooma ut en punkt: Håll ner Shift-tangenten och klicka på punkten i kartan: Kartan zoomas ut en nivå och den utpekade punkten centreras.

Zooma in en ruta: Håll ner vänster musknapp och dra upp rutan med musen. När musknappen släpps zoomas kartan in till denna ruta.

Zooma ut en ruta: Håll ner Shift-tangenten, håll ner vänster musknapp och dra upp rutan med musen. När musknappen släpps zoomas kartan ut så att rutan fyller fönstret.

När du klickar på Placeringsverktyget (X,Y) öppnas ortpanelen om den inte redan är synlig. Vi återkommer till detta verktyg längre fram.

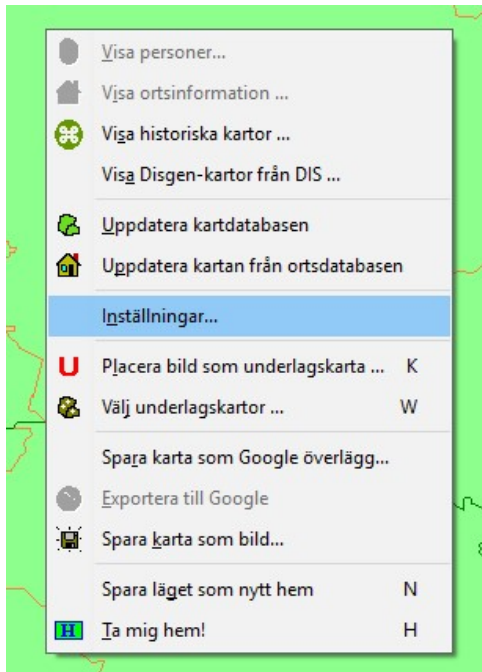
Med Mätstickan mäter du upp avstånd mellan två punkter på kartan. Avståndet visas i statusraden med meter och svenska fot för korta avstånd. För längre avstånd anges km och gamla svenska mil.

Vad är avståndet mellan Romfortuna och Skultuna i gamla mil?

Kom ihåg att alltid använda pekverktyget när du jobbar i kartan.

Det är bara när du zoomar, placerar ort /ortnamn eller mäter i kartan som du väljer ett annat verktyg. Byt tillbaka till pekverktyget när du avslutat något av dessa moment.

Några inställningar för kartfönstret

Markera grundkartan och högerklicka med musen.

Nu visas en popup-meny.

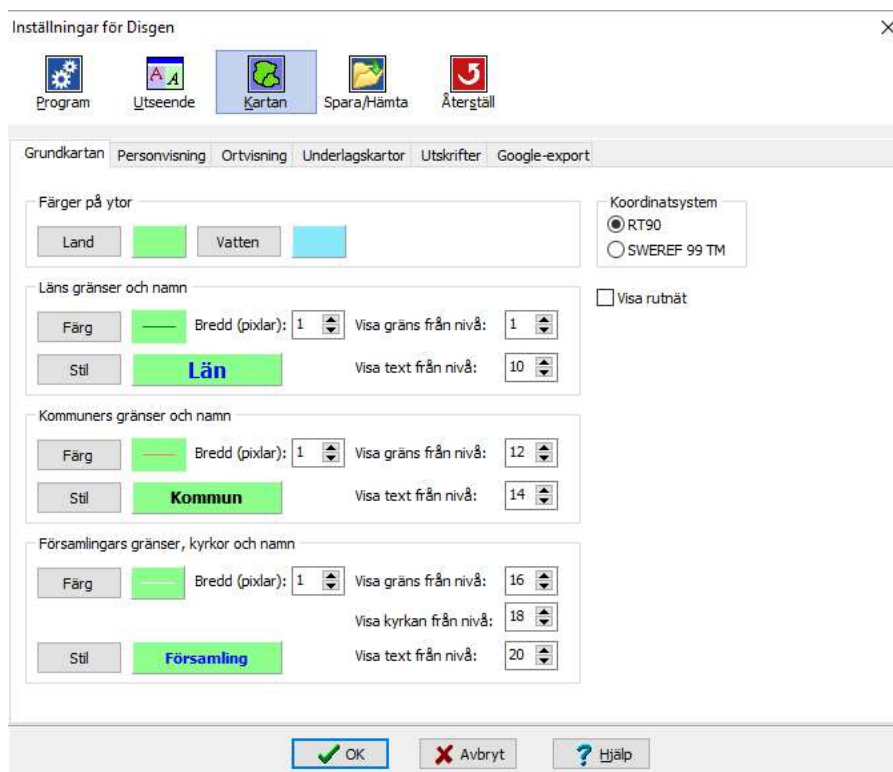
Välj "Inställningar..."

Dialogrutan för kartans olika inställningar visas.

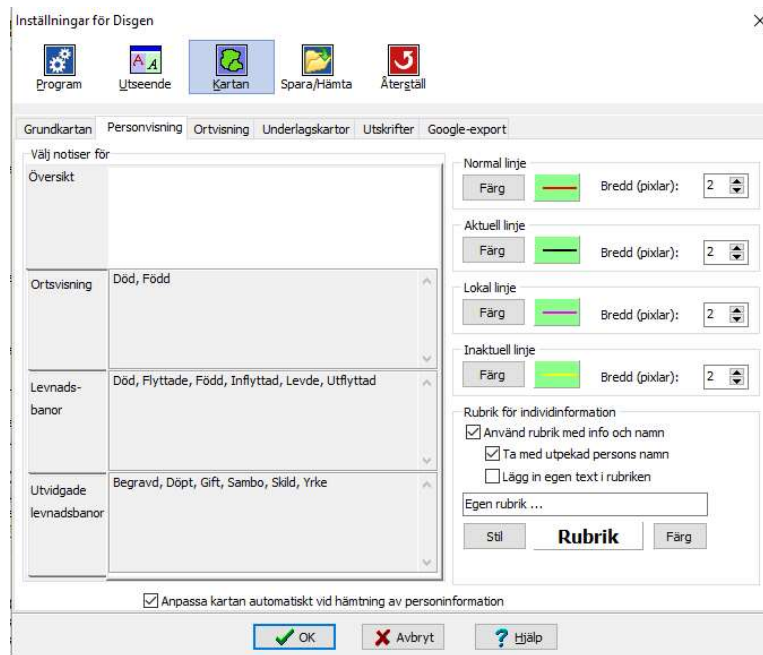
Inställningarna för kartan är grupperade på sex olika flikar: inställningar för grundkartan, för personinformation, för ortsvisning, för underlagskartor, för utskrifter och för KML Export.

Nedan ser du några av inställningarna. Du behöver inte ändra på några inställningar nu!

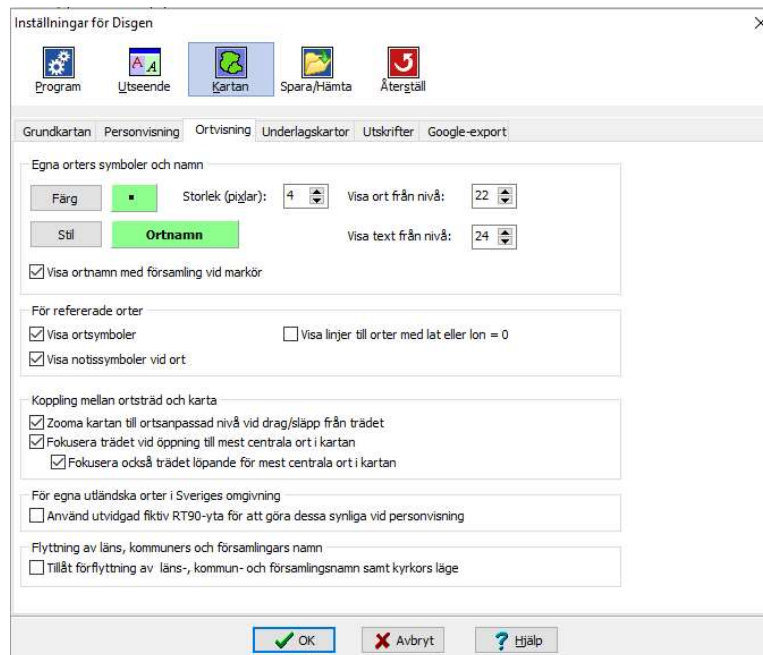
Klicka på fliken Grunddata

Klicka på fliken Personvisning

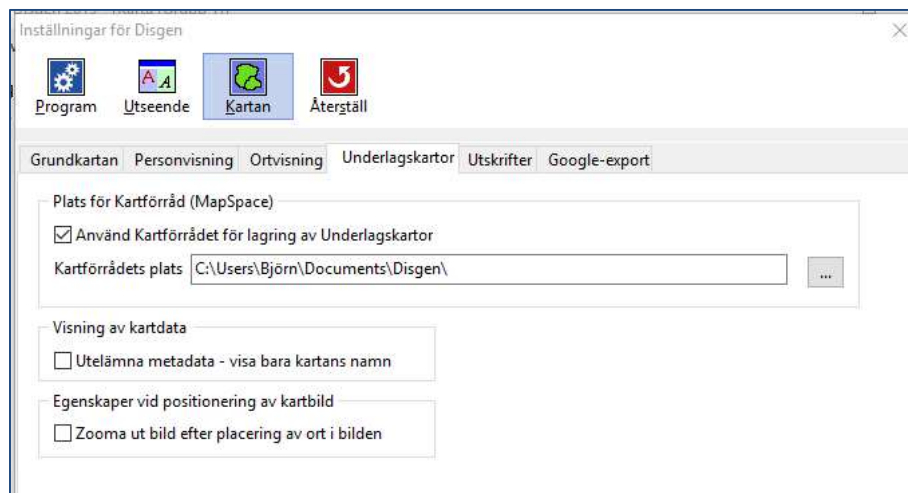

Klicka på fliken Ortvisning.

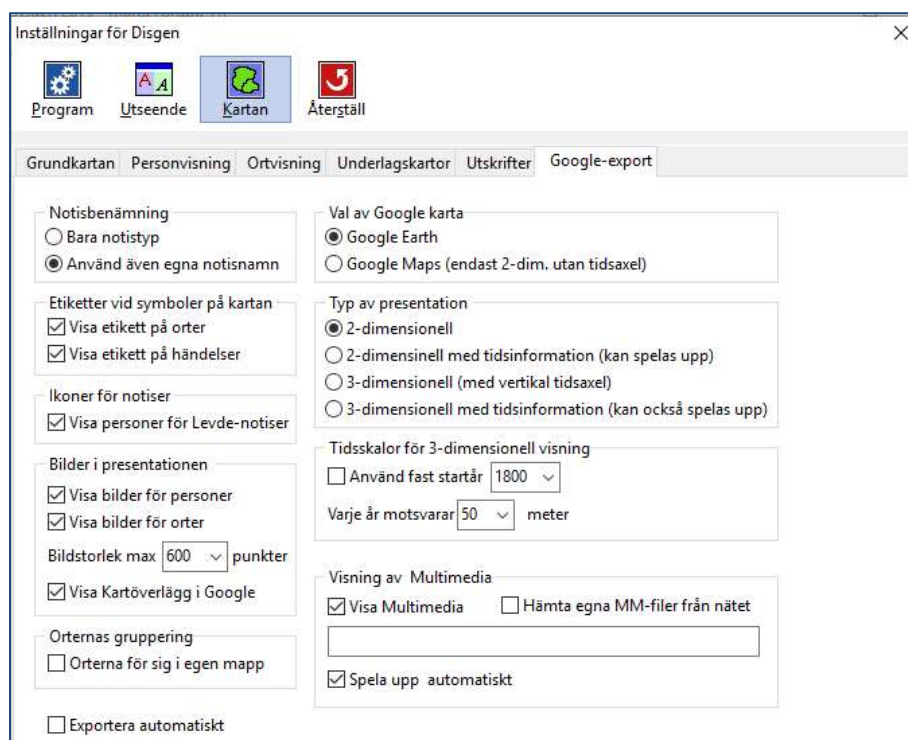
Klicka på fliken Underlagskartor.

Klicka på fliken Utskrifter.

Klicka på fliken Google-export

Användningen av Disgen-orter

Här får du lära dig hur du använder orterna i Disgens ortdatabas och hur du hittar dem i kartfönstrets ortpanel. Du får lägga in nya orter och lagra en beskrivning och en bild för några av dem. Du får lägga in en person och i dennes händelsenotiser hänvisa till orterna i ortdatabasen.

Registrera Disgen-orter

Du har förmodligen redan kommit i kontakt med Disgen-orter vid registreringen av dina släktingar, men vi gör en kort repetition.

I Disgen kallas alla län, kommuner, församlingar, herrgårdar, gårdar, torp, gator, gravstenar, gränstenar etc. för Disgen-orter. En Disgen-ort har ett namn, en symbol för typ av ort och plats för sina koordinater på kartan. Du kan själv lägga in egna Disgen-orter under dina församlingar.

Du börjar med att skapa en person. Klicka på menyn "Skapa" och välj "Obesläktad kvinna"

Karin Provdotter föddes 1850-03-08 på gården Tokarp som ligger i Mjäldrunga församling och Älvsborgs län. Du skall nu också lägga in gården i Disgens ortsträd.

Du skall **inte** skriva in gårdens namn på raden ort, utan använda den inbyggda ortdatabasen istället.

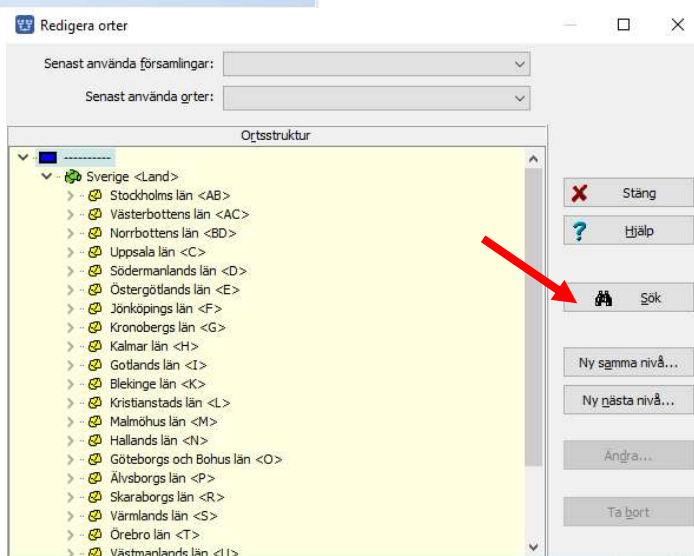
Klicka på lampan så att nästa bild kommer upp.

I denna bild ser du Sveriges alla län och du ser också ett > tecken till vänster om länets namn.

Nu skall du leta upp Mjäldrunga i ortsträdet.

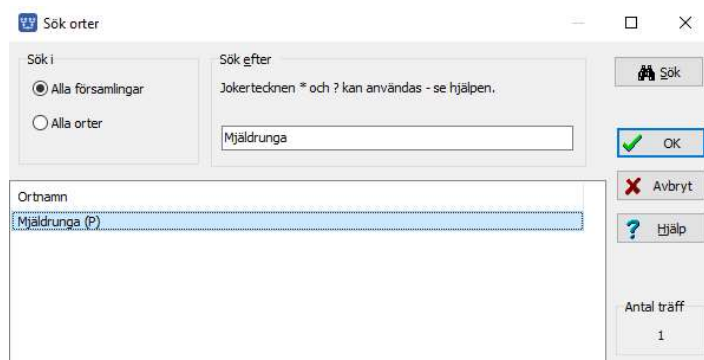
Klicka på knappen Sök.

OBSERVERA: Gamla församlingar som inte fanns runt 1980 saknas i ortsträdet. Församlingar med RSV-kod som slutar på '00', saknar geografiskt läge och kan inte visas på kartan. Läs mer om Sveriges församlingar genom tiderna på Riksskatteverket.se.

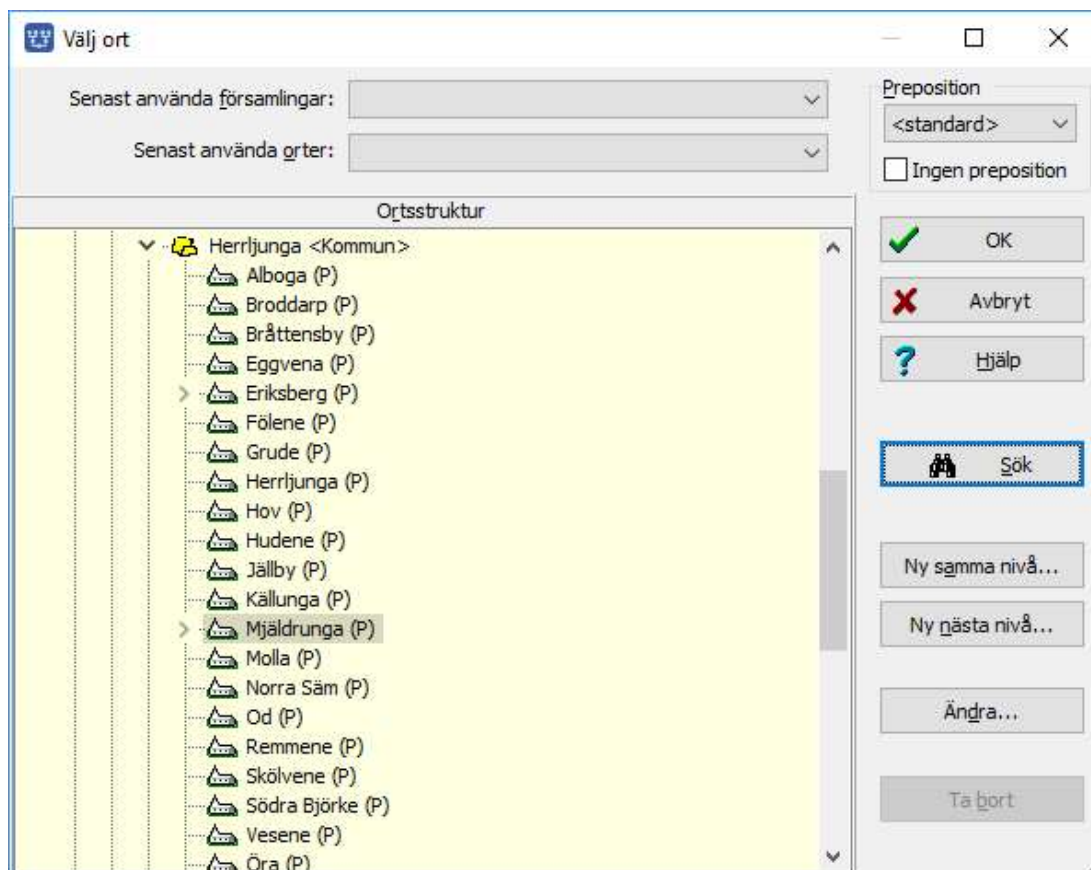
Skriv in församlingen "Mjäldrunga" i rutan under "Sök efter" i dialogen Sök orter.

Klicka sedan på "Sök"

Du ser nu namnet Mjäldrunga komma fram i sökresultatet. Om flera orter med namnet Mjäldrunga hade funnits, hade du sett de olika alternativen.

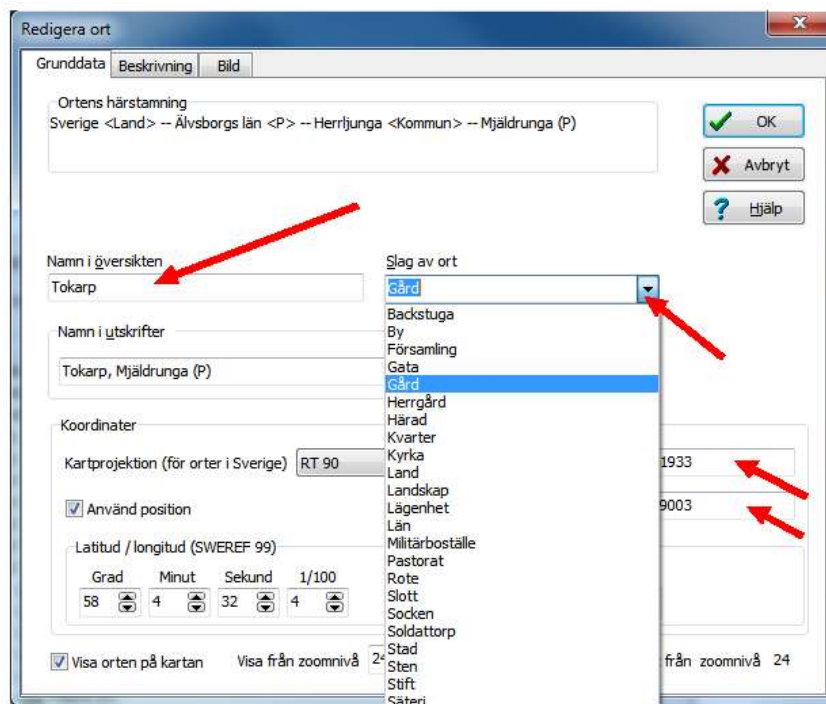
Markera raden och klicka på "OK".

Du ser här församlingen Mjäldrunga i ortsträdet.

Klicka nu på knappen "Ny nästa nivå"

Bilden nedan kommer då upp.

Skriv nu in namnet Tokarp. Du ser då att på raden under kommer gården + församlingens namn + länsbokstaven ut.

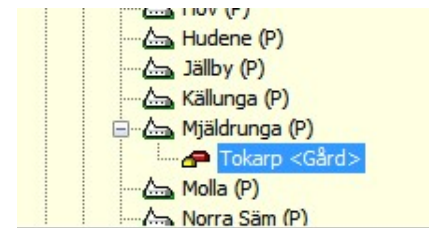
Klicka nu på den lilla pilen bakom rutan för "Slag av ort". En rullgardin kommer fram.

Välj Gård och klicka på den. Gård kommer nu att visas på raden.

I ramen **Koordinater** kan ortens läge anges. Vi återkommer till dem senare.

Avsluta med en klick på OK. Då ser du hur gården Tokarp har lagts in under Mjälldrunga.

En lista över slag av orter hittar du i avsnittet "Visa teckenförklaringar" på sida 49. Disgenorten Land är den största enheten som har en symbol och den kan användas för att också symbolisera andra länder i ortstrukturen. Disgenorten Sten är den minsta orten och kan användas för att märka ut en grav, husgrund, milsten eller dyl.

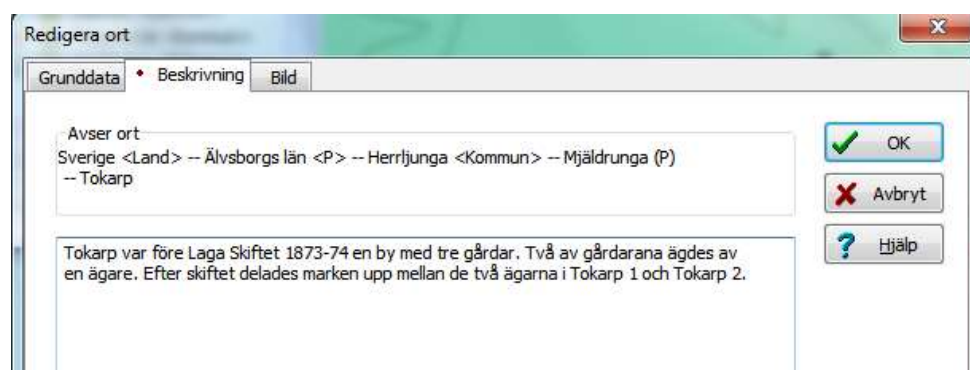

Du kan också skriva in en egen ortstyp, som då visas med ett vitt hus i kartan.

Text och bild till en Disgen-ort

När du skapat en Disgen-ort och angivit namn och typ av ort, kan du **klicka på fliken "Beskrivning"**. Här kan du skriva in en löpande text om gården.

Lägg in följande text för Tokarp.

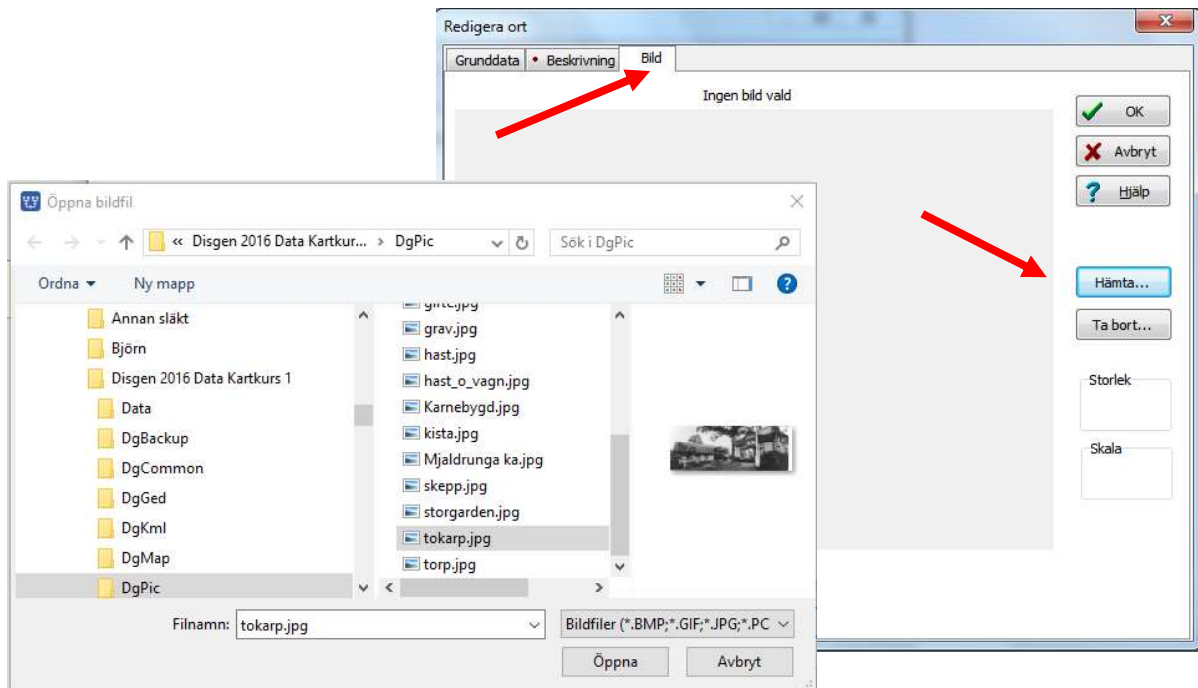

Klicka på fliken "Bild" för att också lägga in en bild för gården.

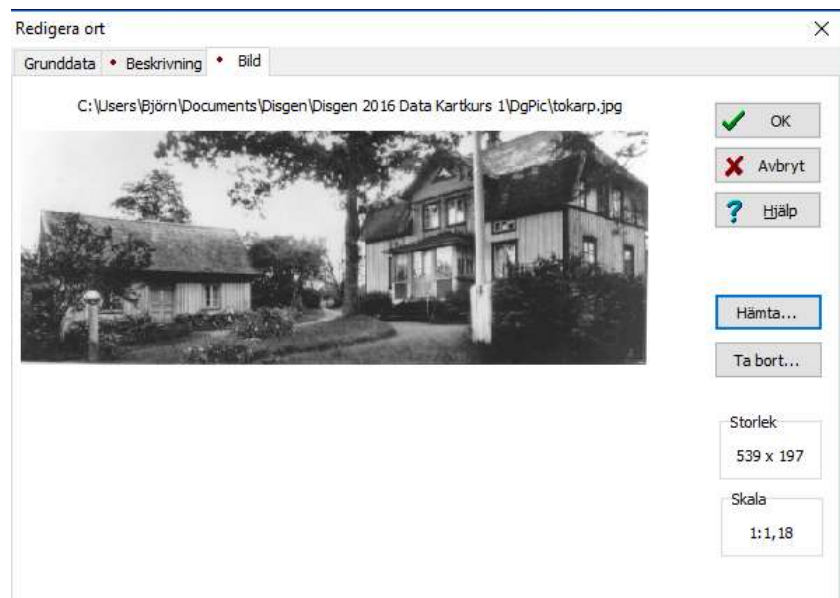
Datamappens mapp DgPic (och undermappar till denna) skall användas för alla bilder i Disgen, både för personer och för orter. Här finns säkert någon bild som du kan använda.

Klicka på knappen "Hämta" och välj bilden "Tokarp". Avsluta med "OK".

Nu har vi både text och bild för gården Tokarp.

Avsluta "Redigera ort"- dialogen med "OK".

Eftersom du också har en bild på en kyrka i mappen DgPic, skall du på samma sätt lägga in denna bild på Mjälldrunga Kyrka.

OBS: Du skall inte ändra några andra uppgifter för kyrkan, som samtidigt representerar församlingen Mjälldrunga.

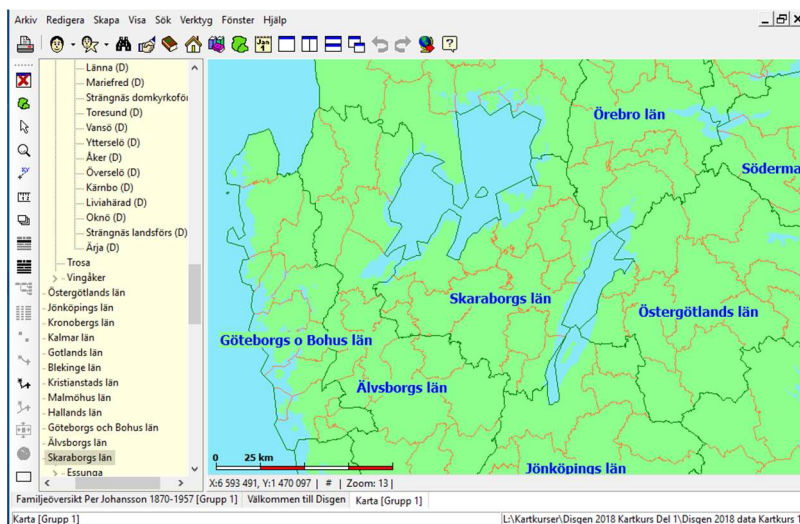
Grundkartan

Här skall du stifta närmare kontakt med kartfönstret och dess innehåll. Du skall också se hur orterna i ortpanelen samspelar med kartan och hur du påverkar kartbildens utseende och innehåll.

Du har redan fått en första kontakt med grundkartan med den gröna landytan. På denna karta finns alltså läns-, kommun- och församlings-(socken-)gränser inritade, vidare finns alla församlingskyrkors platser markerade med namn vid kyrkosymbolen (liggande kors). Dessa gränser återspeglar den 1989 år gällande administrativa indelningen av Sverige.

Detta är vad man kallar en vektorkarta, där gränserna ritas ut med streck. Gränserna är alltid lika tjocka och texten har alltid samma storlek oavsett vilken zoomnivå du väljer.

Kartans zoomomfång är från 1, med minsta kartbilden, till 46 med den största. Observera att grundkartans utseende, d.v.s. mängden gränser, text och symboler ändras med zoomnivån.

Zooma in (förstora)

kartan genom att rulla framåt med musrullen eller tryck Ctrl + (+).

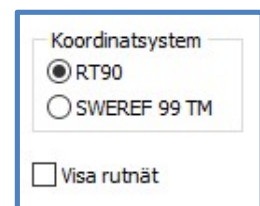
Zooma ut (förminska) kartan rulla bakåt på musrullen eller trycka Ctrl + (-).

Kartans skala och markörens koordinater

I kartfönstret finns det i nederkanten en skallingjal, se bilden ovan. Med denna kan du uppskatta olika avstånd i kartan.

Under skalan finns en statusrad med koordinaterna för den punkt där musmarkören befinner sig. Koordinaterna visas på två olika format. Det första formatet är Rikets Nät, R90, med X resp. Y framför koordinatangivelsen. Noggrannheten är här 1 meter. Med ett brett kartfönster kan du också se ett andra format som är latitud och longitud. Dessa anges i grader, minuter, sekunder och hundradelar av en sekund. I slutet av denna handledning hittar du ett kapitel med lite fördjupning i kartteori.

I kartans inställningar för Grundkartan kan du välja om du istället för RT90 vill se koordinaterna i det nya referenssystemet SWEREF 99

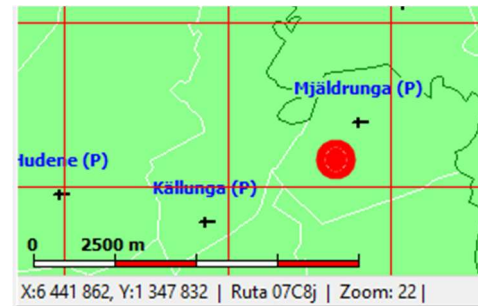

Här kan du också välja att visa det valda koordinatsystemets rutnät.

Prova att slå på rutnätet för RT90. Slå sedan av det igen.

Rutnät för äldre kartor

De olika kartbladen i äldre Ekonomiska kartan är placerade i ett rutnät bestående av storrutor om 50 x 50 km med 10 x 10 kartblad i varje. I statusraden visas ett #-tecken. Med Disgens rutnät påslaget visas i zoomintervallet 13-15 de olika storrutornas nummer som visas på #-tecknets plats. I zoomintervallet 22-24 visas de enskilda kartbladens rutnummer. Med **Visa Kartdata** påslaget kan du också se de olika delbladen som skapats för Disgen om du har en sådan underlagskarta installerad.

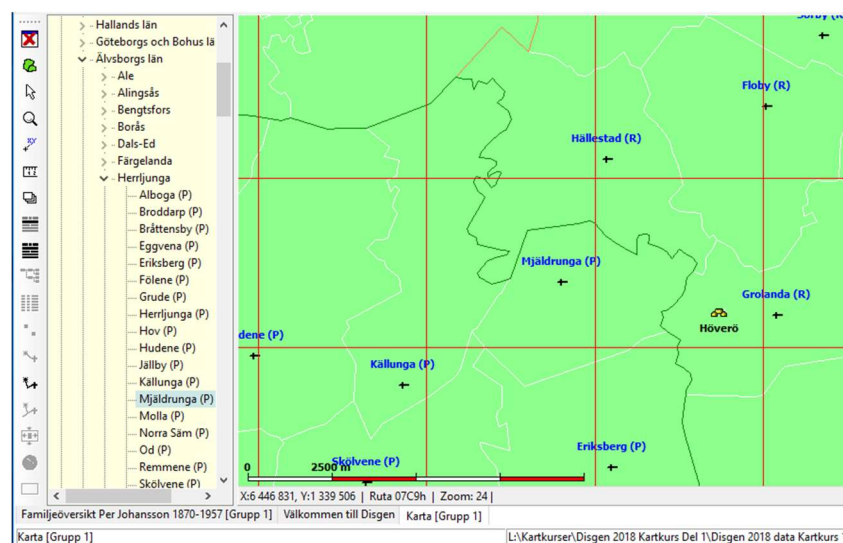
Vill du läsa lite mer om projektioner och referenssystem, kan du läsa avsnittet **Lite Kartteori** i slutet av handledningen.

Orten mitt i kartan

När du zoomar och flyttar runt kartan i kartfönstret så händer det också saker i ortpanelen. Det ortnamn som ligger mest centrerat i kartan markeras nu automatiskt också i ortpanelens träd av orter. Detta är en av effekterna av den inställning vi gjorde i samband med andra förberedelser i början av handledningen.

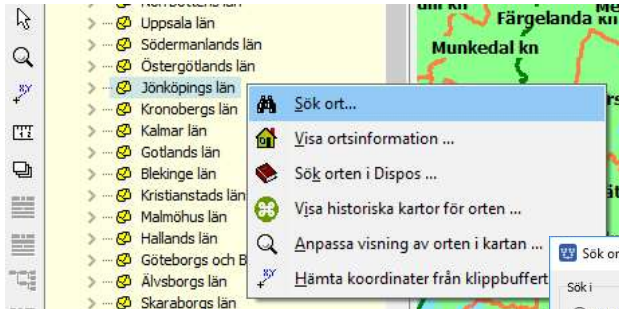
När du zoomar in i kartan flyttas fokus i ortsträdet från län och kommuner till församlingarna.

På samma sätt visas den mest centrala orten i ortsträdet när du flyttar kartbilden i olika riktningar med musen.

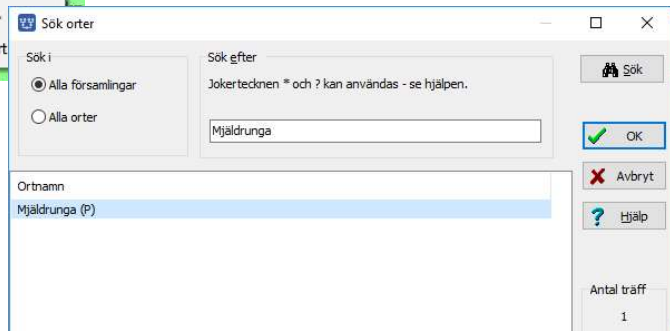
Sök ort från ortsträdet

Nu skall du välja en plats på kartan som vi skall arbeta med. Sök upp Mjäldrunga i Älvsborgs län.

Högerklicka i ortsträdet och välj "Sök ort". Det spelar ingen roll vilken ort du nu pekar på.

I dialogen "Sök orter" fyller du i "Mjäldrunga" och klicka på "Sök".

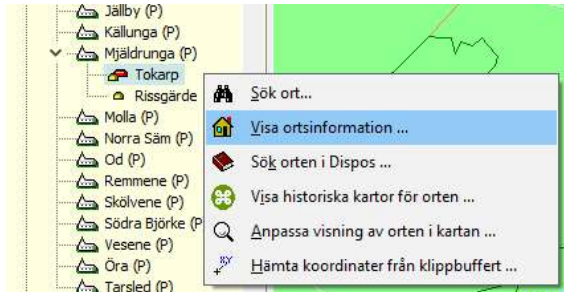
Som resultat får du de orter som innehåller namnet "Mjäldrunga".

Markera församlingen "Mjäldrunga (P)" och tryck på "OK".

Nu kommer Mjäldrunga att visas i ortsträdet.

Pecka på "Mjäldrunga" i ortsträdet och dra ut namnet på kartan. Kartan placerar nu "Mjäldrunga" i mitten.

Visa ortsinformation

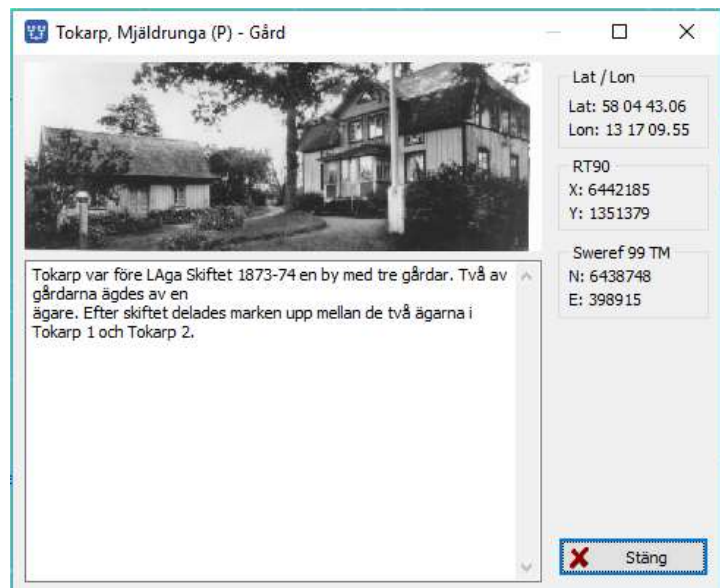

I en övning ovan skapade du gården Tokarp. Du skall nu titta närmare på vad som är registrerat för denna gård.

Markera Tokarp i ortsträdet och högerklicka med musen. Välj "Visa ortsinformation...".

I fönstret ser du den bild och den text du själv har lagt in tidigare. I fönstrets överkant ser du gårdens fullständiga namn och namnet på församlingen där orten är belägen. Till höger ser du gårdens läge angivet i de tre koordinatsystemen Disgen använder.

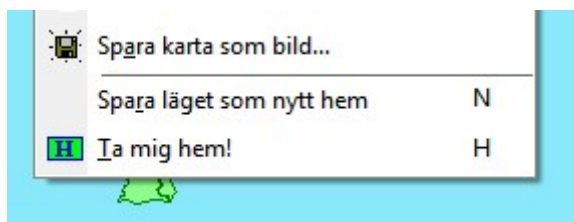
OBS: Vi återkommer till hur vi ger en ort sina rätta koordinater.

Lagra kartans läge som "Mitt hem"

Med Mjälldrunga mitt i kartan skall du nu **högerklicka i kartan och välja "Spara läget som nytt hem"**.

Programmet sparar kartans exakta läge med koordinater och zoomnivå. Det innebär att du enkelt alltid kan återvända hit när du vill.

För att komma hem klickar du bara med höger musknapp i kartan och väljer "Ta mig hem".

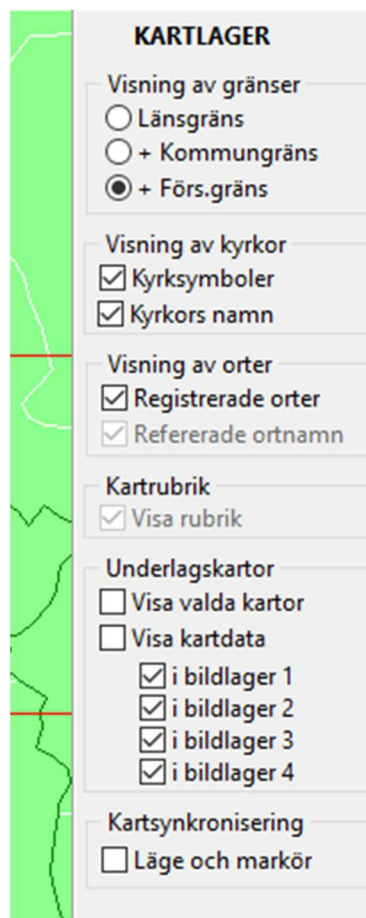
Ett snabbare sätt att spara läget är att använda snabbkommandona, i detta fall trycka tangenten "N" (Nytt hem) och trycka tangenten "H" för att komma Hem.

Prova att lägga in några olika orter som nya hem. Avsluta med Mjälldrunga som nytt hem.

Kartfönstrets olika lager

Kartfönstrets bild är uppbyggd av olika skikt. Man kallar det för lager. Varje lager innehåller någon viss typ av linjer, texter, bilder etc. Med ett av verktygen kan du öppna en panel som styr visningen av dessa lager.

Öppna nu lagerpanelen på höger sida med **lagerverktyget** i vänsterkanten av kartfönstret.

Visningen av gränser kan göras på ett av tre sätt:

- bara länsgränser. Inga kyrkor eller egna orter visas.
- läns- och kommungränser Inga kyrkor eller egna orter visas.
- läns-, kommun- och församlingsgränser. Nu visas även kyrkor och egna orter.

Kyrkorna kan visas med eller utan symbol eller namn.

Visningen av orter delas upp i två alternativ:

- Alla egna registrerade orter kan visas eller släckas.
- Alla egna orter som visade personer refererar till kan visas eller släckas.

Kartans rubrik då persondata visas kan tändas eller släckas.

Om du importerat eller själv placerat underlagskartor kan visningen av dessa påverkas av dessa inställningar. Vi återkommer till dessa inställningar.

Två öppna kartfönster som synkroniseras inbördes. Mer om detta i Kartkurs Del 2

Underlagskartor

*Med underlagskartor lär du dig studera hur hembygden såg ut vid olika tidpunkter.
Du får importera både moderna och historiska kartbilder som har förberetts för Disgen.
Med kartor på plats kan du välja hur och när de skall visas.*

Ovanpå grundkartan kan du lägga fyra olika lager med rasterkartor. Vi kallar dem för underlagskartor. Det kan t.ex. vara moderna och historiska kartbilder i olika skalor. Kartbilder kan du klippa ut på t.ex. webbsidorna hos Eniro.se eller Hitta.se. På Lantmäteriets webbplats www.lantmateriet.se kan man klippa och/eller köpa både moderna och historiska kartor.

Kartbilder är, till skillnad från grundkartan med sina vektorgränser, rasterbilder uppbyggda av ett stort antal punkter. Dessa punkter förminskas och förstoras beroende på vilken zoomnivå du använder. När bildpunkterna blir så stora att du kan börja urskilja dem (4 gångers förstoring) släcks kartbilden automatiskt. Då är det dags att ha en annan bild med större skala eller högre upplösning som tar vid.

Kartbilder i olika skalor kan läggas i fyra olika lager. Dessa kan då placeras över och successivt ersätta varandra. Med zoomgränser för varje karta bestämmer du när dessa skall visas.

I bilden här intill ser du underst en karta i skala 1:50 000, ovanpå denna en häradsekonomisk karta från 1890-tal. Övers ett fragment av en Laga Skifteskarta från 1874. På alla kartbilderna finns gården Tokarp. Det är för denna gård som Laga Skiftesakten med sin karta gäller.

Dessa kartblad placeras i var sitt lager. Lager 1 är det översta, lager 4 är det understa.

Kartornas skalor anpassas till varandra och placeras i sina lager så att samma punkter i de olika kartbilderna ligger på samma plats i grundkartan.

Du kan också lägga kartbilder med olika skalor i samma lager, och låta dem byta plats enligt zoomvillkoren. Då kan man ha t.ex. moderna kartor i ett lager och historiska kartor i ett annat lager.

Hur du arbetar med egna kartor kan du lära dig i Kartkurs del 2.

Kartor anpassade för Disgen

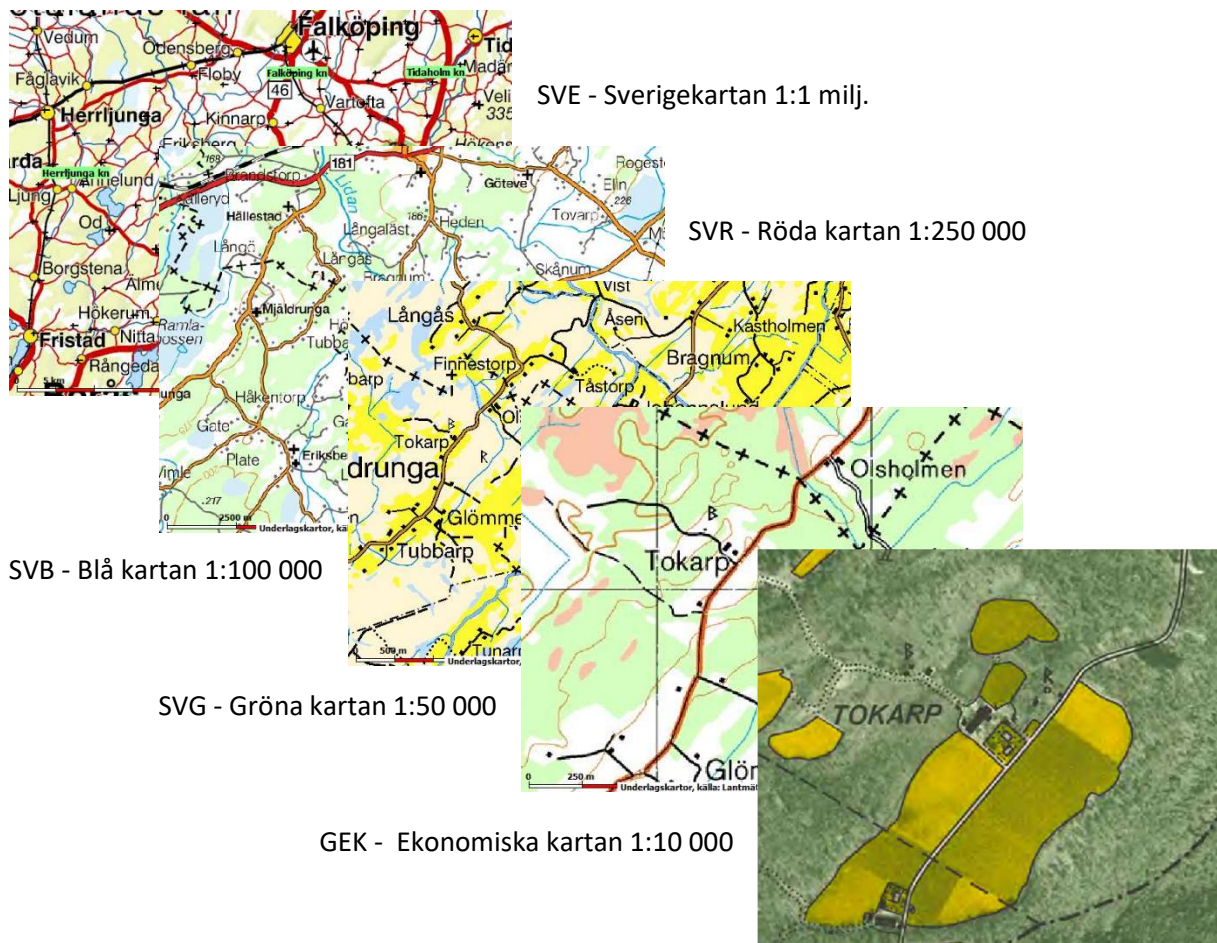
I DIS pågår löpande bearbetning av olika historiska kartor. Då Lantmäteriet och Riksarkivet numera gör olika historiska kartor i digital form tillgängliga. Genom att anpassa dessa till RT90 kan kartor från olika tidsepoker jämföras och ge en inblick i hur miljöerna där våra släktingar en gång bodde såg ut.

På DIS webbsida www.dis.se/kartor kan du se vilka kartor som finns tillgängliga.

Kartor för Disgen har buntats ihop som **kartpaket** med de olika kartbilderna och en fil som innehåller detaljer om kartbildernas läge och visning.

I kurspaketet får du tillgång till ett antal utvalda Topografiska kartor med anknytning till Herrljunga och Falköpings kommuner, från Sverigekartan i skala 1:1 miljon till Gröna kartan i skala 1:50 000.

I kurspaketet ingår också en mix av Ekonomiska kartor för trakten.

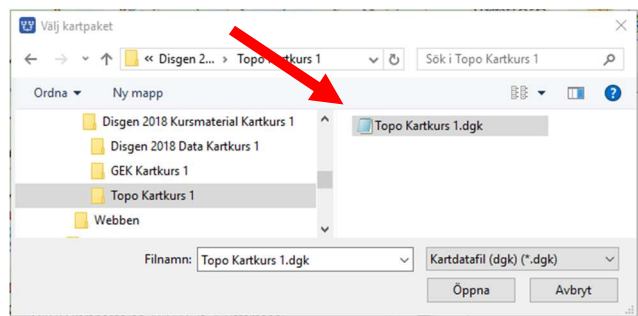
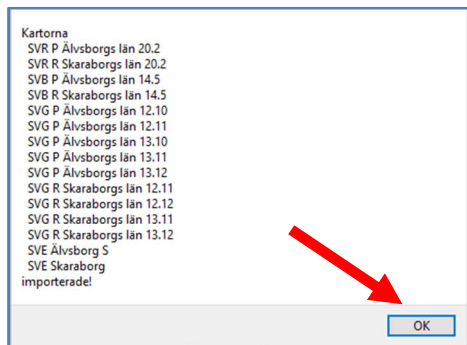
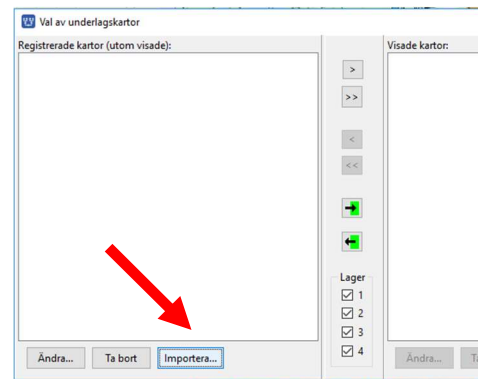
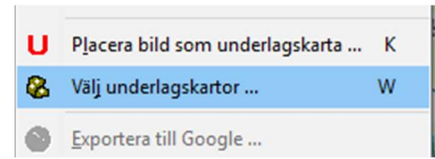
Lagring av underlagskartor på två sätt

I Disgens datamapp finns en mapp **DgMap**. Till denna kan man importera enskilda kartpaket och också placera egna kartbilder som underlagskartor (mer om detta i kartkurs, del 2). Om man vill så kan kartorna i denna mapp inkluderas i Disgens säkerhetskopiering. Men blir kartornas antal stort, blir också säkerhetskopieringen snabbt otymplig.

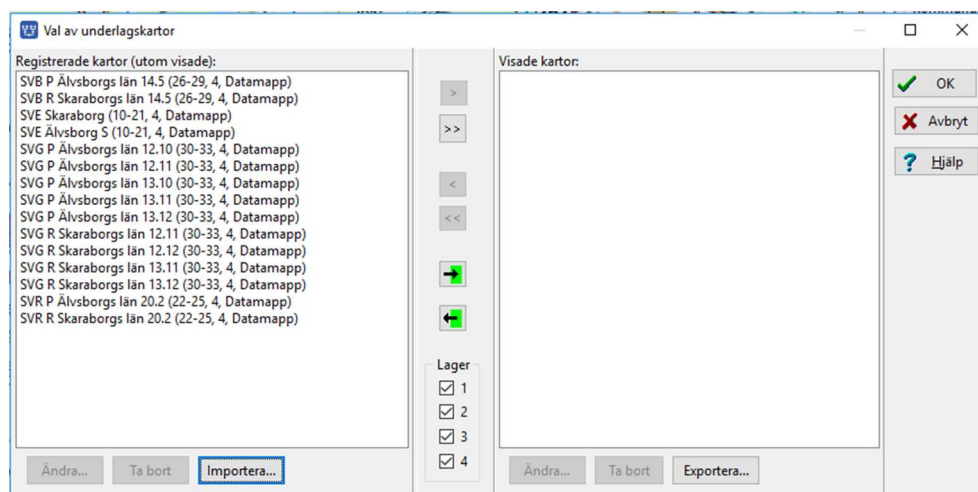
Ett alternativt sätt att lagra underlagskartor är att placera dem i ett **Kartförråd**, som är fritt från Disgens datamapp och som kan användas tillsammans med olika datamappar. Här lägger du lämpligen alla kartor som du har på DVD eller USB.

Import av underlagskartor till DgMap

1. Starta Disgen och öppna ett kartfönster.
2. Peka i kartan med musen och högerklicka.
3. Klicka på menyalternativet "Välj underlagskartor..."
4. Klicka på knappen "Importerera ..." under den vänstra listan.
5. Leta upp och dubbelklicka på kartpaketet = mappen "Topo Kartkurs 1" på skrivbordet och markera sedan filen "Topo Kartkurs 1.dgk"
6. Klicka på "Öppna".
7. Kvittera importen med "OK".

Kartpaketets kartbilder har importerats i Disgen och är klara att användas.

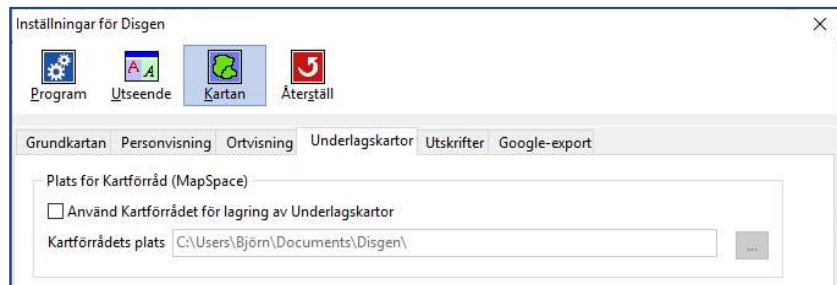
Installation av underlagskartor i Kartförrådet

Istället för att importera enstaka kartpaket med en eller flera kartbilder åt gången till Disgens datamapp, kan man välja en plats på sin hårddisk eller på en extern disk där man förvarar sina kartor. Detta har följande fördelar:

- Man behöver inte fundera på om kartorna riskerar belasta utrymme vid säkerhetskopiering
- Man kan lätt lagra de många Disgen-kartorna på DVD eller USB med ett eller ett fåtal handgrepp.
- Kartförrådet kan delas av flera datamappar

Välj lagringsplats:

1. Högerklicka i kartan och välj **Inställningar...**
2. Klicka sedan på fliken **Underlagskartor**.
3. Markera rutan för att **aktivera lagringsplatsen**.

I sökvägen visas Disgens förslag på lagringsplats: **C: > Användare > Namn > Dokument > Disgen** (c:\användare\Namn\dokument\Disgen eller C:\Users\Namn\Documents\Disgen på engelska).

Vill du använda en annan plats klickar du på knappen med de tre prickarna och får då upp en utforskardialog. Leta upp din favoritplats och tryck **Välj mapp**.

När du trycker **OK** visas strax en Loggfil över **Tillgängliga underlagskartor i Disgen**

Den första delen visar kartinnehållet i DgMap. (Med Utforskaren ser du i datamappen DgMap motsvarande bildfiler, kartloggen och metadatafilen maps.ini)

Tillgängliga underlagskartor i Disgen 2019-09-04 14:35:56	
Antal kartor i Datamappen: 15. Antal kartor i Kartförrådet: 0. Totalt: 15 kartor.	
(Denna loggfil lagras i datamappen DgMap med namnet Kartlogg.html)	
DATAMAPPEN - C:\Users\Björn\Documents\Disgen\Disgen 2019 Data Kartkurs 1\DgMap	
Lagringsplats för kartor importerade via menyn "Välj underlagskartor" eller skapade via dialogen "Placera bild som Underlagskarta".	
KARTA	(Metadata)
SVR P Älvsborgs län 20.2	(ZoomMin=22, ZoomMax=25, Lager=4)
SVR R Skaraborgs län 20.2	(ZoomMin=22, ZoomMax=25, Lager=4)
SVB P Älvsborgs län 14.5	(ZoomMin=26, ZoomMax=29, Lager=4)
SVB R Skaraborgs län 14.5	(ZoomMin=26, ZoomMax=29, Lager=4)
SVG P Älvsborgs län 12.10	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVG P Älvsborgs län 12.11	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVG P Älvsborgs län 13.10	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVG P Älvsborgs län 13.11	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVG P Älvsborgs län 13.12	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVG R Skaraborgs län 12.11	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVG R Skaraborgs län 12.12	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVG R Skaraborgs län 13.11	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVG R Skaraborgs län 13.12	(ZoomMin=30, ZoomMax=33, Lager=4)
SVE Älvsborg S	(ZoomMin=10, ZoomMax=21, Lager=4)
SVE Skaraborg	(ZoomMin=10, ZoomMax=21, Lager=4)

I en andra del av loggen visas vad som finns i det nu valda Kartförrådet.

KARTFÖRRÅD - C:\Users\Björn\Documents\Disgen\MapSpace

Lagringsplats för kartor som kopierats från DVD/USB eller levererats via nätet. Notera att mapstrukturen under MapSpace skall innehålla följande nivåer: /Typ/Volym/Paket/Kartor (bildfiler och metadata).

Mappen MapSpace och mappar för fördefinierade karttyper skapas automatiskt då platsen för Kartförrådet anges i dialogen Inställningar - Kartor - Underlagskartor:

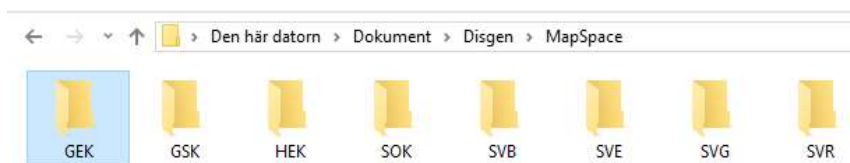
GEK - Gamla/äldre ekonomiska kartor	GSK - Generalstabskartor
HEK - Häradseconomiska kartor,	SOK - Sockenkartor
SVB - Blå kartan	SVE - Sverigekartan
SVG - Gröna kartan	SVR - Röda kartan

TYP	VOLYM	PAKET	KARTA	(Metadata)
GEK				
	Inga kartvolym			
GSK				
	Inga kartvolym			
HEK				
	Inga kartvolym			
SOK				
	Inga kartvolym			
SVB				
	Inga kartvolym			
SVE				
	Inga kartvolym			
SVG				
	Inga kartvolym			
SVR				
	Inga kartvolym			

Kartförrådet definieras av mappen **MapSpace** med ett antal undermappar som anger typ av kartor. I dessa får man skapa volym-mappar för grupper av kartpaket från DIS Kartprodukter.

Med utforskaren ser du i mappen för MapSpace med strukturen av mappar som bär namnen enligt strukturen ovan. Se programmets Hjälpssidor.

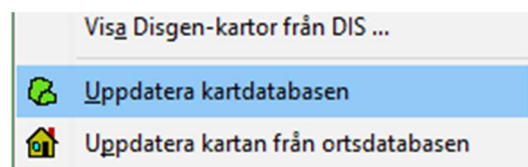
Kopiera kartpaketet med de Ekonomiska kartorna

1. Skapa en mapp under MapSpace/GEK/ med namnet **Ekonomiska kartor**.
2. Kopiera sedan mappen **GEK Kartkurs I** från skrivbordet och placera denna i mappen MapSpace/GEK/Ekonomiska kartor/
3. Uppdatera kartdatabasen, se nedan.

Uppdatera kartdatabasen

Efter varje ändring i Kartförrådet måste en uppdatering av kartdatabasen med tillgängliga underlagskartor göras.

Högerklicka i kartfönstret och välj **Uppdatera kartdatabasen**.

En ny loggfil med aktuell kartförteckning visas i webbläsaren.

Nedan ser du avsnittet med Kartförrådet, där GEK-kolumnen följs av de installerade kartorna.

KARTFÖRRÅD - C:\Users\Björn\Documents\Disgen\MapSpace

Lagringsplats för kartor som kopierats från DVD/USB eller levererats via nätet. Notera att mapstrukturen under MapSpace skall innehålla följande nivåer: /Typ/Volym/Paket/Kartor (bildfiler och metadata).

Mappen MapSpace och mappar för fördefinierade karttyper skapas automatiskt då platsen för Kartförrådet anges i dialogen Inställningar - Kartor - Underlagskartor:

GEK - Gamla/äldre ekonomiska kartor	GSK - Generalstabskartor
HEK - Häradsekonomiska kartor,	SOK - Sockenkartor
SVB - Blå kartan	SVE - Sverigekartan
SVG - Gröna kartan	SVR - Röda kartan

TYP	VOLYM	PAKET	KARTA	(Metadata)
GEK				
Ekonomiska kartan				
GEK Kartkurs 1				
			GEK P07C7j63 Sträte 1961 1.1	(ZoomMin=30, ZoomMax=40, Lager=3)
			GEK P07C7j63 Sträte 1961 1.2	(ZoomMin=30, ZoomMax=40, Lager=3)
			GEK P07C7j63 Sträte 1961 2.1	(ZoomMin=30, ZoomMax=40, Lager=3)
			GEK P07C7j63 Sträte 1961 2.2	(ZoomMin=30, ZoomMax=40, Lager=3)
			GEK P07C7j63 Sträte 1961	(ZoomMin=26, ZoomMax=29, Lager=3)
			GEK P07C8j63 Mjäldrunga 1961 1.1	(ZoomMin=30, ZoomMax=40, Lager=3)
			GEK P07C8j63 Mjäldrunga 1961 1.2	(ZoomMin=30, ZoomMax=40, Lager=3)
			GEK P07C8j63 Mjäldrunga 1961 2.1	(ZoomMin=30, ZoomMax=40, Lager=3)
			GEK P07C8j63 Mjäldrunga 1961 2.2	(ZoomMin=30, ZoomMax=40, Lager=3)

När du installerar en komplett USB med GEK-kartor är Volymen ett län och varje kartpaket innehåller en storruta med sina 100 kartor. Antalet Disgenkartor blir då upp till 500 kartbilder. Även fler än så om något kartblad finns i flera versioner (antalet filer blir det dubbla, då även datafiler för varje bild ingår i de kartpaket som DIS distribuerar).

Du kan när som helst titta på loggfilen med resultat från senaste kartdatabasuppdateringen.

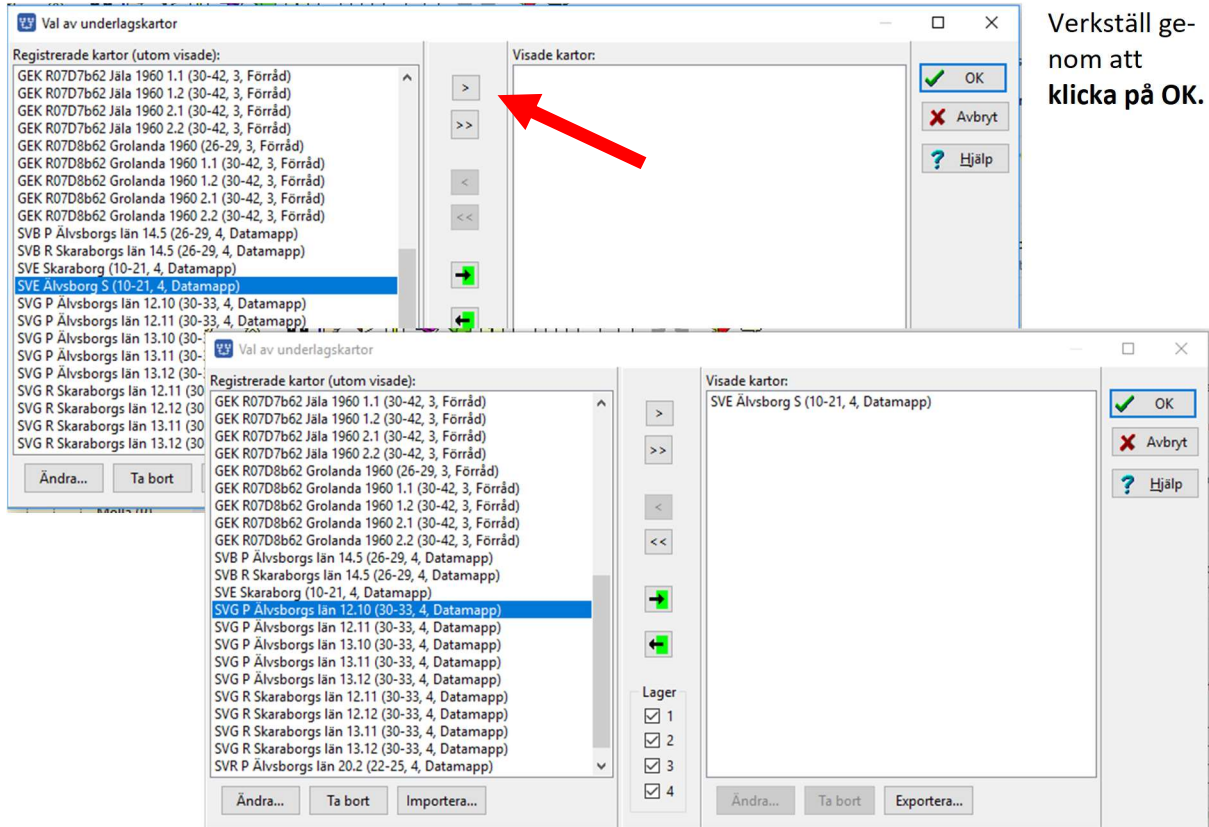
1. Klicka på **Arkiv**
2. Klicka på **Öppna resultatfil**
3. Klicka på **Resultat från senaste kartdatabasuppdatering**

Resultat från senaste datamappskonverteringen

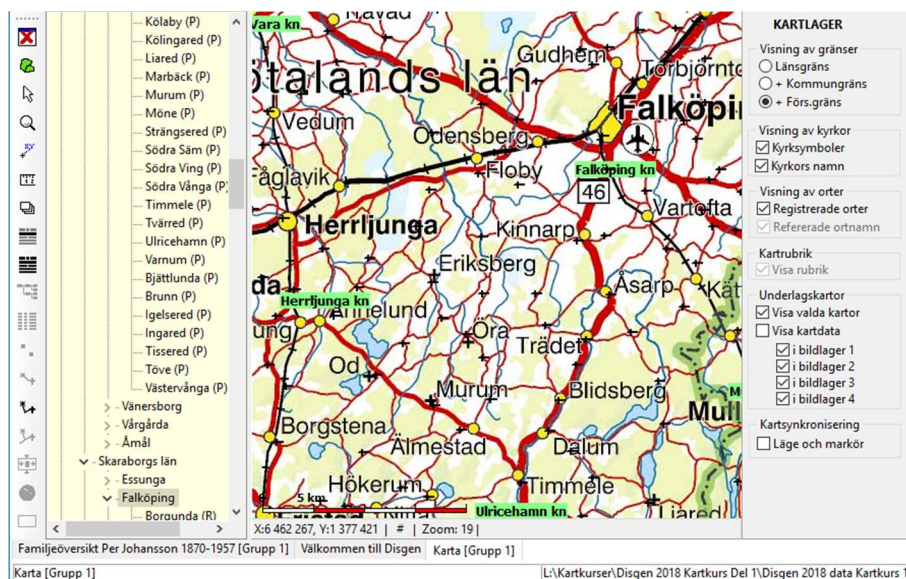
Resultat från senaste kartdatabasuppdatering

Val av underlagskartor

I dialog **Val av underlagskartor** kan du se listor med de kartor som Disgen-programmet känner till som importerade eller installerade kartbilder. **Markera kartan** och flytta denna till listan över visade kartor till höger genom att **klicka på pil-knappen [>]**.

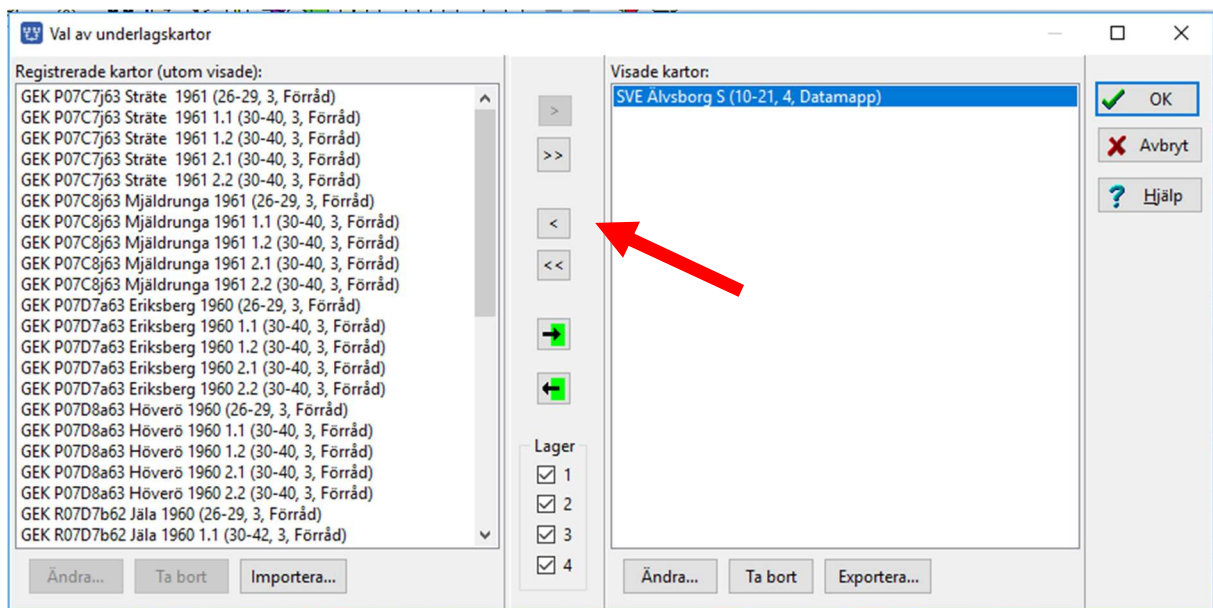

Om du inte ser kartan nu, kan du dra Älvsborgs län från ortpanelen och släppa den i kartan. Zooma sedan ut/in för att studera kartbilden i detalj. Notera att denna kartbild bara är synlig i zoomintervallet 10 – 21.

Om du vill dölja de kartor som du valt som visade, så att du bara får Disgens grundkarta: **Placera musen i kartfönstret och högerklicka. Klicka sedan på "Välj underlagskartor..."** så ser du denna bild igen.

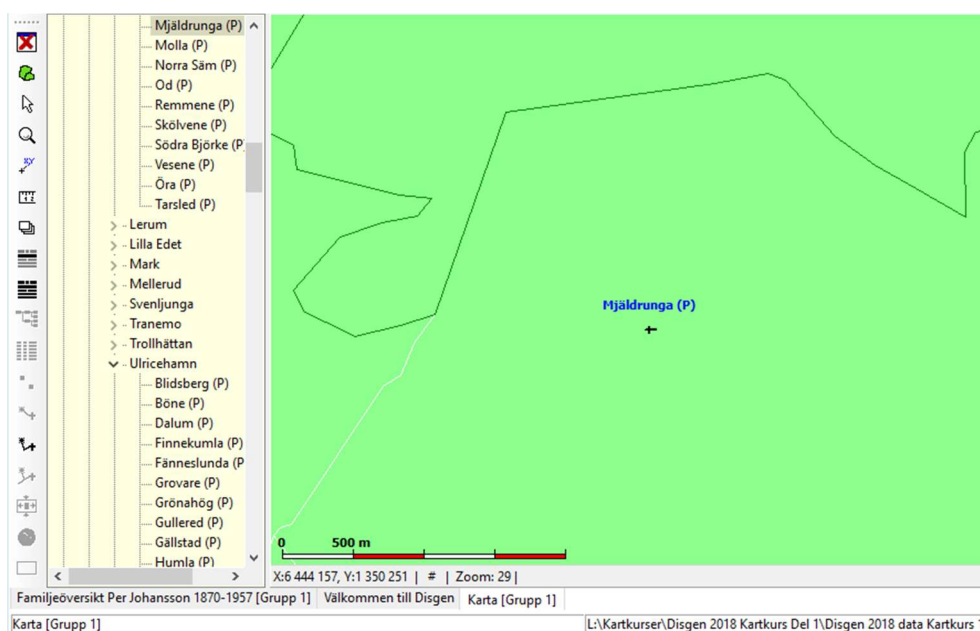

Klicka på enkelpilen [<] för att flytta markerad karta eller **på dubbelpilen [<<]** för alla om du hade fler kartor här. Kartorna läggs över till vänstra listan i dialogen.

Klicka på OK

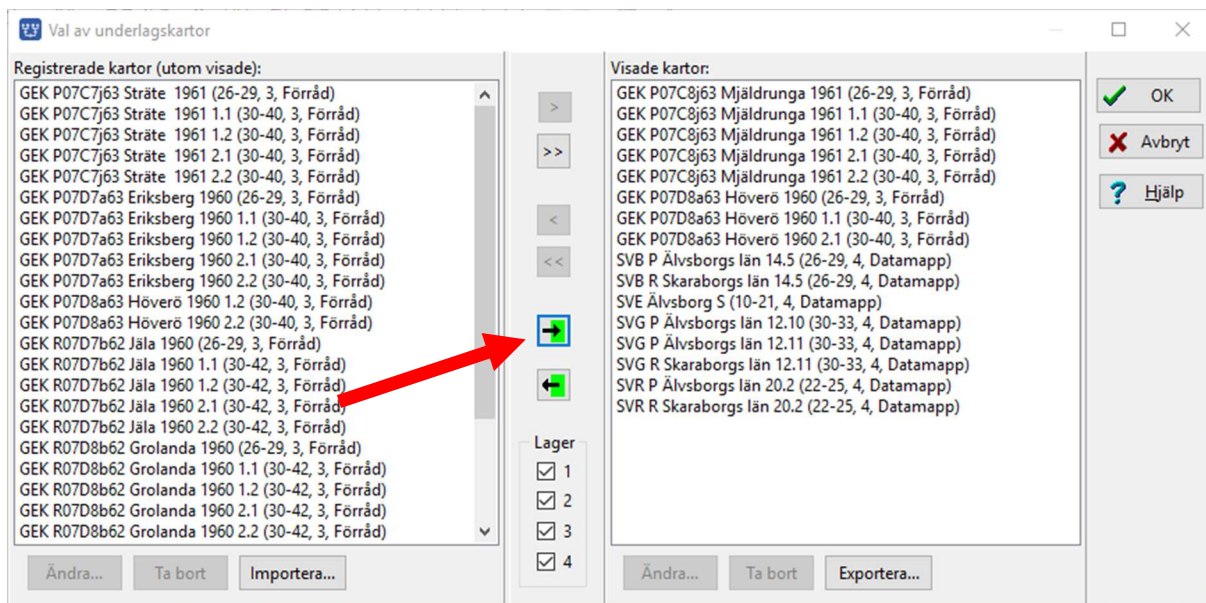
Kartbilden (bilderna) försvinner och kvar är bara grundkartan.

Leta upp lämplig karta för det aktuella kartfönstret

1. Zooma in till Mjälldrunga kyrka
2. Högerklicka och klicka på "Välj Underlagskartor..."
3. Klicka nu på högerpil in i grön ruta

Då kommer de kartblad som kan visas i det aktuella kartfönstret att flyttas till höger lista.

Detta är en värdefull knapp när du har många olika kartor att välja bland. Om du vet vilket/vilka lager de aktuella kartorna ligger i kan du dessutom välja lager här.

Välj att hämta bara GEK-kartorna i lager 3!

Släcka och tända visade kartor

I lagerpanelen kan du också påverka visningen av de valda underlagskartorna.

Öppna Lagerpanelen med verktyget i vänsterkanten. I lagerpanelens nedre del finns en grupp av val du kan göra för underlagskartor:

För att se någon karta i kartfönstret måste du ha markerat **Visa valda kartor**. En del av exempelkartorna ligger i bildlager 3, andra i lager 4.

Visa kartorna och prova hur du kan slå av och på dem med dessa reglage.

För att se var de olika kartbladen är placerade och se uppgifterna om dessa måste du markera **Visa kartdata**. Nu visas rutor på grundkartan var dina kartor är belägna. Zooma in någon ruta och läs vad som syns i rutans övre vänstra hörn. I bilden ovan visas Gröna kartan för Skaraborgs län, bild 12.10.

För att lättare se denna information kan du slå av **Visa valda kartor**. Kvar blir uppgifterna med kartdata.

Notera att du här också kan välja att visa karta eller kartdata för kartor i enskilda lager.

Slutligen kan man från tangentbordet momentant släcka och tända alla kartor i ett visst lager. Om du **trycker på siffran 4** (ovanför bokstäverna) så släcks/tänds kartorna i lager 4, med siffran 3 alla kartor i lager 3, osv. Håller du nere siffertangenten kommer kartorna i detta lager att växelvis tändas och släckas. Ett bra sätt att jämföra utseendet mellan två kartor över samma område.

Ändra zoomgränser och lager för en karta

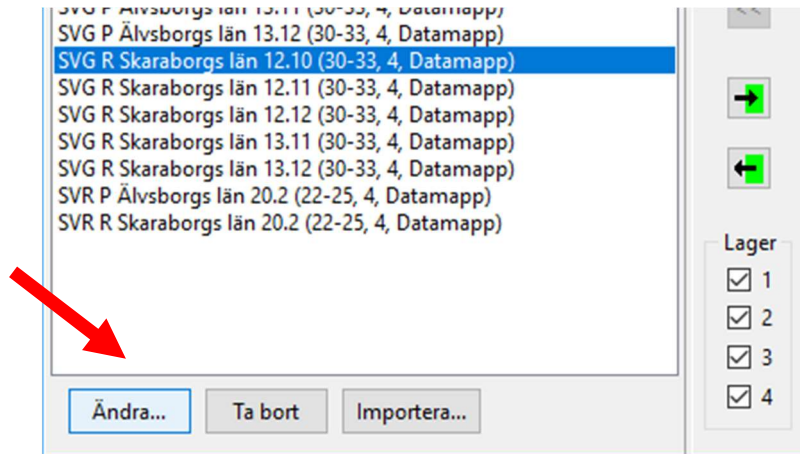
I dialogen för Val av Underlagskartor kan du efter kartbladets benämning inom parentes se vilka zoomnivåer kartan har, i vilket lager kartan är placerad och var kartan är förvarad.

Vill du ändra på zoomintervall och/eller lagerval kan du **markera kartan** och sedan klicka på **Ändra...**

Då får du fram en dialogruta som visar de kartdata som finns registrerade för varje kartbild.

Överst ser du filens namn. +-tecknet markerar att filen ligger i DgMap (och kan då ingå i säkerhetskopian, om du valt att ta med kartorna).

Benämningen på kartbladet är det du ser i listorna Registrerade resp. Visade orter i bilden ovan.

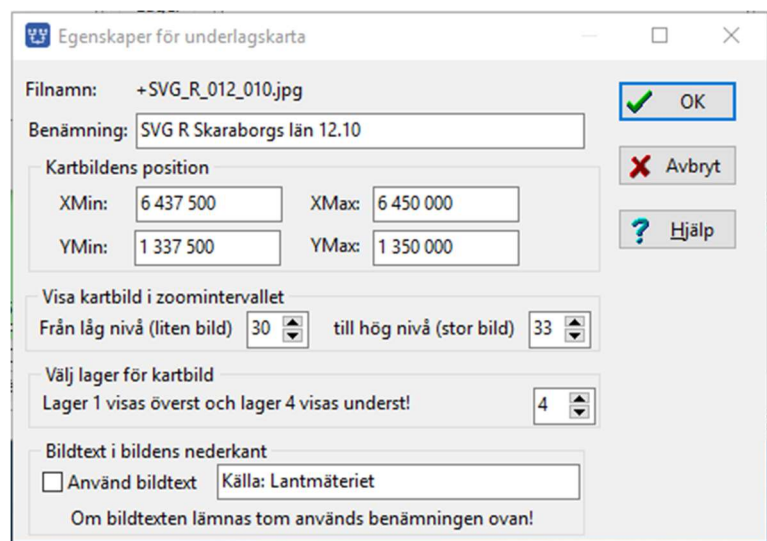

De fyra rutorna för kartans **position** innehåller kartbildens hörn-koordinater och skall normalt inte ändras.

Under dessa hittar du värden för undre och övre zoomnivå, för lager och bildtext. Här kan du ändra efter behag.

Välj zoomnivåer:

Välj Zoomnivå 25 som den lägre zoomnivån för den valda kartan. Klicka OK.

OBS: kartbilden kommer att slockna då varje bildpunkt är förstörd 4 gånger på bildskärmen och bilden börjar bli "taggig", oavsett vad du satt som övre gräns (max är 46).

Välj Lager:

Du kan välja mellan fyra lager för respektive kartbild. Lager ett är överst, närmast dig, och täcker kartor i övriga lager. Lager fyra är underst, dvs längst från dig som betraktare och under kartor i de övriga lagren.

Välj lager 3 för detta kartblad

Bildtext:

Du kan också lägga på en bildtext i kartbildens nedre vänstra hörn. **Bocka för Bildtext och lämna textfältet tomt.** Kolla att bildbenämningen visas i kartas nedre vänstra hörn.

När du sparar inställningarna kommer alltså detta kartblad att visas i lager tre och visas redan vid zoomnivå 25 ovanpå SVB - Blå kartan - för samma område!

Ändra zoomgränser och lager för flera kartor

Om du markerar flera kartor i dialogen ovan, kan du sätta samma värden på zoomgränser **och** lager för alla de markerade kartorna på en gång. Dessa ändringar registreras i kartdatabasen och gäller för kartorna i såväl Datamappen som i Kartförrådet.

Placera orter på kartan

När du lägger in en ort i ortdatabasen har du nog inte angivit några koordinater för denna. Nu skall du på tre olika sätt ge en gård sin rätta plats på kartan.

Leta upp och visa församlingarna Mjälldrunga och Eriksberg på kartan. Plocka också fram de Topografiska kartorna som ligger i lager 4 för denna yta. Använd lagerpanelens markering **Visa Kartdata** om du har svårt att hitta kartbladets läge och zoomintervall.

Du skall först lägga in två orter i ortsträdet. Se hur du gjorde i avsnittet Vad är en Disgen-ort

Torpet Rissgårde skall läggas under församlingen Mjälldrunga i Herrljunga kommun, Älvsborgs län.

Herrgården Höverö skall läggas under församlingen Grolanda i Falköpings kommun, Skaraborgs län.

Du skall också lägga in en ort i USA: Det är orten Grace Lutheran Church, Mora, Minnesota.

För att den utländska orten skall visas på ett tilltalande sätt i Disgens utskrifter behöver du en hierarki som skiljer sig lite från den svenska. Disgens ortsträd innehåller början på denna utländska hierarki med alla världsdelar. Du fyller själv på med land, "län", "stad", ... : efter egna önskemål.

Övriga länder / Världsdelar / Nordamerika / USA (land) / Minnesota (använd Län för Stat för att få en egen symbol) / Mora (stad) / Grace Lutheran Church (kyrka)

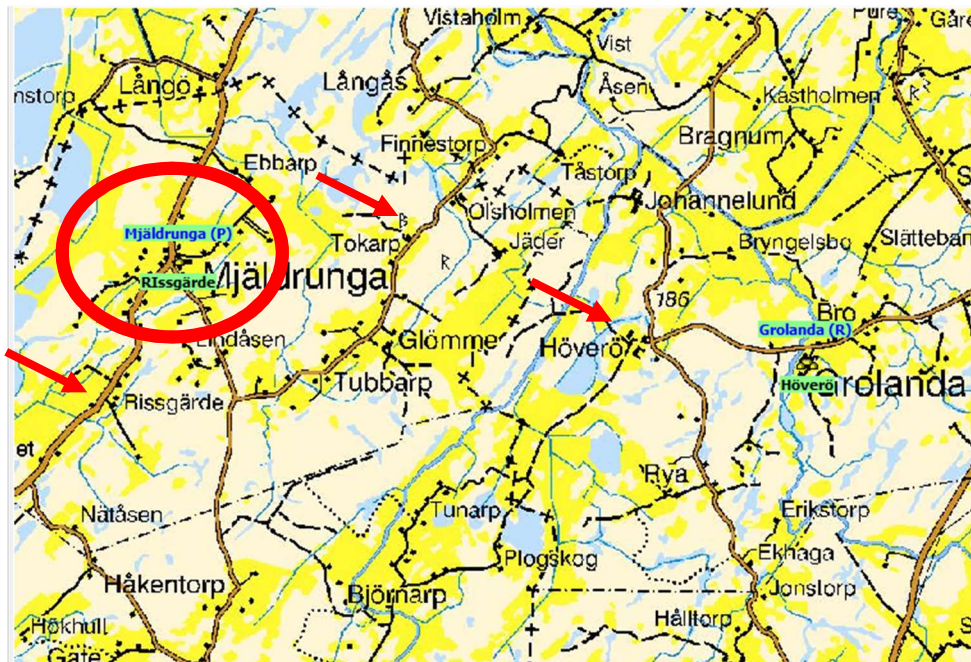
Det viktiga i denna hierarki är att **Land** hamnar på samma nivå som vår svenska **Församling**. Detta ger ortens namn med alla nivåer in-

klusive Land, som i alla fall för en svensk läsare, ger ett relevant perspektiv.

Namn i översikten	Slag av ort
<input type="text" value="Grace Lutheran Church"/>	<input type="text" value="Kyrka"/>
Namn i utskrifter	
<input type="text" value="Grace Lutheran Church, Mora, Minnesota, USA"/>	

Ange koordinater för hand

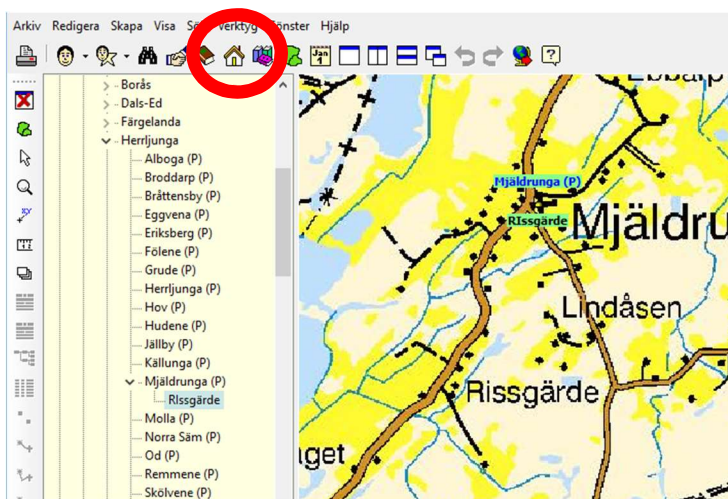
Vi tittar på kartan i Disgen eller på annan karta för att se ungefär var Rissgårde, Tokarp och Höverö ligger. Pilarna på nedanstående bild hjälper dig att hitta gårdarna.

Vi tar som exempel att sätta koordinater på Torpet Rissgårde i Mjälldrunga församling.

Om du tittar i den röda cirkeln på kartan ovan, så ser du en liten grön etikett med namnet Rissgårde. När du lägger in en Disgen-ort utan att ange koordinater, använder programmet tillfälligt koordinaterna för närmast överordnad ort till den nya orten, i detta fall kyrkan. Du måste själv komplettera dessa koordinater på något sätt.

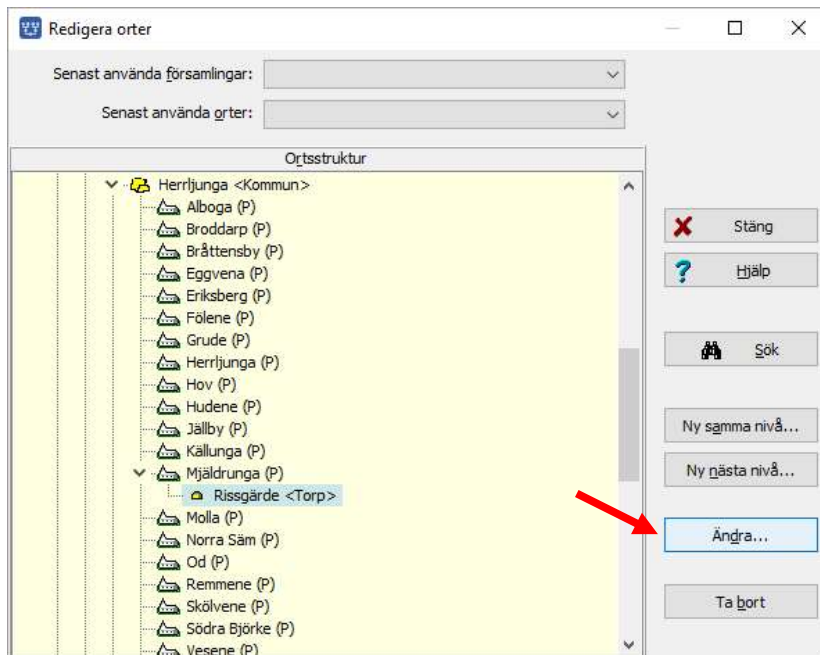
Med en papperskarta kan man med lite noggrannhet bestämma en gårds position genom att mäta avståndet från närmste linje i rutnätet och läsa de olika skalorna i kartans kanter. Har du varit på plats och mätt upp din släktgårds läge med en GPS så har du kanske koordinaterna i denna.

För att se var du manuellt kan fylla i ortens koordinater öppnar du orts-databasen.

Klicka på Husverktyget.

Klicka på >-tecknet till vänster om Herrljunga och till vänster om Mjälldrunga och markera Rissgärde.

Klicka sedan på knappen "Ändra".

Du ser namnet på orten Rissgärde men X- och Y-koordinaterna är nu för Mjälldrunga kyrka. Det är därför gårdensnamnet visas under kyrksymbolen.

Du kan ändra dessa till de rätta koordinaterna för hand om du har dessa uppgifter men...

... det finns mycket enklare sätt att ange koordinaterna!

Hitta koordinaterna med Eniro

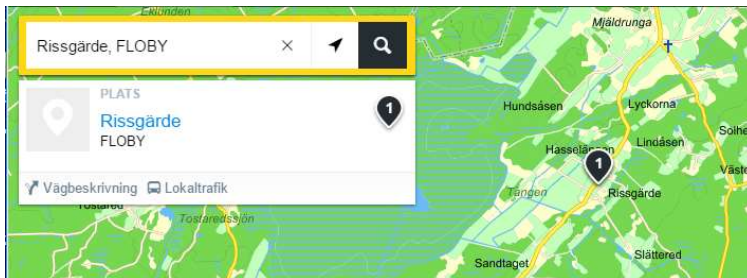
Båda adresstjänsterna Eniro och Hitta på nätet har ju bra kartor. Dessa kan med fördel utnyttjas för att hitta olika orter, både med och utan namn.

I exemplet får du prova Eniro. Det går lika bra att tillämpa denna metod med Hitta.

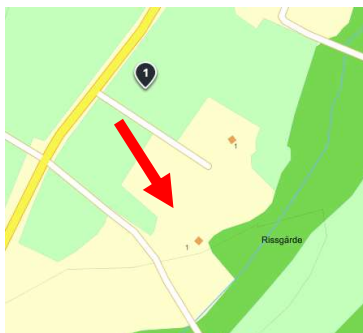

Öppna www.eniro.se i din webbläsare och klicka på "Kartor"

Skriv "Rissgärde" i det vita fältet och vänsterklicka på "Sök". Du får upp några olika Rissgärde, men du väljer den som ligger i FLOBY. (Floby är gårdens postnummer-område). Kartan visar nu med en liten markör platsen för Rissgärde.

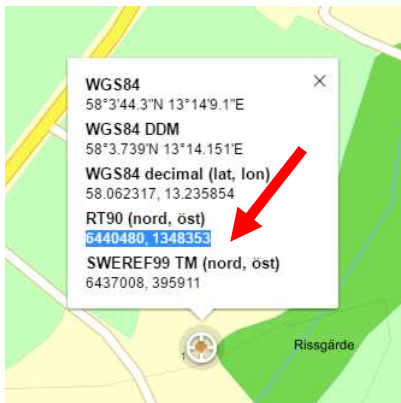
Men du ser inte riktigt hussymbolen. Zooma in tills du tydligt ser de olika hussymbolerna. Du ser nu husen i Rissgärde.

Det är det nedre av de två (Mellomgården) som vi söker platsen för.

Klicka nu på symbolen för "Visa GPS-koordinater".

En ringsymbol visar sig i mitten på Eniros karta. Men det är inte denna punkt vi vill ha koordinaterna för.

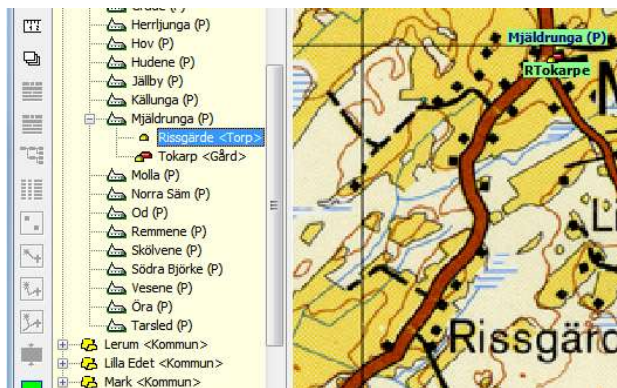
Peka på ringen och håll ner vänster musknapp. Dra den ringen till vår hussymbol i Rissgärde och släpp knappen.

Nu ser du torpets läge i flera olika koordinatsystem.

Markera och kopiera (genom att trycka Ctrl+C) hela strängen under "RT90 (nord, öst):" I Internet Explorer kanske kartan följer med musen. Håll då nere Shift-tangenten samtidigt som du markerar koordinaterna.

kerar koordinaterna.

Uppgifterna hamnade nu i datorns klippbuffert.

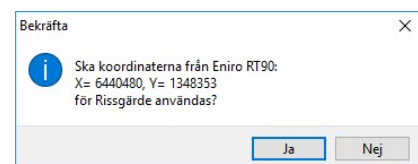

Med koordinaterna liggande i klippbufferten (detta syns ingenstans) öppnar du nu Disgen-kartans ortpanel och **markerar Rissgärde med ett vänsterklick.**

Högerklicka och välj "Hämta koordinater från klippbuffert..."

En kontrollfråga eller ett meddelande dyker upp: Jämför nu koordinaterna i Eniro och på meddelandet, om de stämmer så klickar du "Ja".

Du ser nu hur den gröna namnskylden med Rissgärde har flyttat sig från Mjälldrungas kyrksymbol till sin rätta plats.

Kvar ligger bl.a. Tokarp, som inte fått sitt rätta läge ännu. Inte heller Höverö under Grolanda kyrka. Men vi återkommer till dessa två gårdar då vi skall placera dem med en annan metod.

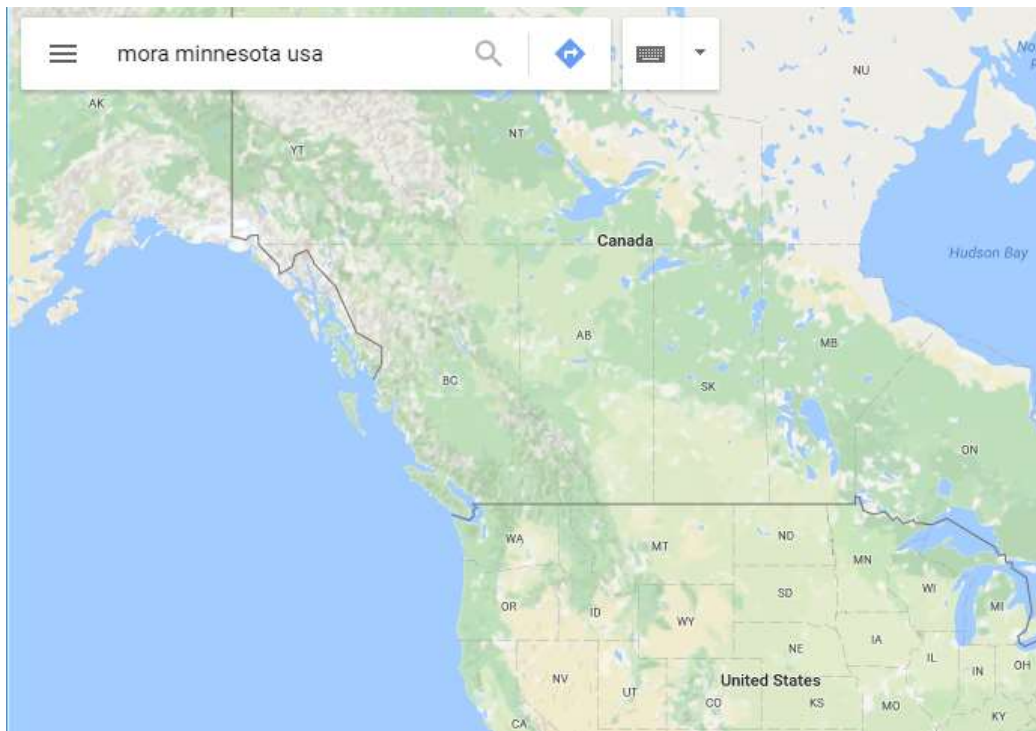

Hitta koordinater med Google Maps.

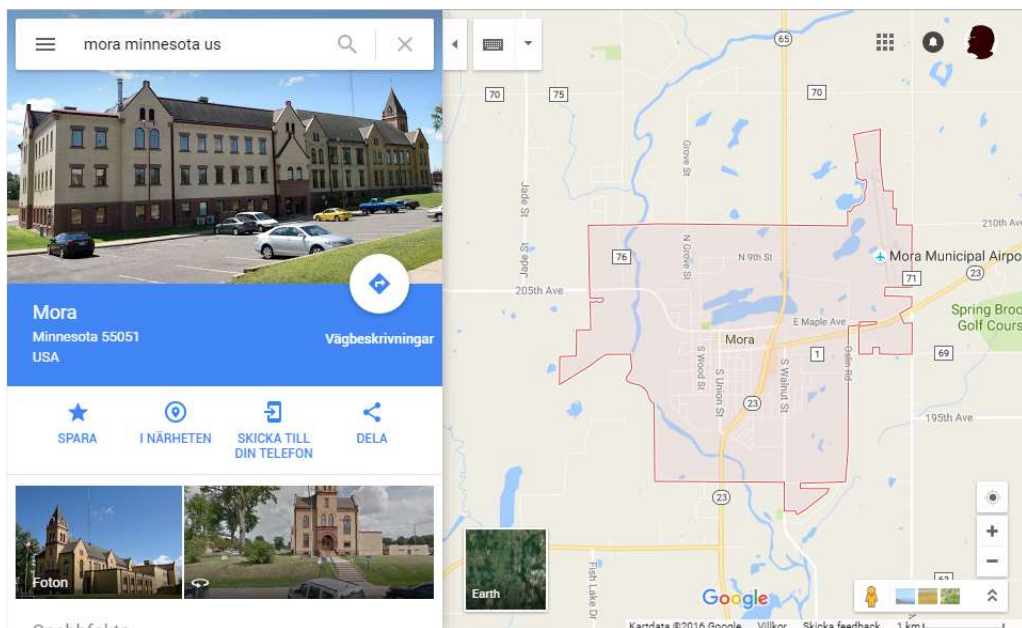
När du behöver läget på en utländsk ort då gäller bara koordinater i latitud och longitud. Då tar vi till Google Maps. Denna metod fungerar förstås även för orter i Sverige.

Öppna www.maps.google.com

Leta reda på den ort på kartan som du vill ha koordinaterna på, t.ex. **Grace Lutheran Church i staden Mora i Minnesota USA**. Skriv in (del av) orten i sökfältet och klicka sedan på Förstoringsglaset.

Kartan visar staden.

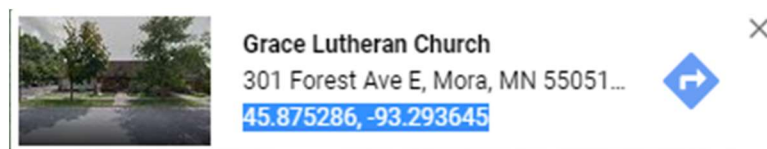
Zooma in och leta reda på Grace Lutheran Church vid Forest Avenue East.

Du kan passa på att slå på Earth-vyn för att bättre se fastigheterna. Och du kan naturligtvis också skriva in kyrkans namn framför adressen i sökfältet och få förslag på troliga platser.

Peka nu på kyrkan med markören. Högerklicka och välj "Vad finns här?"

Koordinaterna för latitud och longitud i grader och decimaler visas tillsammans med adressen i rutan i nederkant.

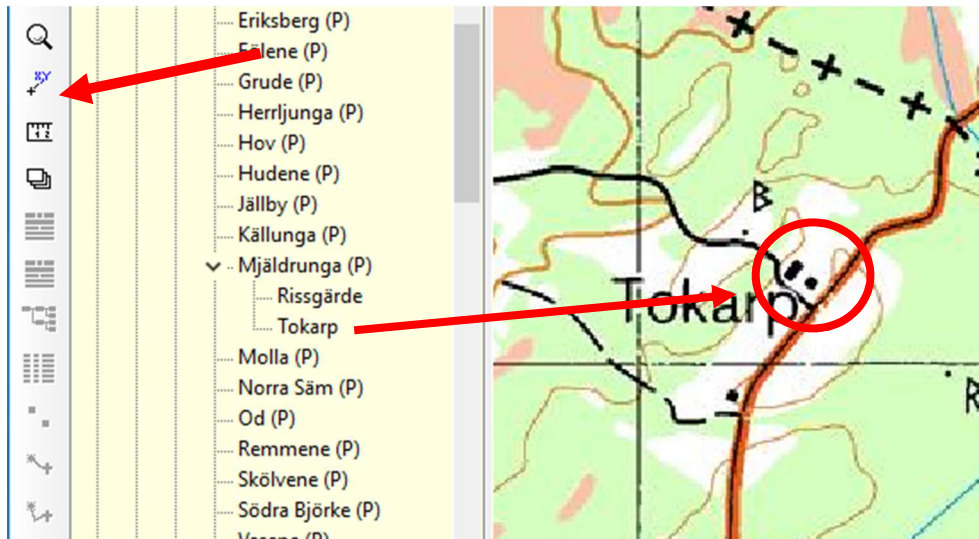
Markera siffersträngen och tryck Ctrl + C (eller högerklicka och välj Kopiera) för att kopiera denna till Windows klippbuffert.

Om det är svårt att markera koordinaterna: klicka på dem så kanske de dyker upp i sökrutan uppe till vänster i Google-fönstret där det kan gå lättare att kopiera dessa.

Spara sedan dessa värden för Disgen-orten Grace Lutheran Church på samma sätt som för RT90-koordinaterna för de svenska orterna från Eniro i exemplet ovan.

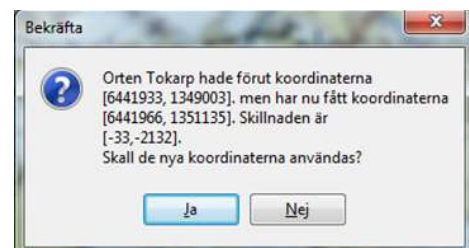
Hitta koordinater med underlagskarta.

Det finns ett annat sätt att placera en ort rätt på kartan. Vi tar nu exemplet Tokarp.

1. Placera kartan så att du tydligt ser symbolen för Tokarp i underlagskartan.
2. Gå sedan till verktygsraden i vänsterkant på kartfönstret.
3. Klicka på placeringsverktyget (X,Y). Klicka därefter en gång på Shift-tangenten. Du skall alltså INTE hålla nere denna tangent!
4. Peka sedan på Tokarp i Ortsträdet, tryck och håll ner vänster musknapp.
5. För nu musmarkören och placera det lilla krysset på Tokarps gårdstecken och släpp musknappen.

När du släpper musknappen kommer ett fönster med en kontrollfråga upp. Klicka på "Ja"

Nu placeras ortsymbolen på platsen för Tokarp och namnetiketten lämnar också Mjälldrunga kyrka.

Leta reda på Herrgården Höverö längre ned i Ortsträdet:

Falköping kn, Grolanda fs. Klicka på + till vänster om Grolanda så visas Höverö. Placera Höverö på samma sätt som för Tokarp.

Placering av ortnamn på kartan

Om den gröna etiketten med ortnamnet hamnar på ett olämpligt ställe på kartan så kan du flytta på namnet till ett bättre läge. Vi tar Tokarp som exempel. Gör så här:

Använd fortfarande placeringsverktyget (X,Y).

Klicka istället på Ctrl-tangenten och upprepa manövern ovan: markera gårdsnamnet i ortsträdet och dra namnet till önskad plats i kartan. Vid markören visas nu namnet för orten, så att du får en uppfattning om var namnet kommer att hamna. Namnet placeras där du släpper upp musknappen. Mellan ortsymbolen och namnet Tokarp visas nu ett litet streck.

Hitta historiska kartor

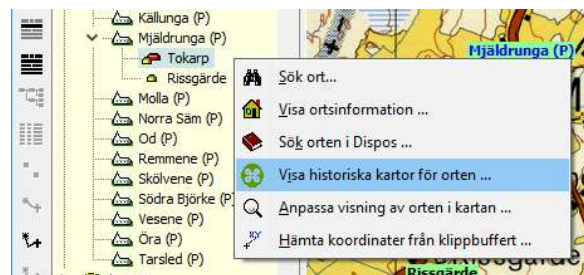
Kunskapen om en orsts läge öppnar möjligheten att se vilka historiska kartor som finns tillgängliga i Lantmäteriets digitala kartdatabaser.

Kartor för Disgen-orter

När de olika gårdarna fått sina koordinater kan du utnyttja dessa för att leta efter mer information om gårdarna. Du skall nu se vad som finns i Lantmäteriets digitala arkiv med historiska kartor och lantmäteriakter.

Om du inte är uppkopplad mot internet, får du göra det nu.

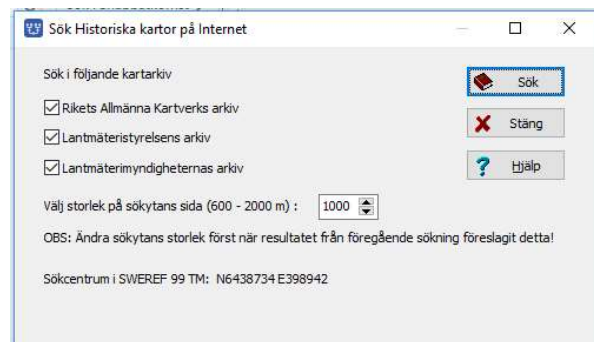
Markera gården Tokarp i Mjäldrunga fs i ortpanelen och högerklicka. Välj Visa historiska kartor för orten ...

Kartfunktionen visar nu en dialog för anrop av Lantmäteriets digitala kartarkiv.

Punkten för gården och en ruta på 1000 m runt denna är söknyckeln.

Klicka på "Sök".

Som resultat får du en lista över de historiska kartakter som finns tillgängliga för Tokarp.

Nu kan du välja vilket dokument du vill studera på skärmen.

Klicka på 15-MJÄ-30, Laga skifte 1874

OBS: För att utan problem kunna titta på bilder i DjVu-format i din webbläsare bör du använda Internet Explorer med DjVu Viewer Plugin från www.cuminas.jp

LANTMÄTERIET

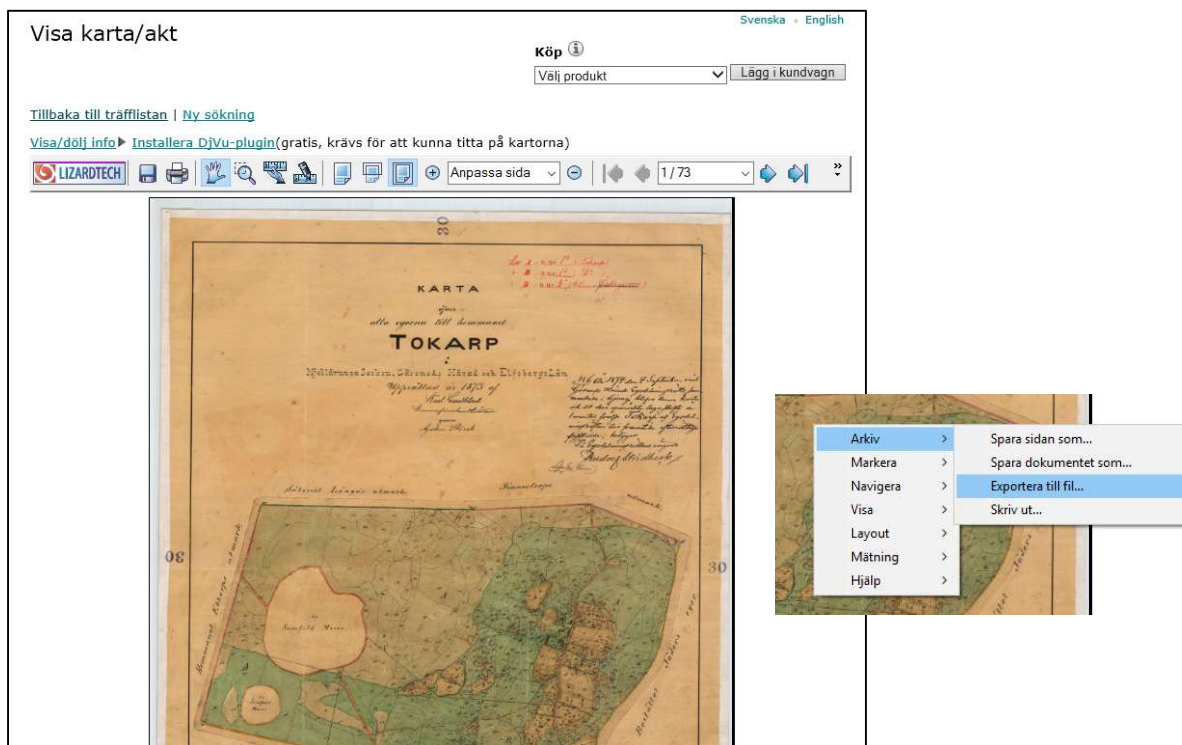

Sökresultat

[Ny sökning](#) | [Avancerad sökning](#)
 Du sökte på: Tokarp i Mjäldrunga, Västra Götalands län

Karta/Akt	Kartserie/Ätgärd/Beskrivning	Årtal
Rikets allmänna kartverks arkiv 3 träffar		
Floby J112-43-22	Häradsekonomiska kartan	-
Höverö J133-7D8a63	Ekonomiska kartan	1960
Skara J243-43-1	Generalstabskartan	-
Lantmäteristyrelsens arkiv 1 träff		
Mjäldrunga socken Tokarp nr 1-2	Laga skifte	1873
Lantmäterimyndigheternas arkiv 4 träffar		
15-MJÄ-ALFT	Alfabetiska registret	-
15-MJÄ-30	Laga skifte	1874
15-MJÄ-14	Laga skifte	1878
15-MJÄ-36	Delning	1923

Detta dokument innehåller en hel del intressanta fakta om gården. Det innehåller dels en förrättningskarta, dels alla handlingar och protokoll om ytterligare 72 sidor som upprättades vid Laga Skiftet 1873-74. Du kan hämta hem denna utan kostnad genom att högerklicka i kartan, välja Arkiv - Exportera till fil... Resultatet blir en DjVu-fil som du sedan kan studera i din dator. Man kan också köpa hela akten i digital form för 150:- direkt på nätet med en något högre bildkvalitet. Samma pris på alla handlingar, oavsett om det är 1 eller 200 sidor).

I del 2 av Kartkursen kan du fördjupa dig i hur du hanterar kartor som denna Laga skiftes-karta för att lägga in den ovanpå Disgens grundkarta.

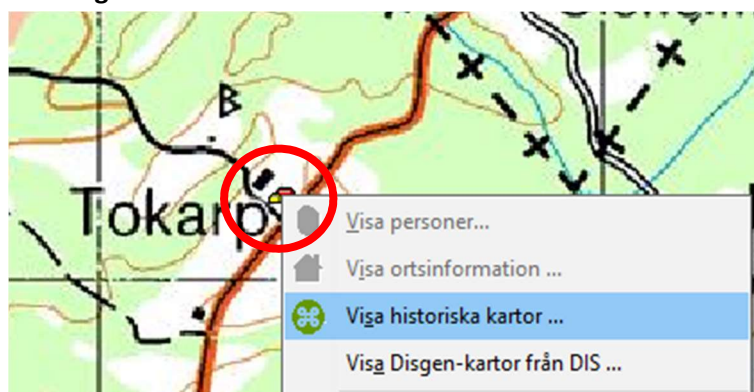
Kartor för valfri punkt på kartan

Du kan också peka på godtycklig punkt på kartan och använda denna koordinat för en sökning efter historiska kartor.

Pecka på platsen för "Tokarp" i kartan och högerklicka

Välj "Visa historiska kartor ..."

Samma dialog som för Disgen-orten ovan visas. Och resultatet av sökningen blir samma som för den valda orten i trädet.

Hitta kyrkböcker via kartan

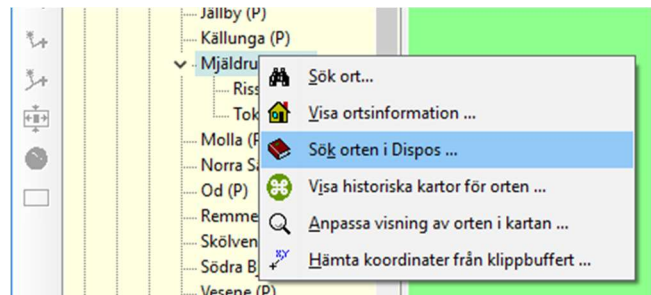
Med hjälp av församlingsnamn och ortnamn för en släktgård kan du via portalen Dispos lätt hitta till de olika kyrkböckerna som finns för församlingen. Om dessutom husförhørs-längden har indexerade ortregister får du hjälp att direkt slå upp rätt sida i denna.

Hitta alla församlingsböcker

Då du har registrerat dina släktgårdar som Disgen-orter, kan du nu ha glädje av detta när du släktforskar. På DIS webbplats Dispos finns kunskap om hur du kan nå olika kyrkböcker och andra dokument om din ort och församling.

Markera en församling i ortpanelen

Högerklicka och välj "Sök orten i Dispos..."

Om du inte redan har loggat in på Dispos med ditt medlemsnamn och lösenord, får du fylla i dessa uppgifter, då Dispos endast är tillgänglig för DIS medlemmar!

Nästa dialogruta ger dig möjlighet att fylla i t.ex. annan typ av källdokument genom val av händelse eller ett annat årtal.

Sök i Dispos på Internet

Förnamn:

Efternamn:

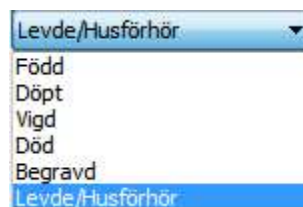
Händelse:

Ort:

Församling:

Länsbokstav:

Datum: (ååååmmdd eller åååå)

[DISPOS-info](#)

Nya DISPOS - Söker efter Husförhör i , Mjälldrunga 1850

Rapportera gärna problem stora som små, bäst på [DIS Forum](#), eller annars till dispos@dis.se

Tillgängliga kyrkoboksvolymer				
Volym	Period	Innehåll	Visa volym*	Synka
AI:4	1847-1854	Husförhör		
CI:1	1850-1880	Födda		
FI:1	1850-1880	Döda		
Lägg till sidor till databasen				Lägg till
<small>* För att se originalsidorna måste du ha ett abonnemang hos Ancestry, ArkivDigital eller Svar.</small>				

Uppslag i husförhörslängder	
För denna församling finns i Dispos ortregister till husförhörslängden.	
Ange by eller gård:	Anders Jonsgården <input type="button" value="Visa"/>

Register till kyrkoböcker				
Typ av längd	Period	Media	Länk	Producent
Födda	1850-1897	cd	Födda i Gäsene härad	Borås släktforskarförening
Folkräkning	1890	Internet	Personregister till folkräkning	SVAR
Folkräkning	1900	Internet	Personregister till folkräkning	SVAR
Lägg till register till databasen			Lägg till	

Rötters sökfunktioner	
Socken-Sök	Mjälldrunga

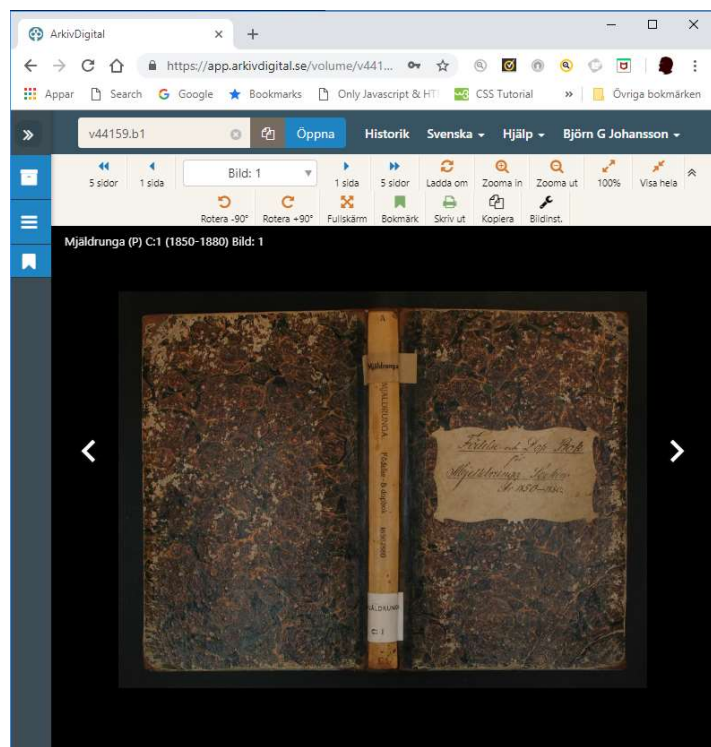
Karta
Modern karta från Hitta.se
Mjälldrunga Kyrka
Historiska kartor från Lantmäteriet
Mjälldrunga Kyrka/P
Mjälldrunga 1825-1875
Mjälldrunga 1825-1875

Oavsett val av händelse (notistyp) får du upp en sida med de olika källdokument som finns tillgängliga. Här hittar du för året 1850 bl. a. husförhörslängd, födelse- och dödbok.

Har du nu ett abonnemang hos någon av de olika leverantörerna av Digitala kyrkböcker kan du klicka på dennes symbol för att komma till dokumentet ifråga.

Klicka på den blå nyckel-symbolen för Arkiv Digital's webbversion på raden "Födda"

Du hamnar på första sidan, dvs pärmen för aktuell bok. Har Dispos, via Disbyts källhänvisningar, fått information om angränsande tidpunkter och dokument-sidor, kan även rätt eller närliggande sida i boken slås upp.

Hitta Disgen-orterna i husförhörslängderna

Markera Tokarp i ortpanelen.

Högerklicka och välj ” Sök ort i Dispos...”

Händelse är fortfarande ”Levde/husförhör” och nu är även ortnamnet. Du kan själv välja vilket årtal sökningen skall avse.

Klicka på ”Sök”

Utöver länkarna till de olika kyrkböckerna får du nu också en lista över de uppslag i husförhörslängderna som har anknytning till ditt ortnamn. Ortnamnen är kända genom att dessa böcker har indexerats. Total är ca 70-75 % av alla husförhörslängder indexerade.

Uppslag i husförhörslängder			
Ortnamn	Årtal	Sida	Visa sida*
Tokarp	1847	56	
Tokarp	1847	57	
Tokarp	1855	54	
Tokarp	1855	55	
Tokarp	1855	56	
Tokarp	1855	57	

Klicka på Arkiv Digital's symbol för raden 1855, sida 55:

Du får se den önskade sidan. Nu är det lätt att följa släktens öden genom åren genom att klicka i listan i Dispos och snabbt få underlag till personernas händelsenotiser. Sådant som vi får glädje av när vi skall följa vår släkt på kartan och i Google Earth.

Personuppgifter på kartan

Genom att registrera en persons händelser som notiser och utnyttja Disgen-orter kan vi på kartan med olika symboler visa var personen har levat och verkat och vad som hänt på olika platser och hur denne har flyttat.

Registrera först några personuppgifter

Du skall nu skapa den person som du skall använda som testperson i din kursdatabas.

Du börjar med att skapa en obesläktad man och registrera Kalle Test som är född 1850-01-01 i Rissgärde i Mjäldrunga församling Herrljunga kommun. Han dör 1905-02-01 på Tokarps gård Mjäldrunga församling.

När du skall lägga in orten Rissgärde skall **du klicka på lampan** till höger om raden och leta reda på Rissgärde som ligger under Mjäldrunga församling.

Du skall också lägga in flyttningar som Kalle Test har gjort under sitt liv. Han flyttar 1865-05-02 till Höverö Herrgård, Grolanda församling, Falköpings kommun.

Sedan kommer Kalle Test att flytta till torpet Plogskog i Eriksbergs församling 1870-06-04.

Han gifter sig också 1871-12-01 med Karin Provdotter från Tokarp i Mjälldrunga kyrka.

Gift nu ihop Karin och Kalle i Mjälldrunga kyrka. Som du säkert vet **öppnar du två familjefönster med de båda parterna som centrumpersoner. Skapa ett gifte** i ett av fönstren och **ange Mjälldrunga som ort. Dra sedan med vänster musknapp partnern (=centrumpersonen) från det andra fönstret till platsen för Partner i det första.** Släpp musknappen och giften är klart.

Flytta också Karin från Tokarp till Plogskog efter giftermålet. Notera också att Kalle levde som kyrkvaktmästare(fyll på med text i Levde-rutan) i Grace Lutheran Church i Mora, USA mellan åren 1880 och 1885.

Kalle jobbar fr.o.m. 1872-01-02 på Björstorps gård. Du skall nu lägga till en notis om detta. **Klicka på ”Ny notis” och välj ”Yrke”**

I rutan för Notisnamn skriver du in hans yrke eller sysselsättning: ”Arbetade” och anger sedan tid och plats där han arbetade, dvs på den nya gården Björstorp i Eriksberg fs (P).

Nu skall du avrunda med att **lägga in en bild på Kalle Test.** I vår mapp DgPic ligger en bild på ett litet barn, baby.jpg. Detta skall vi lägga in som ett porträtt men också placera det som att det kan knytas till Kalles födelse. Vi placerar det alltså framför födelsenotisen.

Innan du stänger bild-dialogen ovan kan du, om du vill, markera att den valda bilden skall vara hans ”porträtt” och att bildstorleken skall vara med ”Bestämd höjd” med t.ex. 40 mm.

Du skall slutligen **lägga ut Plogskog och Björstorp på kartan** med rätt koordinater. Du får själv välja vilken metod du vill använda.

Visa personuppgifterna i kartan

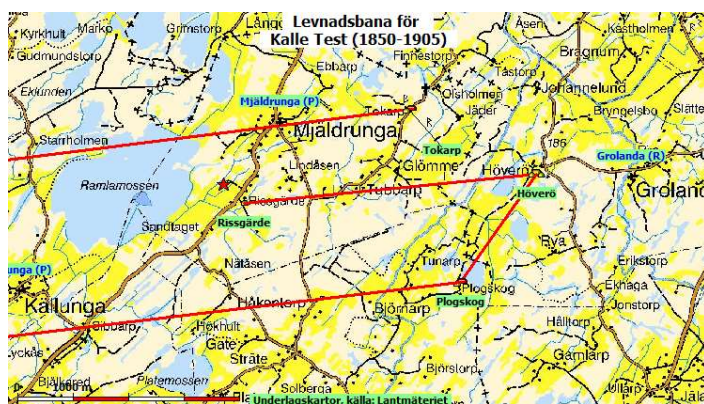

När personuppgifterna för dina testpersoner är klara skall du se hur de visar sig på kartan. Familjefönstret skall vara öppnat och visa Kalle Test som centrumperson.

Plocka fram kartfönstret ovanpå Familieöversikten.

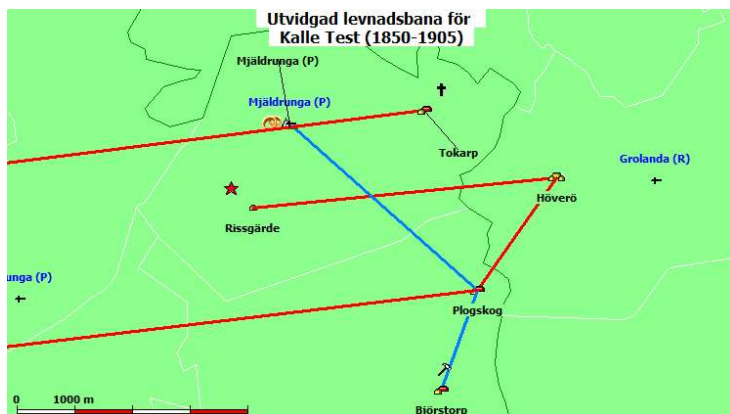
Klicka på den övre av de två svarta knapparna till vänster i kartfönstret.

Knappen blir röd – visar vilka personuppgifter som visas. Du kommer att få se en levnadsbana (den röda av de nedre fyra knapparna visar standardalternativet). Du ser röda streck i kartan från hans födelseort Rissgårde (med röd stjärnsymbol) via boställena till hans död i Tokarp (svart korssymbol). I rubriken framgår vilken visning och vilken person som avses. Utflykten till Amerika indikeras av linjerna i vänsterkanten (mer om detta i avsnittet om Google Earth).

För att också se var han gifte sig och arbetade får du **klicka på den nedersta av visningsknapparna**, den för "Utvidgad levnadsbana"

Om du vill se bättre hur han har flyttat så **klickar du på tangent "4"**. Underlagskartan

Mjälldrunga 1:100 000 ligger just i lager 4 och kan momentant tändas och släckas på detta sätt. Resultatet blir då som bilden visar. När du flyttar eller zoomar kartan kommer underlagskartan åter fram.

När han bodde i Plogskog hade han arbete i Björstorp (med hammarsymbol). Linjen i annan färg markerar en utvidgning (tillfällig resa) från en bostadsort i levnadsbanan. Vi ser också att han gifter sig i Mjälldrunga då han är bosatt i Plogskog.

Alternativ för personvisningar

Beroende på vilken typ av personfönster du har öppet, kan du hämta personuppgifterna med någon av visningsknapparna. Dessa knappar är bara svarta om respektive fönster är öppet. När en knapp är klickad blir denna röd!

	Centrumpersonen (familjeöversikten öppen)		Centrumpersonen inte vald
	Alla i familjen (öppen)		Alla i familjen visas i kartan
	Alla i byggd tavla (tavlefönstret stängt)		Den byggda tavlan inte vald
	Alla i söklistan (söklistan skapad)		Söklistan inte vald.

Personuppgifterna kan visas på fyra sätt. Knapparna blir svarta när personuppgifter visas (se ovan), annars är de gråa. Ensam svart knapp visar standardvalet innan personuppgifter har hämtats. När personuppgifter hämtats visas aktuell visningsmode i rött.

	Enbart orter för personens valda händelser
	Som en rak livslinje från födelseort till dödsort
	Som levnadsbana mellan de bosättningsorter där personen levt från födelse till död
	Som utvidgad levnadsbana med "avstickare" till olika orter från aktuell bosättning

När du har en familjeöversikt öppen och också öppnar kartfönstret ser det ut så här:

	Levnadsbanan som standardtval
	
	
	

När du hämtat personuppgifter till kartan har alla knapparna fått liv och den du valt blir röd.

	Utvidgad bana vald
	
	
	

Klicka på de olika visningsknapparna och se vad som händer i kartan.

I kartans inställningar för "Personvisning" kan du välja vilka händelsenotistyper du vill skall ingå i resp. visningssätt.

Välj notiser för	
Översikt	
Ortsvisning	Död, Född
Levnadsbanor	Död, Flyttade, Född, Inflyttad, Levde, Utflyttad
Utvidgade levnadsbanor	Begravd, Döpt, Gift, Sambo, Skild, Yrke

I läget Översikt visas de notistyper som är aktuella för respektive visningstyp.

För ortsvisningen hämtas orter från händelsenotiserna Född och Död.

För Levnadsbanorna har valts händelsenotiserna Död, Flyttade, Född, Inflyttad Levde och Utflyttad.

De utvidgade levnadsbanorna kompletteras med även notiserna Begravd, Döpt, Gift, Sambo, Skild och Yrke.

Välj notiser för																															
Översikt	Välj bland																														
Ortsvisning	<table border="0"> <tr> <td>Begravd</td> <td>→</td> <td>Död</td> </tr> <tr> <td>Döpt</td> <td>↓</td> <td>Flyttade</td> </tr> <tr> <td>Före äktenskap</td> <td>↕</td> <td>Född</td> </tr> <tr> <td>Gift</td> <td>→</td> <td>Inflyttad</td> </tr> <tr> <td>Oforskat</td> <td>↕</td> <td>Levde</td> </tr> <tr> <td>Sambo</td> <td>↕</td> <td>Utflyttad</td> </tr> <tr> <td>Skild</td> <td>↕</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Special</td> <td>↕</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Utom äktenskap</td> <td>↕</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yrke</td> <td>↕</td> <td></td> </tr> </table>	Begravd	→	Död	Döpt	↓	Flyttade	Före äktenskap	↕	Född	Gift	→	Inflyttad	Oforskat	↕	Levde	Sambo	↕	Utflyttad	Skild	↕		Special	↕		Utom äktenskap	↕		Yrke	↕	
Begravd	→	Död																													
Döpt	↓	Flyttade																													
Före äktenskap	↕	Född																													
Gift	→	Inflyttad																													
Oforskat	↕	Levde																													
Sambo	↕	Utflyttad																													
Skild	↕																														
Special	↕																														
Utom äktenskap	↕																														
Yrke	↕																														
Levnadsbanor																															
Utvidgade levnadsbanor																															

Genom att klicka på någon av visningstyperna till vänster visas i två kolumner med de olika notistyper som kan väljas och som har valts.

Ändra notisvalen genom att också lägga till Begravd i Levnadsbanan och ta bort den från Utvidgade levnadsbana och avsluta med OK.

Studera effekten av denna ändring för Kalle Tests notiser.

Återställ därefter ordningen och placera åter Begravd-notisen bland de för den Utvidgade levnadsbanan.

Visa lite mer

När du visar en persons notiser i kartan kan du peka på dessa orter och linjer.

Pecka på en ort och vänsterklicka. Se vad som händer.

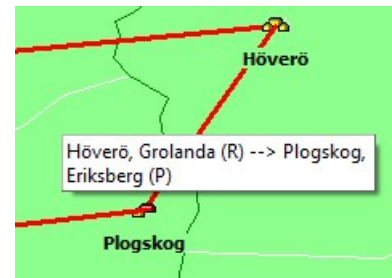
Du får se det fullständiga namnet på orten.

Peka på en linje och vänsterklicka. Se vad som händer.

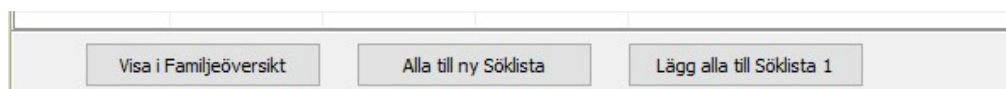
Du får reda på mellan vilka orter som linjen är dragen och i vilken riktning personen förflyttat sig. Här ser du vart han reste för att gifta sig.

Peka och högerklicka på en ort eller linje och välj "visa personer".

Då får du se vilka personer som har anknytning till denna ort eller linje.

Personer med anknytning till vald(a) ort(er)				
Ort(er): Plogskog, Eriksberg (P) --> Grace Lutheran Church, Mora, Minnesota, USA				
Antal personer: 1				
PersonID	Förnamn	Efternamn	Född	Död
6	Kalle	Test	1850	1905

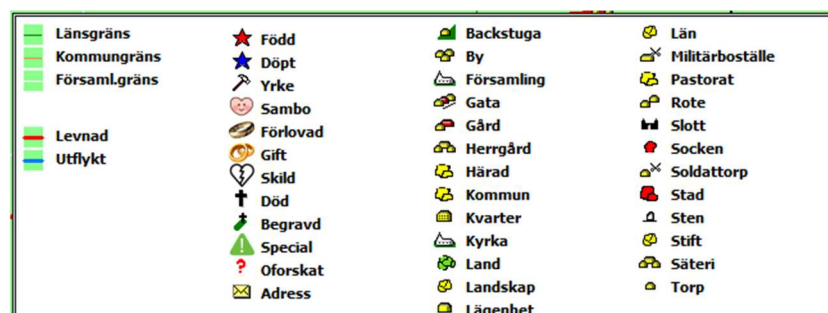
OM du markerar en person här kan du utföra någon av aktiviteterna nedan:

Visa teckenförklaringar

Plocka fram och ta bort teckenförklaringar på kartan genom att trycka **Ctrl + T**.

Teckenförklaringarna består av fyra delar:

- Slag av gränser
- Slag av förflyttningar
- Slag av händelser
- Slag av orter

Centrera personuppgifterna på kartan

När personlinjerna ritas upp kan mängden uppgifter sträcka sig över en stor yta eller bara hamna på en enskild ort. Programmet kan automatiskt anpassas så att kartan alltid visar alla detaljer.

Om du inte vill att kartan skall anpassa sig, kan du slå av denna egenskap i kartans "Inställningar" för "Personvisning".

Längst ner i dialogen kan du slå av eller på denna egenskap.

Om du avstår från automatiken kan du istället vid behov göra samma anpassning av kartan genom att klicka på kartverkyget "Centrera" i vänsterkanten av kartfönstret.

Prova genom att slå av automatiken och sedan zooma ut och flytta kartans läge så att linjerna försvinner. Centrera och se att du får tillbaka den ursprungliga kartvyn.

Radera personuppgifterna i kartan

För att städa på skärmen och ta bort alla linjer som du tittat på, kan du trycka på "Radera"-verkyget som sitter nederst på vänsterkanten

Radera det du ser och aktivera sedan en ny visning från centrumpersonen i Familjeöversikten.

Personuppgifter i två fönster

Du kan gruppera de olika Disgen-fönstren genom att klicka på någon av knapparna. Du kan ändra fönstrens inbördes läge genom att markera fönstret du önskar ha till vänster och en gång till klicka på knappen.

Klicka på verktyget "Visa alla fönster sida vid sida".

Då kommer Familjeöversikten fram intill kartfönstret.

Klicka först på kartverkyget "Visa personerna i Familjeöversikten".

Då ser du alla linjer för både Kalle och Karin.

The screenshot shows the Disgen software interface. On the left, the 'Familjeöversikt Kalle Test 1850-1905 [Grupp 1]' window displays the following information:

- Kalle Test**: Född 1850-01-01. Död 1905-02-01. Arbetade från 1872-01-02 till i Björstorp, Eriksberg (P).
- Gift 1871-12-01** i Mjåldrunga (P).
- Karin Provdotter**: Född 1850-03-08 i Tokarp, Mjåldrunga (P).

Buttons for 'Relation...', 'Partner...', 'Son...', and 'Dotter...' are visible at the bottom of the overview window. On the right, the 'Karta [Grupp 1]' window shows a map titled 'Utvidgade levnadspanor för Kalle Tests (1850-1905) familj'. The map displays the life paths of Kalle Test (blue lines) and Karin Provdotter (red lines) across various locations in the region, including Mjåldrunga, Tokarp, and Björstorp. The map includes a scale bar for 1000 meters and coordinates: X:6 443 825, Y:1 354 552. The zoom level is 26.

Klicka sedan på Kalles fru i Familjeöversikten och se hur kartbilden ändras.

Då visas hennes uppgifter i kartan i rött medan Kalles ändrar färg till gult. Observera kartans rubrik.

Klicka åter på Kalle i Familjeöversikten och se hur kartbilden ändras.

The screenshot shows the Disgen software interface. On the left, the 'Familjeöversikt Kalle Test 1850-1905 [Grupp 1]' window displays the following information:

- Kalle Test**: Född 1850-01-01. Död 1905-02-01. Arbetade från 1872-01-02 till i Björstorp, Eriksberg (P).
- Gift 1871-12-01** i Mjåldrunga (P).
- Karin Provdotter**: Född 1850-03-08 i Tokarp, Mjåldrunga (P).

Buttons for 'Relation...', 'Partner...', 'Son...', and 'Dotter...' are visible at the bottom of the overview window. On the right, the 'Karta [Grupp 1]' window shows a map titled 'Utvidgade levnadspanor för Kalle Tests (1850-1905) familj -> Karin Provdotter (1850-)'. The map displays the life paths of Karin Provdotter (red lines) and Kalle Test (blue lines) across various locations in the region, including Mjåldrunga, Tokarp, and Björstorp. The map includes a scale bar for 1000 meters and coordinates: X:6 438 929, Y:1 347 786. The zoom level is 26.

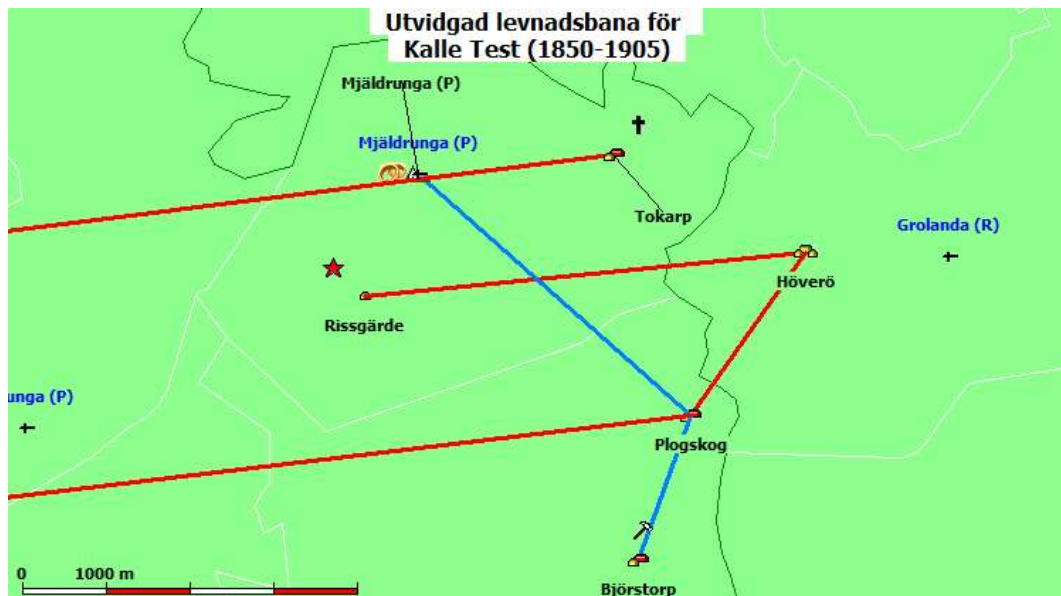
Om du har flera personer i Familjeöversikten kan du klicka runt och se de olika personernas banor som en del av helheten. På samma sätt kan du klicka runt i en skapad an-eller släkttavla och följa de enskilda personernas spår.

Dokumentera dina kartvyer

Spara karta som bild

Om du vill kan du spara din aktuella kartvy som en vanlig bild att placera i din släktutredning.

1. Stäng ortpanel och lagerpanel.
2. Vill du ha en teckenförklaring trycker du på **Ctrl + T**.
Då placeras en teckenförklaring i bildens högerkant.
3. Disponera innehållet för bästa bild
4. Högerklicka i kartan och välj "Spara karta som bild"
5. Ange mapp (t.ex. datamappens DgPic) och filnamn med filtyp (.bmp eller .jpg).
6. Tryck Spara. Bildfilen placeras i vald mapp.

Kartan som utskrift

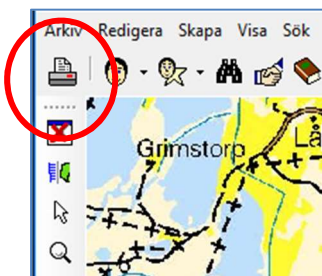
Du skall nu skriva ut kartan på papper eller till en pdf-fil för att kunna visa dina släktingar eller infoga kartan i din släktbok.

OBS: Vid utskriften tas hela kartfönstret med. Om Ortpanelen och / eller lagerpanelen är synlig kommer dessa automatiskt stängas innan utskriften äger rum, för att åter öppnas efter utskriften. För att se vad som kommer med, är det ändå bra att stänga dessa i förväg för att få en uppfattning om hur bilden kommer att bli.

Om du vill ändra kartfönstrets form kan du dra i något av fönstrets hörn och anpassa fönsterformen. Den utskrivna bilden får nämligen samma proportioner som kartfönstret.

I kartfönstrets **Inställningar för Utskrift** kan du välja om kartbilderna skall vara i bmp- eller i jpg-format.

Kontrollera också vilken plats teckenförklaringen tar, om du vill ha med den i din utskrift.

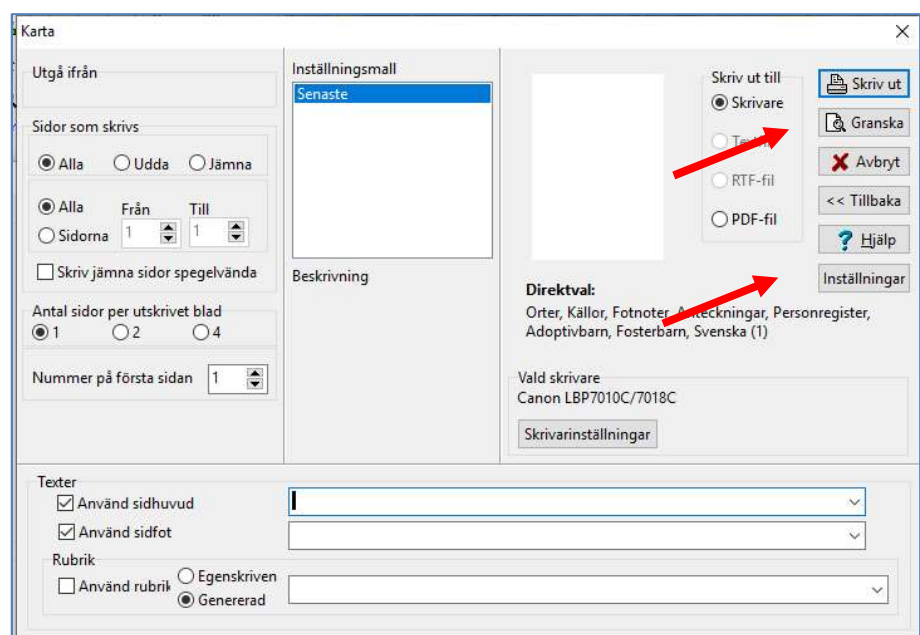
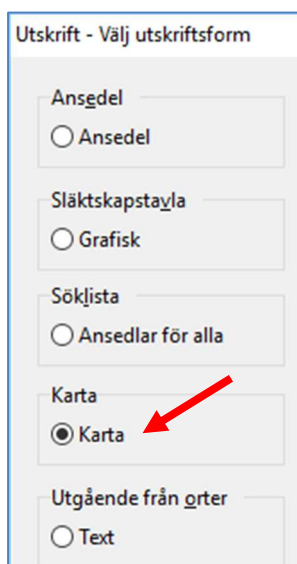

Klicka nu på "Skrivare"-verktyget överst till vänster i Disgen-fönstret.

I dialogfönstret som visas, är utskrift av "Karta" redan markerad. **Klicka på knappen "Fortsätt"**

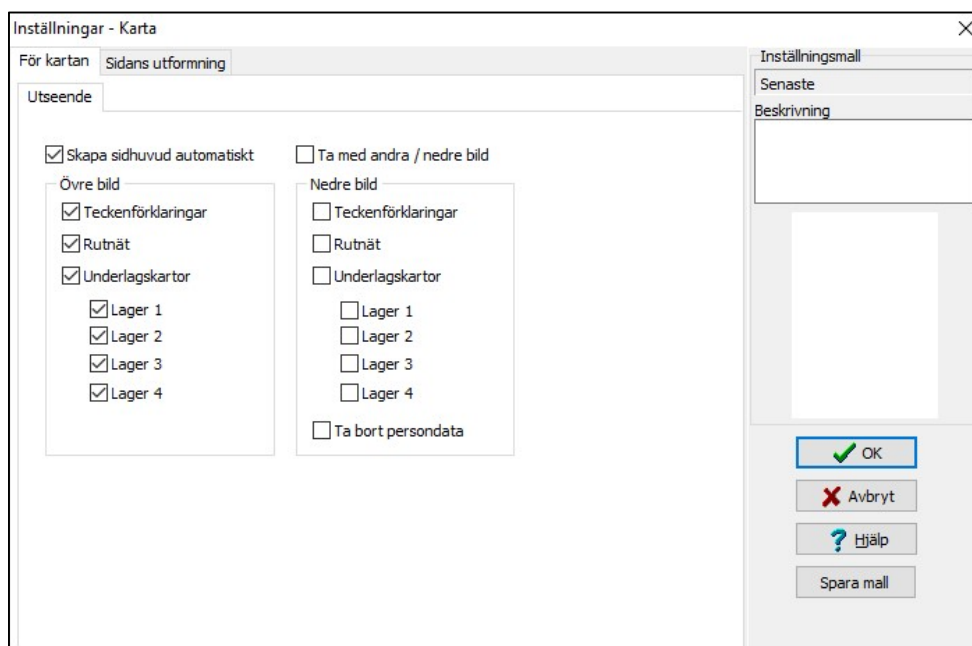
Klicka på knappen "Granska" för att se hur utskriften kommer att se ut.

Om du är nöjd med resultatet **klicka på knappen "Skriv ut"** uppe till höger i dialogrutan.

Om du vill ha utskriften på annat sätt får du **klicka på knappen "Avbryt"**. Du kommer då tillbaka till bilden ovan. **Klicka nu på knappen "Inställningar"** och inställningsdialogen visas.

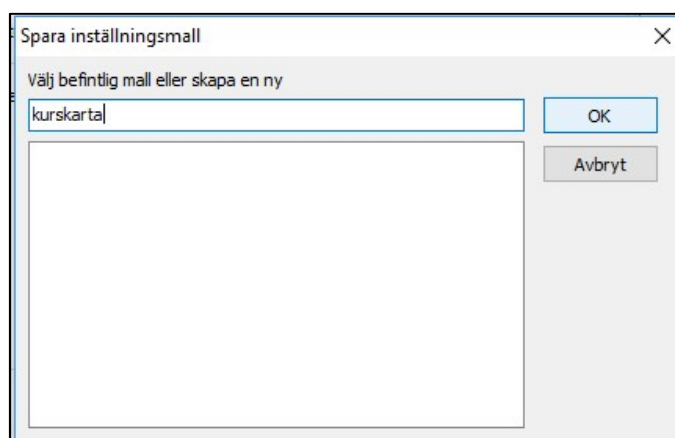
Utskriften kan innehålla en eller två bilder ovanför varandra över samma kartyta. För var och en kan du välja att ta med teckenförklaringar, rutnät och underlagskartor. I den andra bilden kan du undertrycka personinformationen som visas i kartfönstret i den första bilden t.ex. utan underlagskartor och här bara visa underlagskartorna.

Om du bara vill ha en karta utskriven med Kalles flyttningar med underlagskarta kan du ställa in som bilden visar.

Du kan testa olika utskrifter genom att klicka in olika boxar på "Inställningar - Karta".

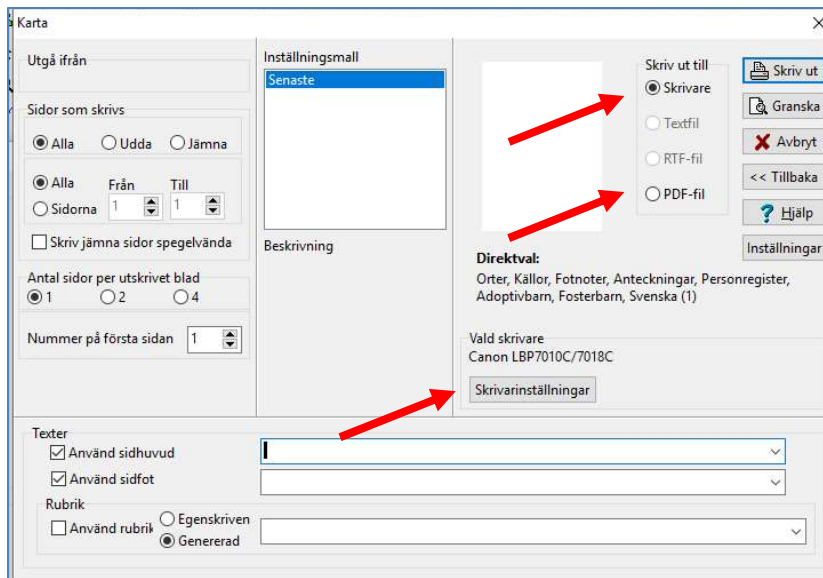
Om du vill, kan du spara inställningarna som en ny mall. Klicka då på **Spara mall**.

Ange ett nytt namn på mallen eller välj en befintlig mall du vill ändra på. Klicka på **OK**

När du är klar **klicka på OK**. Då kommer du tillbaka till bilden på föregående sida där du kan **Klicka "Granska"** igen för att se det nya resultatet.

Vill du nu skriva ut bilden på papper så **klickar du på "Skriv ut"**. Obs du måste först markera Skrivare.

Klicka på knappen Skrivarinställningar om du vill byta skrivare eller ändra inställningar för den du redan valt.

Du kan också skriva ut kartan till en PDF-fil som du senare kan använda i din Släktbok. Antingen klickar du på PDF-knappen eller väljer den PDF-skrivare som är en av dina skrivare.

Vid utskrift till PDF-fil får du en dokumentfil som du kan

lägga där du själv tycker är bäst.

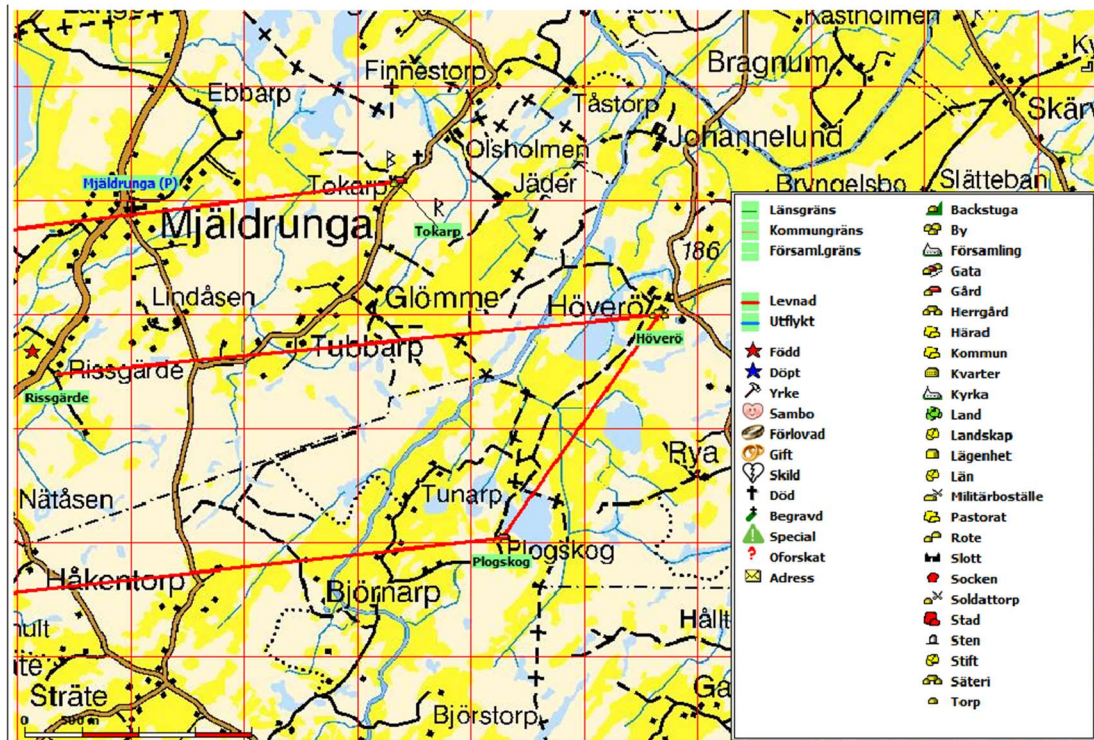
PDF-filen kan sedan skrivas ut i vilken dator och på vilken skrivare som helst.

Två exempel på utskrifter

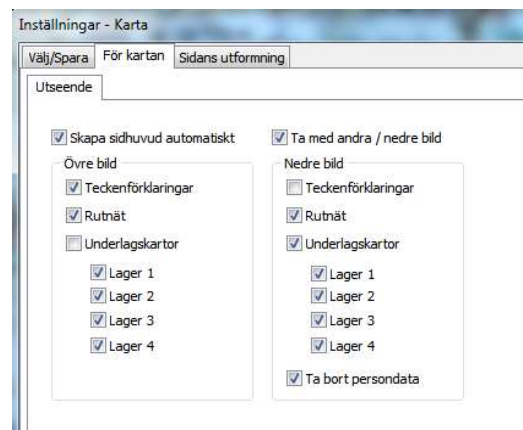
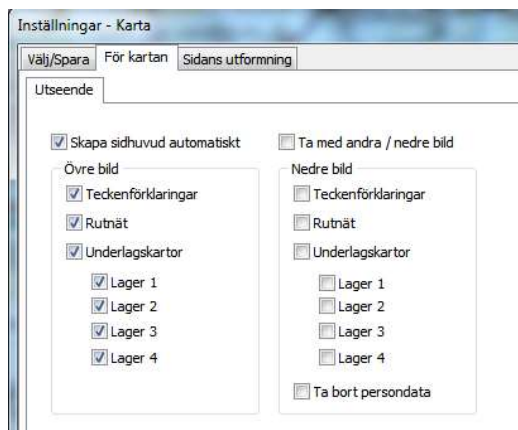
2018-09-15

Levnadsbana för Kalle Test (1850-1905)

Sida 1

Sida med en karta innehållande både underlagskarta och personinformation. Nästa kartutskrift innehåller två bilder över samma yta, men där innehållet har separerats. Här nedan ser du inställningarna för de två utskriftsvarianterna.

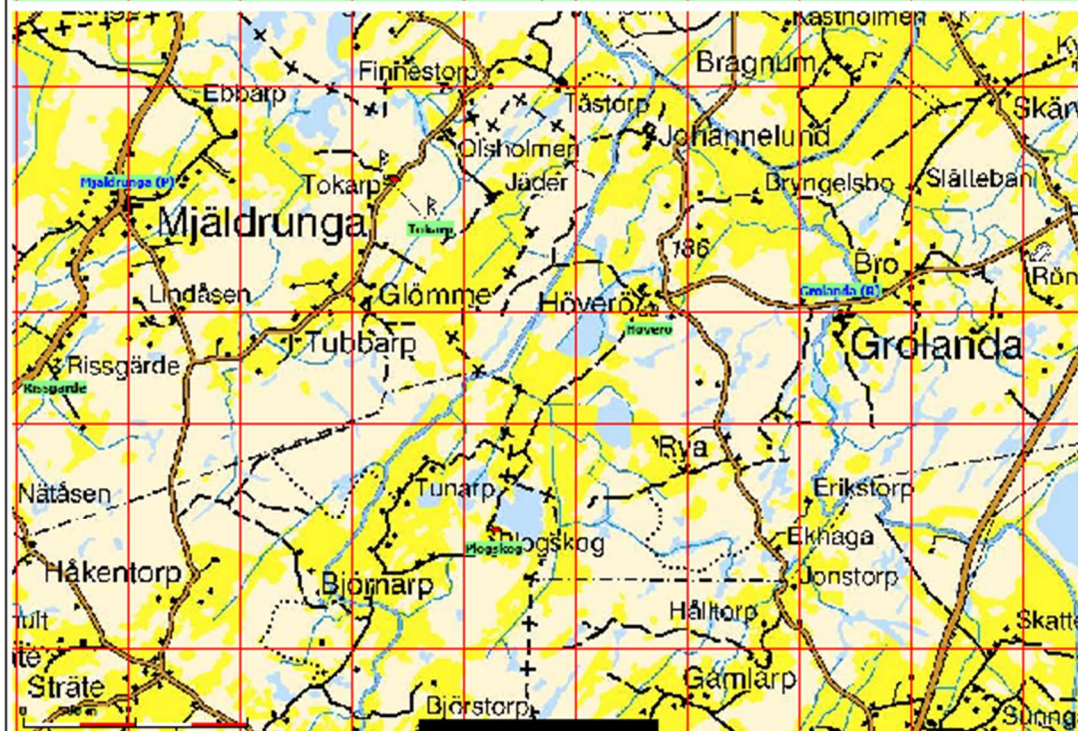
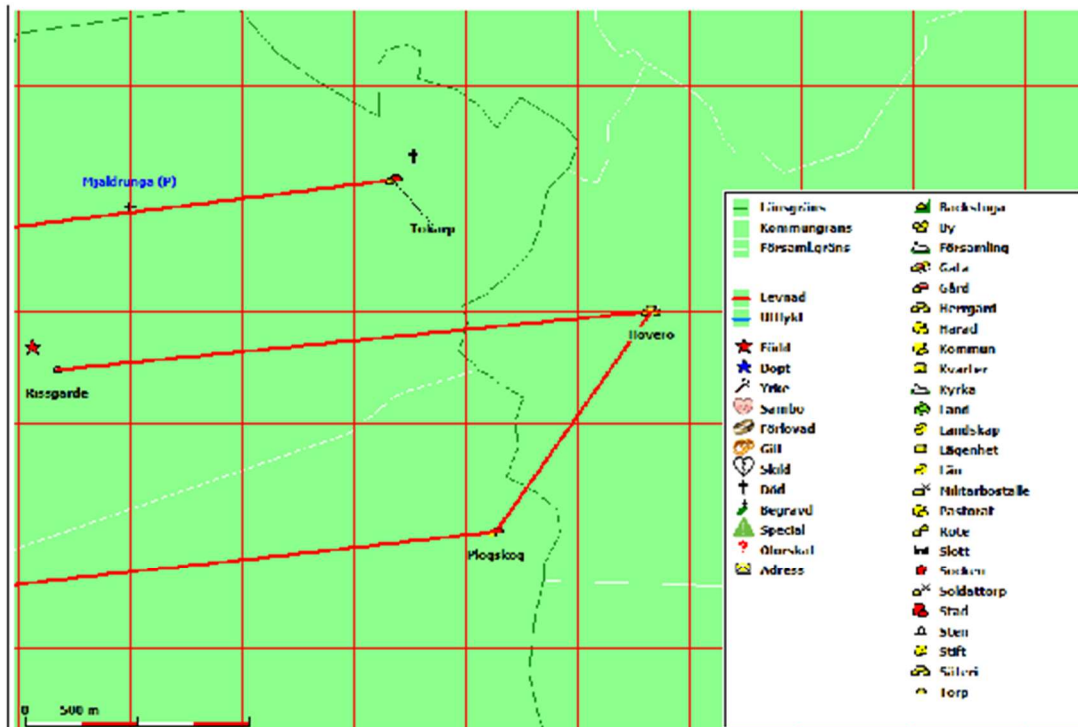

2018-09-15

Levnadsbana för Kalle Test (1850-1905)

Sida 1

Exportera till Google Earth Pro

Här får du lära dig hur du kan spara släktinformation som kan visas i Google Earth Pro. Du kan kombinera personuppgifter och ortsuppgifter med både text och bild. Resultatet kan du t.ex. skicka till dina släktingar med e-post eller ta med på ett USB-minne vid nästa släkträff.

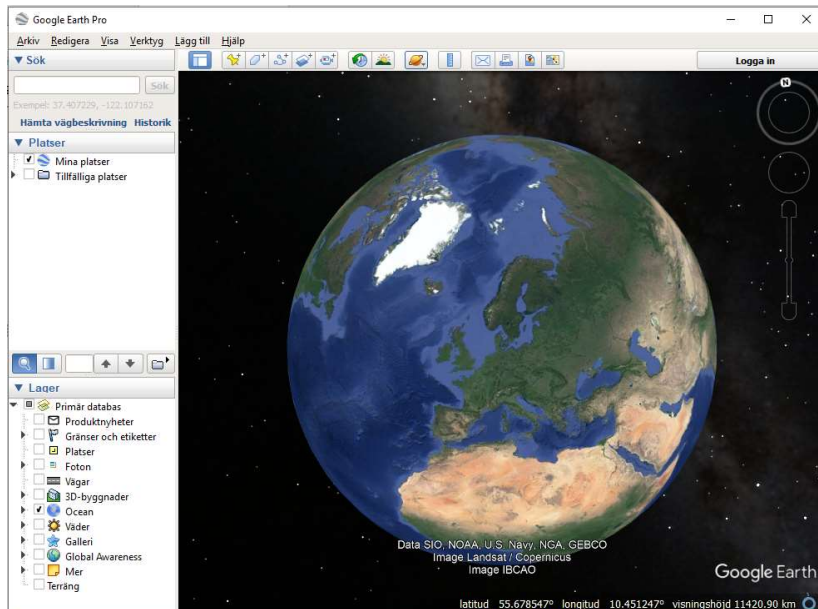
Programmet Google Earth Pro är ett kartvisningsprogram från Google som innehåller en mångfald visningsalternativ av jordytan från minsta gatukorsning till satellitvy av hela jordklotet. Programmet kan tolka geografisk information med bl.a. punkter och linjer i ett filformat som kallas KML. Om man vill blanda in bilder, så måste dessa vara i formatet jpg. Om du vill dela med dig av denna information till andra släktingar måste KML-filen och jpg-filerna vara packade tillsammans i en ZIP-fil med filtypen .KMZ. Personinformationen i Disgens karta kan exporteras till Google Earth Pro som en KMZ-fil.

Innan vi tittar närmare på olika inställningar skall vi göra ett provskott. Sedan tittar vi på olika möjlighet att variera visningen.

Ett första försök

Hämta Google Earth Pro från https://www.google.com/intl/sv_ALL/earth/versions/. Välj Google Earth Pro för datorn. Programmet är gratis. Följ installationsanvisningarna.

När programmet är laddat kan det se ut så här:

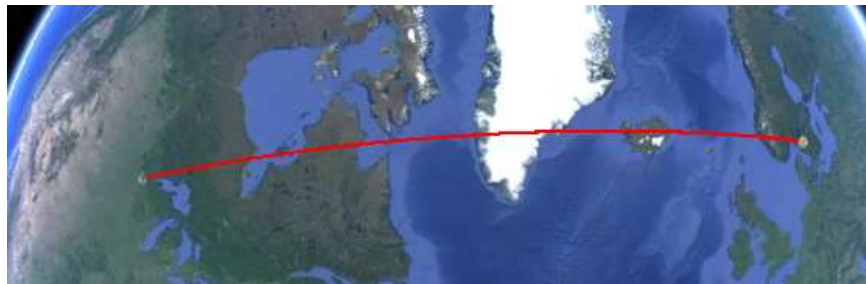

DISGENS personuppgifter kommer att visas i mappen "Tillfälliga platser". Så för att göra sidopanelen lite mer överskådlig för våra behov kan du nu **klicka på pilarna framför "Sök" (Search) och "Lager" (Layer) i sidopanelen och få dessa att döljas.**

Nu är det dags att återvända till Disgens kartfönster. Se till att du har Kalle Test som centrumperson i Familjeöversikten och Kartfönstret med Kalles egen levnadsbana synlig.

I Kartfönstrets vänsterkant finns en Google-knapp. Genom att klicka på denna skickas en kopia av den aktuella kartvyn av orter och linjer som en KML-fil till Google Earth Pro och strax får du upp en komplett bild av Kalles levnadsbana på Google-globen – inklusive hans resa till Amerika.

I Google-fönstrets vänsterkant visas en informationspanel med uppgifterna för Kalle Test i form av orter och händelser på dessa.

Här listas i tur och ordning ort och händelse för varje notis. Dessa representeras på Google med såväl ortnamn, händelse och tidpunkt.

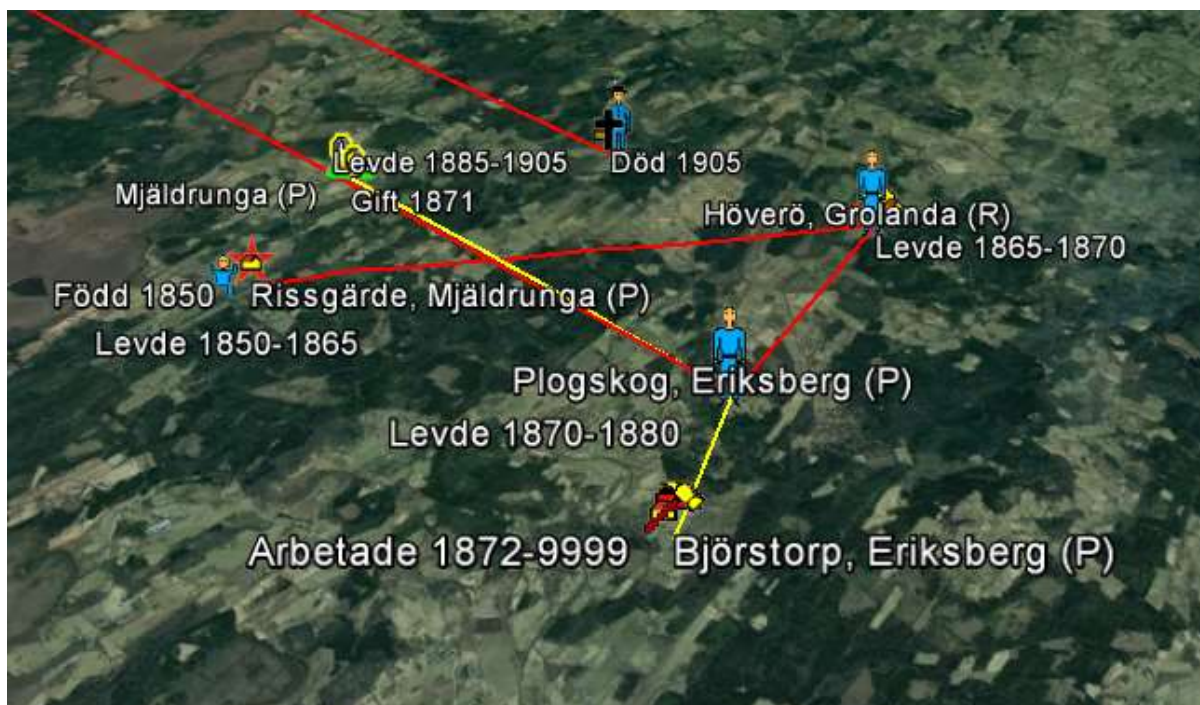
Startpunkten Rissgärde markeras med en Torp-symbol. Kalles födelse markeras med en röd stjärna och hans levnad som ett barn åren 1850-1865. Alla symbolerna hamnar på samma punkt och dessa separeras genom att klicka på punkten.

Genom att klicka på de olika symbolerna får man sedan upp en pratbubblor med ytterligare information.

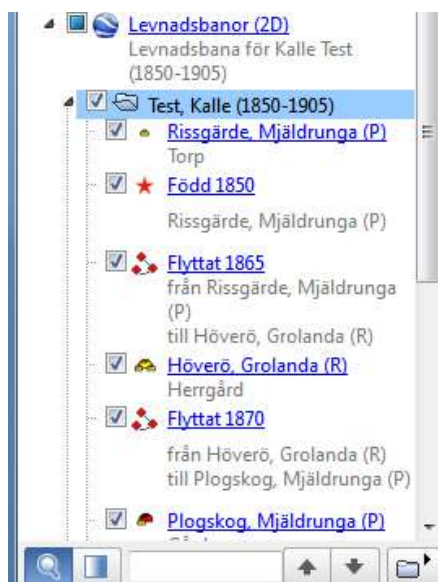

Kalles hela utvidgade levnad i Sverige visas i bilden nedan. Den röda färgen symboliserar levnadsbanan och den gula "utflykterna" för dop och yrke.

I sidopanelen hittar du informationen om Kalle Test. Presentationen heter "Levnadsbanor (2D)" vilket betyder att din export är preparerad för Google Earth Pro som en 2-dimensionell visning, d.v.s. alla orter och linjer ligger "på marken".

Varje händelse som Disgen skapat finns i listan under namnet. **Klicka på pilen framför Kalle Test** så ser du innehållet.

Dessa uppgifter visas också som pratbubblor då du klickar på orterna eller linjerna i kartan.

Klicka på de olika symbolerna och se om det stämmer med det du registrerat för Kalle i Disgen.

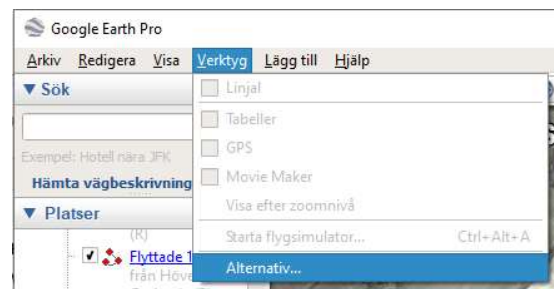
När du klickar i boxarna i början av raderna i sidopanelen tänders/släcker du motsvarande uppgifter i kartan.

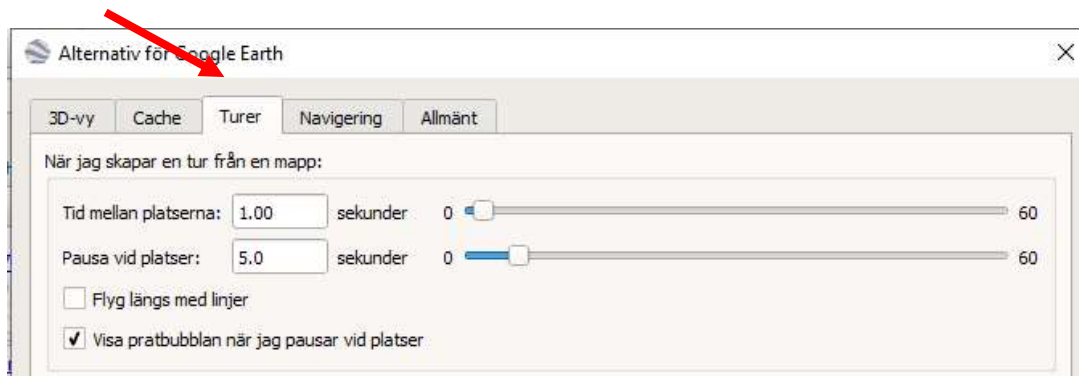
Spela upp levnadsbana

Först skall vi kolla några inställningar i Google Earth Pro.

1. Klicka på menyalternativet "Verktyg" och välj "Alternativ..."
2. Klicka på fliken "Turer".
3. Sätt "Tid mellan platserna":
1 - 2 sek
4. Sätt "Pausa vid platser":
5-10 sek
5. Markera INTE "Flyg längs med linjer".
6. Markera "Visa pratbubblan när jag pausar vid platser".

Övriga inställningar påverkar oss inte för stunden.

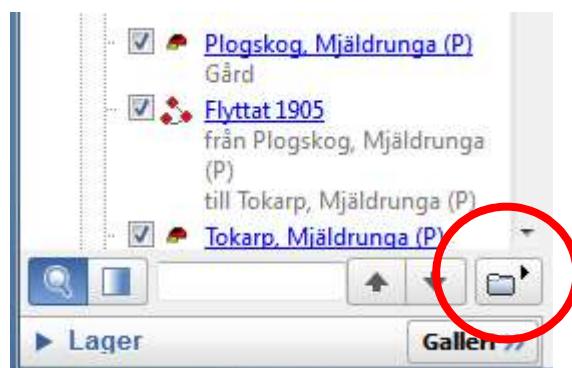
Klicka på "OK".

Nu är det dags att starta vår korta släktresa.

Markera Kalle Test och klicka sedan på mapp-symbolen under personuppgifterna.

Resan börjar ...

I nederkant till vänster visas ett reglage med vilket du kan stoppa och starta förloppet. Här kan du också välja om du vill repetera turen.

Bilder i Google-exporten

Varje ort i Disgens ortsdatabas kan innehålla en bild och en beskrivning. Då ortens pratbubbla visas ser man också bilden och beskrivningen.

Den bildnotis, som placeras **direkt före en händelsenotis** i levnadsbeskrivningen visas i den pratbubbla som skapas för händelsen. Bilden bör då naturligtvis spegla den händelse som avses. Den beskrivning som du lägger in i bildnotisen kommer också att visas med kursiv stil under bilden i pratbubblan.

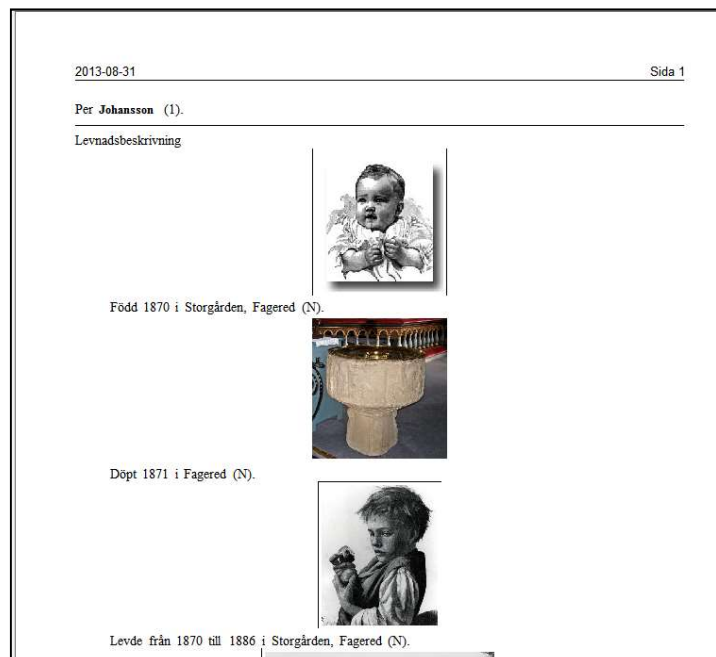
Bara en bild kan visas i varje pratbubbla!

Här är några exempel på kombinationer av notiser och bilder för Per Johansson, som redan finns inlagd i kursdatabasen.

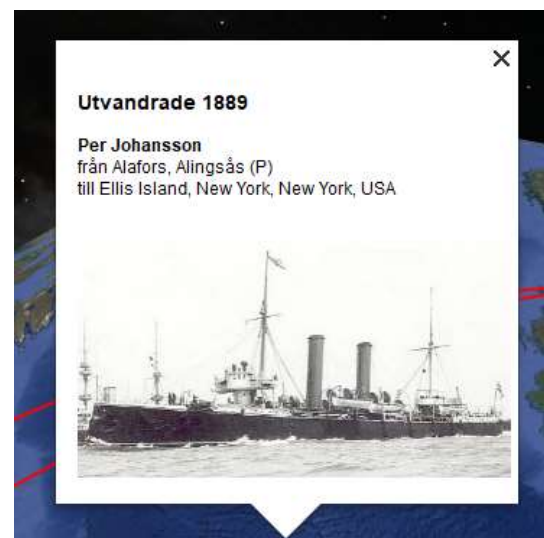
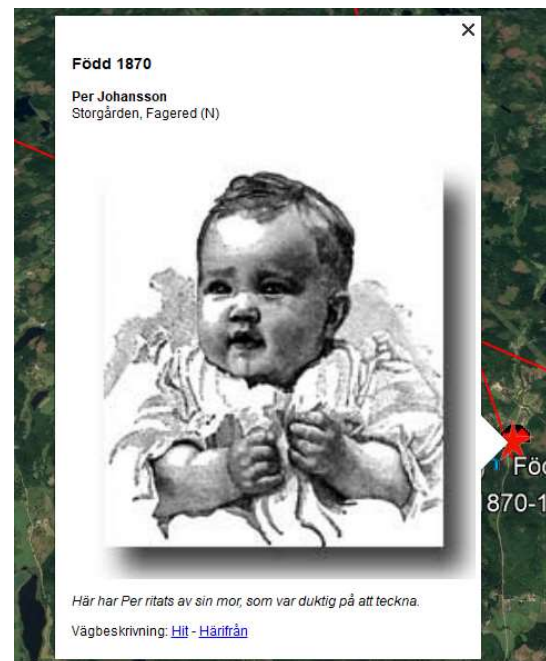
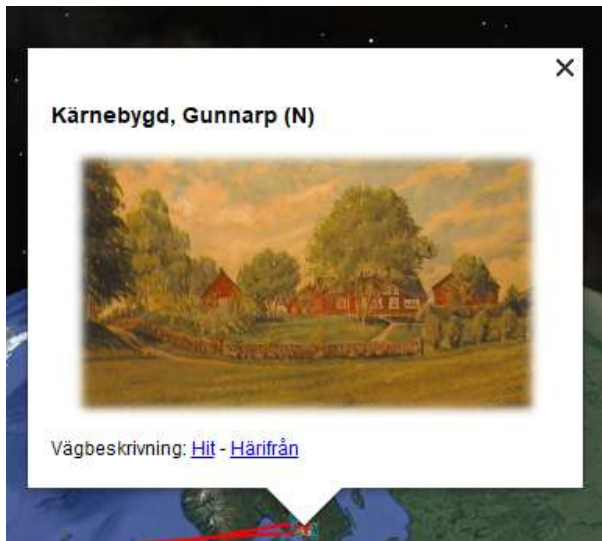
Bildnotiser bland händelsenotiser

Bilderna kan tas med i ansedeln

Här ser du hur bilder kan uppträda i händelser för bosättning, flyttning. Bild och beskrivning för en ort kan också visas.

Ljud och film i Google-exporten

Ljud och film benämns som **Multimedia (MM)** i Disgen och kan läggas in som notiser i levnadsbeskrivningen. Multimedianoiserna symboliseras med sina ikoner i vänsterkant. Dessa syns inte i ansedeln, men kan visas t.ex. i en HTML-export.

Precis som bilder kan **Multimedia-notiser** läggas in **framför händelsenotiser**.

- Lägg in en Multimedia-notis med **filmen cyklist-ter.avi** före Levde-notisen för Alafors. Lägg gärna till en beskrivande text.
- Lägg in en Multimedia-notis med **ljudfilen Trall.wav** framför Levde-notisen för Kärnebygd. Även har passar en beskrivning som förtydligande.

I kartfönstrets inställningar för Google-exporten finns i nederkant till höger några val som har med Visningen av Multimedia att göra.

För att ljud och film skall visas i pratbubblorna måste du markera **Visa Multimedia**.

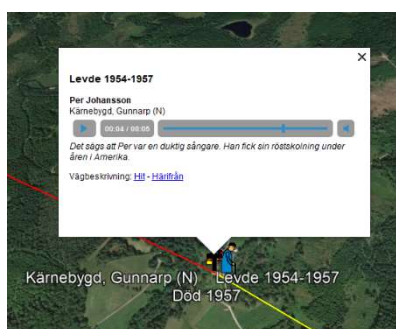
Visning av Multimedia

Visa Multimedia Hämta egna MM-filer från nätet

Spela upp automatiskt

Du kan också markera **Spela upp automatiskt**. Då kommer ljudspåret eller videofilmen att spelas upp så fort bubblan öppnas.

Multimedia-notiser tolkas precis som bilder, d.v.s. påföljande händelsenotis kombineras med föregående multimedia-notis och visas i pratbubblorna. I både ljud- och film-bubblorna visas reglage med vilka du kan stoppa och starta uppspelningen. Här ser du hur dessa ser ut.

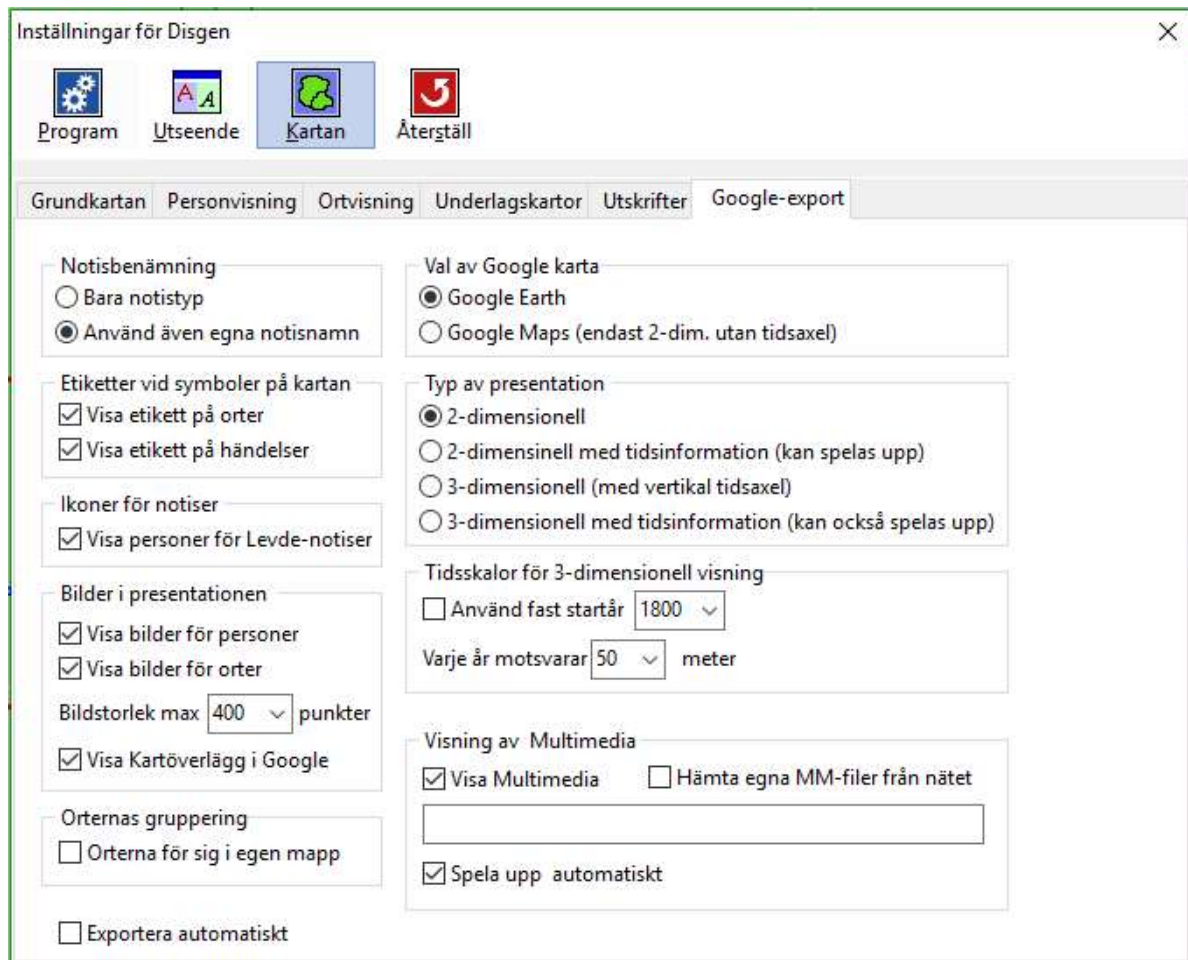
Du kan alltid visa bilder och multimedia-notiser i din "interna" Google-export så länge du använder Google-knappen eller slår på den automatiska visningen. Google-exporten kan också paketeras med unika namn för distribution till andra datorer och till en webbserver. Mer om detta längre fram.

Variera symboler och pratbubblor

Med olika val i kartans inställningar för "Google-export" kan vi variera utseende och innehåll på visningen i Google Earth Pro.

1. **Klicka på höger musknapp i kartan** för att plocka fram Kartans popup-meny.
2. **Välj "Inställningar..."**
3. **Plocka fram fliken "Google-export"**

Inställningarna i vänsterkolumnen avser symbolers och pratbubblors allmänna egenskaper.

Notisbenämning

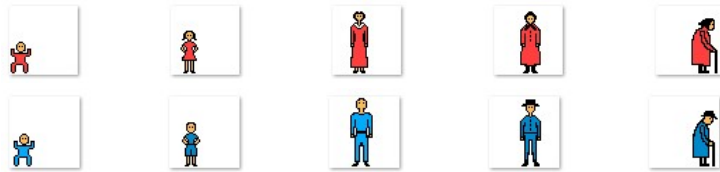
På alla notiser kan man byta benämning även om notistypen är densamma. En "Död"-notis kan du istället benämna "Avliden". Här väljer du om du vill visa notstypen i grundform eller med din alternativa benämning..

Etiketter vid symboler på kartan:

Då etiketter visas för både händelser, linjer och orter kan det bli svåröverskådligt att också se linjer och symboler. Om etiketter slås av, finns fortfarande symbolerna och motsv. information i pratbubblorna.

Ikoner för notiser:

Levnadsnotiser kan visas som kvinnliga och manliga personsymboler med olika ålderskaraktär i åldersgrupperna 0-5, 6-15, 16-30, 31-70, > 70 år.

Bilder i presentationen:

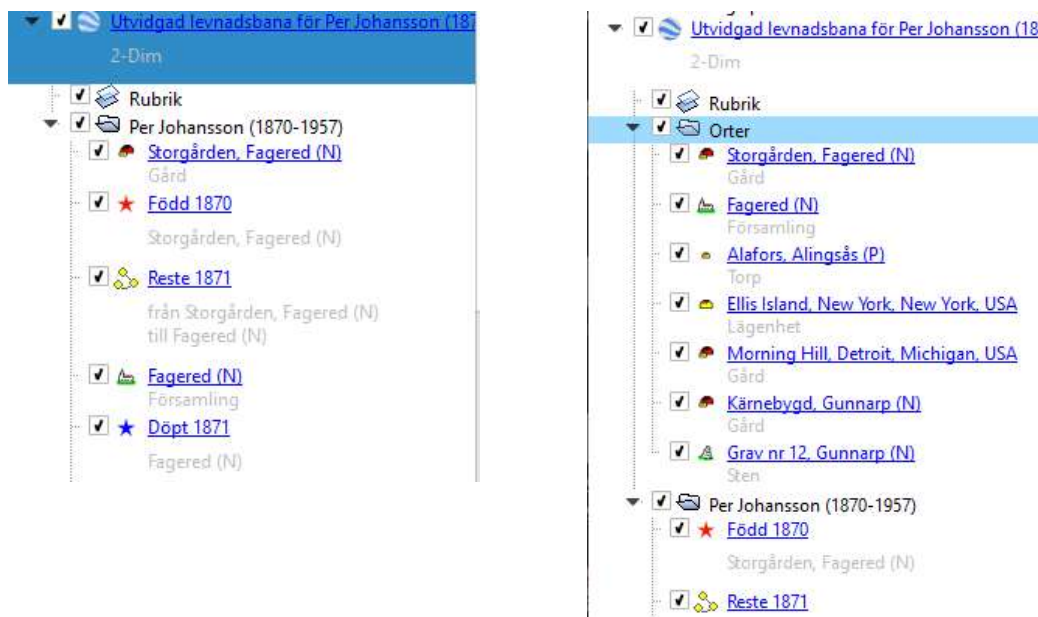
Välj vilka bilder som skall visas. Här väljer du också **bildbredd** för de olika bilderna i pratbubblorna. Pratbubblans storlek styr Google Earth Pro själv.

Orternas gruppering:

Med orterna blandade med händelserna, visas alltid orten först, därefter följer relaterad händelse. Detta betyder att en ort som besöks flera gången visas lika många gånger.

Ortsinformationen kan grupperas för sig i Google-visningen. Detta ger en symbol per ort oavsett hur många gånger den förekommer i levnadsbanan och ger möjligheten att släcka och tända dessa för att lättare kunna se och följa händelserna.

Orter i händelseflödet t.v. och orter grupperade för sig t.h...

Exportera till Google Earth automatiskt:

Så fort du ändrar innehållet i personinformationen eller dess visning i Disgens kartfönster genereras automatisk en ny export till Google Earth Pro.

Val av Google-karta:

Det är bara Google Earth Pro som stöds f.n.

Variera visningen av levnadsbanorna

Bland inställningarna för Google-exporten i Disgen, se ovan, finns till höger olika val av visningar av levnadsbanorna.

Typ av presentation:

- 2D:** Ortsymboler och linjer ansluter till marken. Ingen tidsinformation, mer än i pratbubblorna förstås, hanteras av Google Earth Pro.

När en tur startas visas ett reglage i nederkant av fönstret som speglar händelseförloppet. Här kan du stoppa, starta och välja visningen för någon punkt i förloppet.

- 2D + T:** Personinformationen är kompletterad med tider för de olika orterna och händelserna. Detta utnyttjas i Google Earth Pro så att ett tidstroget förlopp kan spelas upp av händelserna. Då visas bara orter och linjer som är giltiga vid tidpunkten eller tidsintervallet ifråga.

I överkant till vänster i Google-kartan visas ett reglage som styr visningen av levnadsbanor och orter. Då en tur startas, kommer reglaget att styra visningen av informationen successivt för de olika tidpunkterna och tidsintervallen.

- 3D:** Tidsinformationen har lagts in i koordinatinformationen som en höjdangivelse. Därför kan händelseförloppet ses som "ridåer från marken och uppåt". Samma reglage som vid visning av tur, se 2D.ovan.

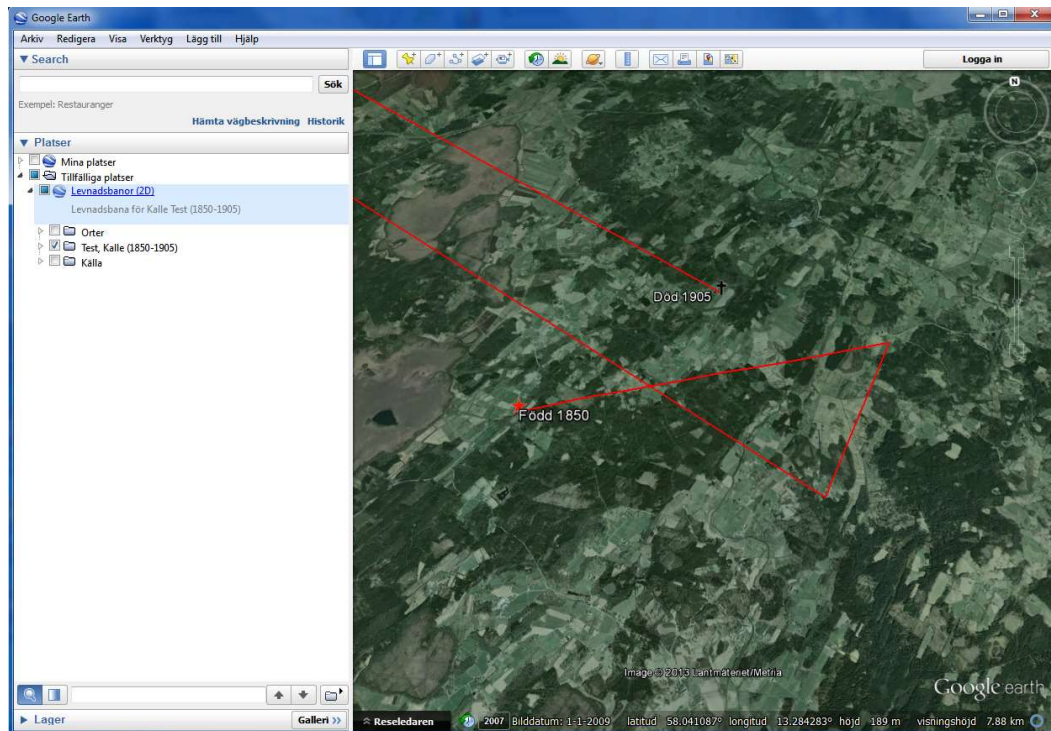
- 3D+T:** 3D-ridåerna kan spelas upp i ett tidstroget förlopp, se 2D + T ovan.

Tidskala: Ange startår för den vertikala tidsaxeln och höjd för varje år för denna.

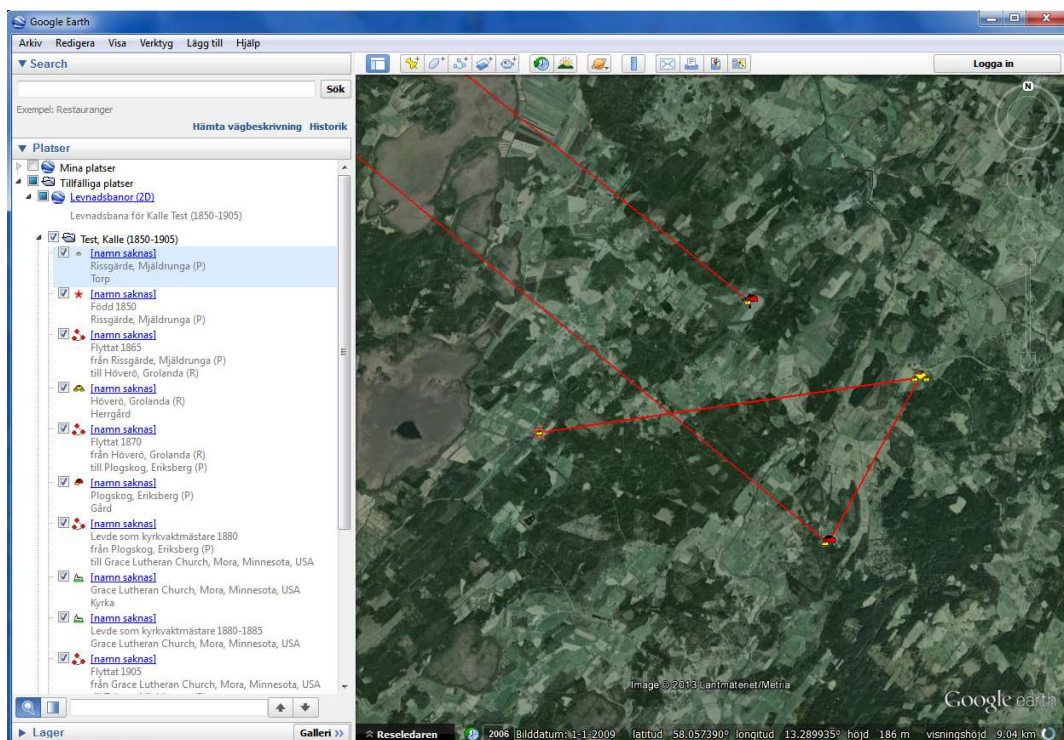
Exempel på levnadsbanor

Prova att i Google-inställningar i Disgens Kartinställningar välja alternativ som ger följande resultat:

Exempel 1- Med orter grupperade.

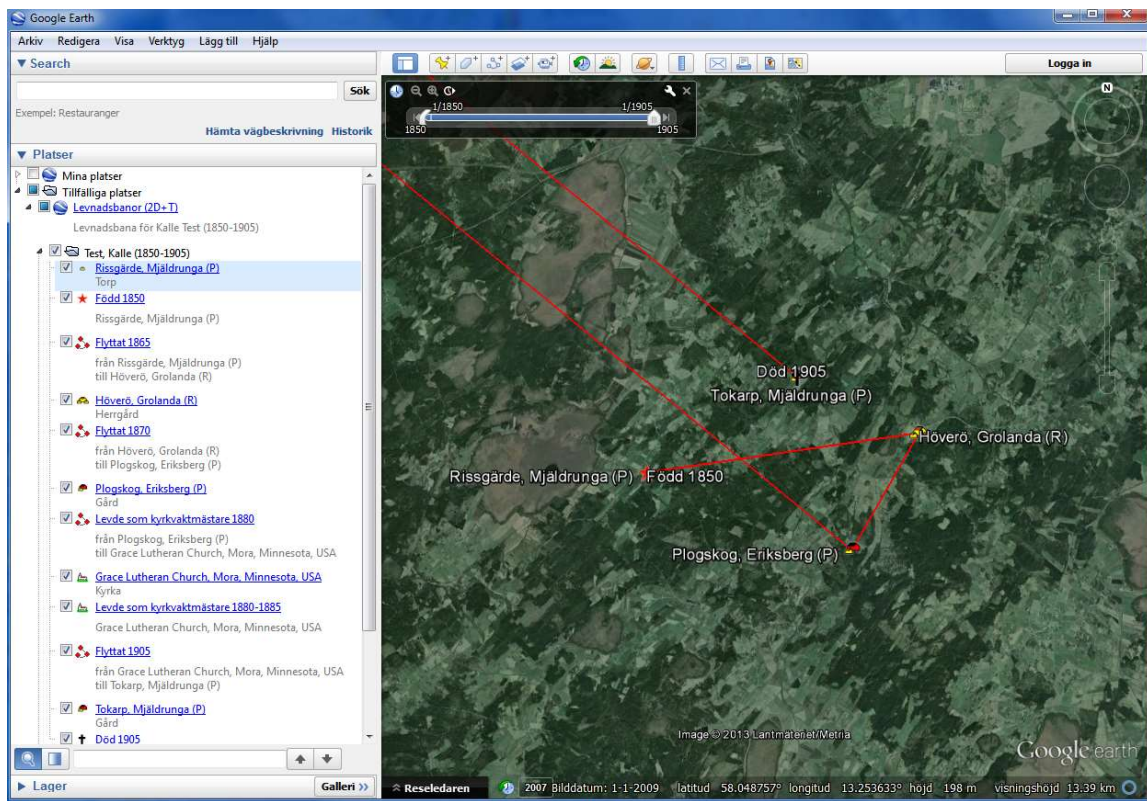

Exempel 2 – Med släckta etiketter

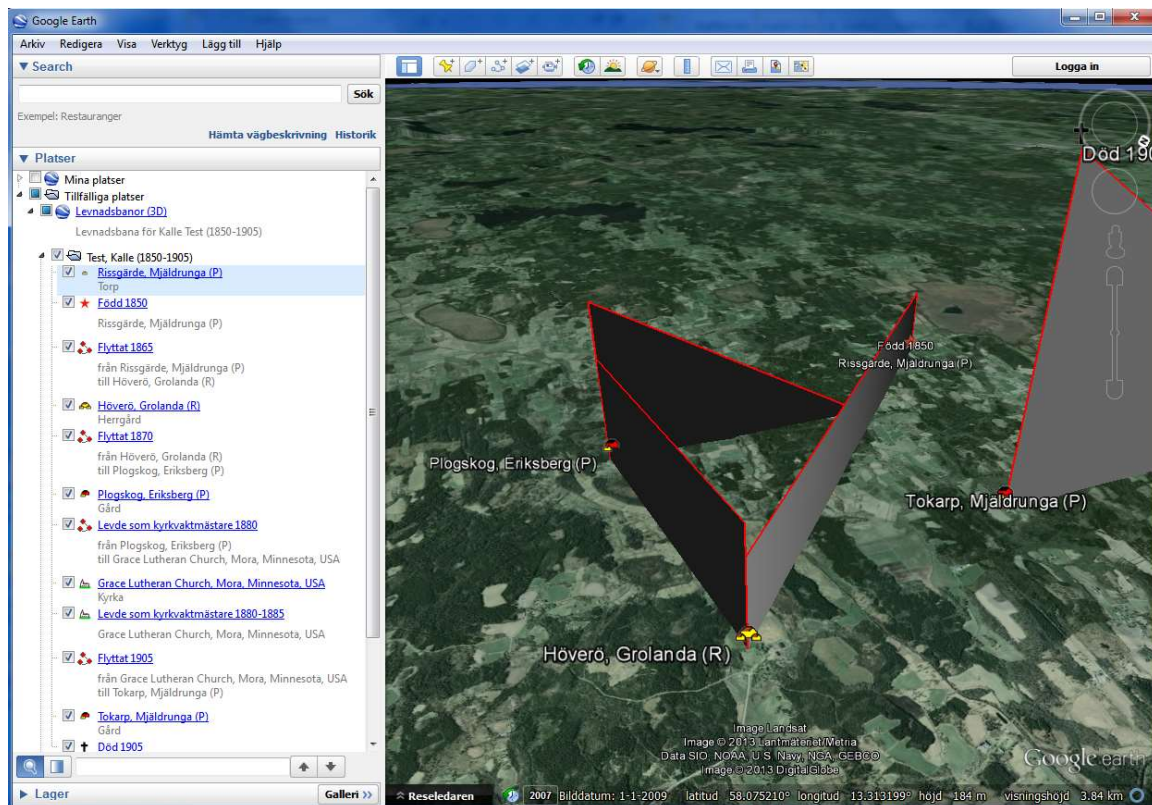

Exempel 3 - Tidsstyrning

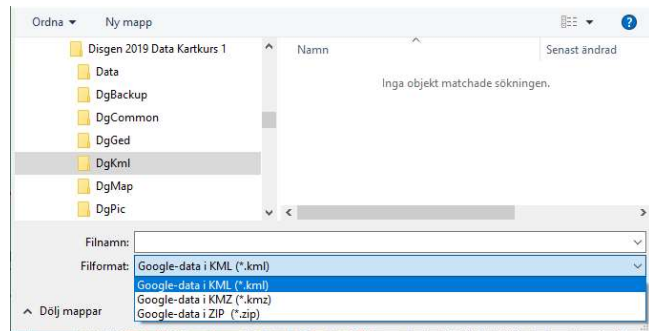
Exempel 4 - Med vertikal tidsaxel

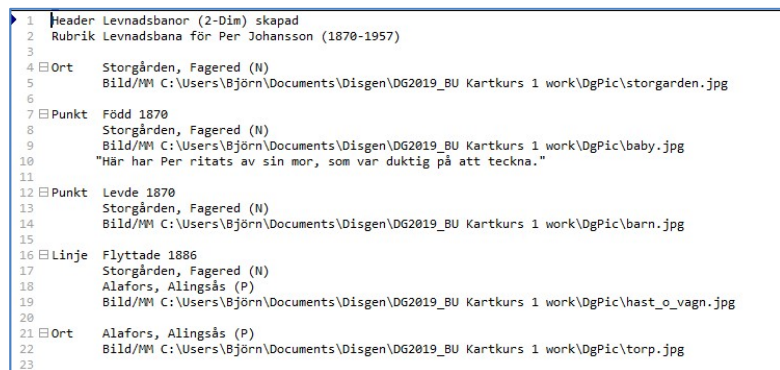
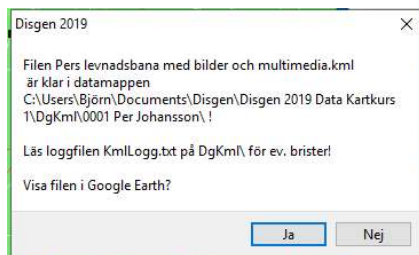
Skapa unika namngivna Google-exporter

När du gör en "intern" Google-export via Google-knappen skapas en lokal KML-fil med namnet Auto.kml. Innehållet varierar och återspeglar det du just nu visar i Disgens kartfönster. För varje ny export via Google-knappen skapas en ny Auto.kml med nytt innehåll och med nya referenser till relevanta ikoner, bilder och MM. KML-filen skickas automatiskt till Google Earth Pro för visning när innehållet är preparerat. För att skapa en unik Google-export med eget namn gör du så här:

- Högerklicka i kartfönstret och välj **Exportera till Google**.
- Välj Lagringsplats. Här kan du både skapa och välja önskad mapp.
- **Ange Filnamn**. Ett unikt namn för exporten.
- **Välj Filformat**. Se tips om de olika filformaten nedan.

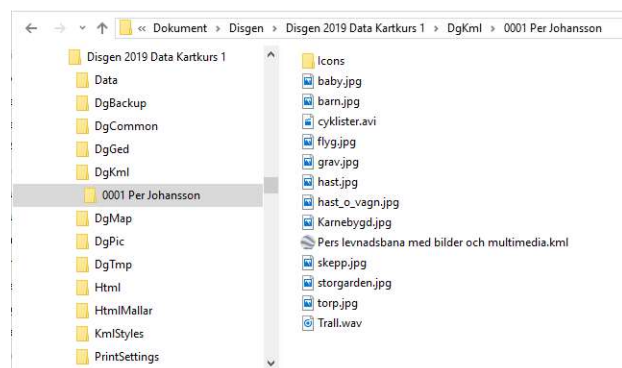
När du trycker OK så skapas den valda filen. Ett meddelande talar om var den placerats, en vink om en loggfil i datamappens DgKml med en summering av vad som tagits med i själva KML-filen och en fråga om du vill se resultatet i Google Earth Pro.

Skapa KML-fil

Om du väljer KML-formatet är det lämpligt att först skapa en mapp där exportfilerna (KML-filen, filer med ikoner, bilder och MM) skall lagras. Denna kan vara en undermapp till t.ex. mappen DgKml.

Utan den extra mappen skulle alla bild- och MM-filer för dina olika namngivna KML-exporter blandas i samma mapp. Med en egen mapp per huvudperson kan du flytta, kopiera eller packa denna mappen för arkivering eller distribution till släkt och vänner.

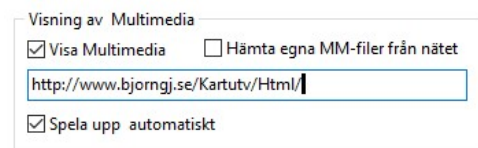
Se även **Skapa ZIP-fil** nedan.

Skapa MKZ-fil

Filformatet KMZ används för att i angiven mapp skapa en KMZ-fil. Denna är en zip-fil som innehåller KML-filen med sina tillhörande ikon- och bildfiler. För att visa innehållet i denna Google-export dubbelklickar du bara på KMZ-filen i Utforskaren. KMZ-filen innehåller kan alltså kopieras och skickas med mail.

Men om du också har multimedia-filer med i din presentation blir det lite krångligare! Google Earth Pro ställer då speciella krav på KMZ-filen. De multimedia-filer (nu också bilderna) som ingår måste vara placerade på en plats (mapp i egen dator eller på en webserver) som kan utpekas med **en speciell adress, en s.k. URL** (Universal Resource Locator). URL:en får inte innehålla bokstäverna åäöÅÄÖ.

För att göra KMZ-filen flyttbar och få med dina MM-filer måste du alltså aktivera åtkomst till nätet. I Google-exportens inställningar längst ner till höger hittar du rutan där du också väljer att visa Multimedia:

Visning av Multimedia

Visa Multimedia   Hämta egna MM-filer från nätet

Spela upp automatiskt

- Klicka för **Hämta egna MM-filer från nätet**
- Fyll i den **URL** som pekar ut platsen för MM-filer och bilder. Disgen hanterar nu bilder som MM-filer.

En URL anger alltså adressen till den plats där de olika bild- och MM-filerna är placerade. Adressen ovan leder till en webbsida där kopior av övningsbilderna är lagrade.

En URL till en webbsida börjar med **http://** och följs av den adress som du också kan se i din webbläsares adressfält.

Du kan förstås också använda URL:en för KMZ-exporten för att hitta i din egen dator. URL:en börjar med **file:///** följt av den lokala adressen. Notera att det här är **tre** snedstreck efter **file**:

Om ditt användarnamn saknar åäö så kan du använda följande URL till din datamapps DgPic:

file:///C:/Users/Användarnamn/Documents/Disgen/Din_datamapp/DgPic/

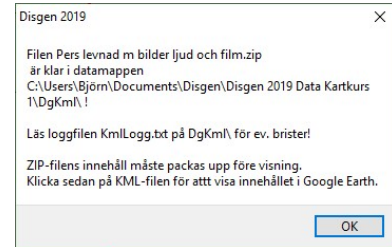
Om användarnamnet är Björn så får alla sökvägar i Utforskaren till filer i **Mina dokument** att innehålla ...\\Björn\\Documents\\... Om MM-filerna (och kopior av mina aktuella bilder pga en bug i Disgen) istället placeras i en mapp bland **Delade dokument** så blir URL-adressen:

file:///C:/Users/Public/Documents/MM/

Skapa ZIP-fil

Då användningen av KMZ-filen kan upplevas som svårhanterlig pga restriktioner avseende å,ä och ö samt användningen av URL för MM-filer, är ZIP-filen en genväg för distribution. MM-filerna skall här **INTE hämtas från nätet!**

ZIP-filen innehåller allt det som ingår i en Google-export. Alla filer packas automatiskt och filen är klar att distribuera. Mottagaren packar upp innehållet och klickar på KML-filen. Enda kravet är att mottagaren har Google Earth Pro installerat.

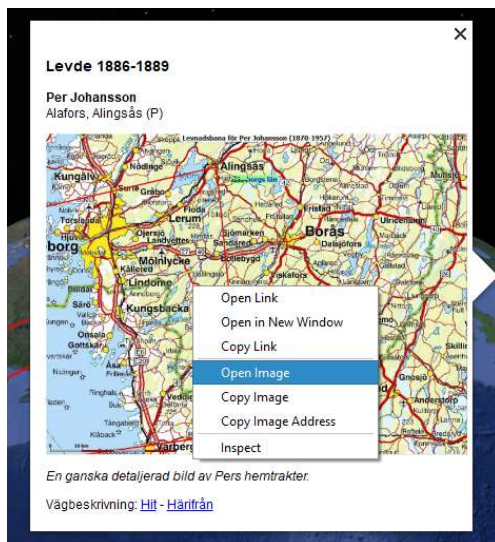

Klicka på bild för att förstora

Om ditt användarnamn saknar å, ä och ö (eller om din datamapp ligger i mapp med adress utan åäö i datorn) eller om du använder dig av en URL - då kan du också öppna bilden i en pratbubbla till full storlek. Bilden kan t.ex. vara en bild av en sida i ett dokument eller en större detaljrik karta. Då är det naturligtvis viktigt att kunna se detaljerna i denna.

- **Högerklicka** på bilden i pratbubbla. Klicka sedan på **Open Image**. Bilden visas i ett nytt fönster i Google Earth Pro. Om bilden inte visas så kan en förklaring indikeras i filadressen i överkanten av bilden.
- Stäng den öppnade bilden genom att klicka på knappen **Tillbaka till Google Earth** ovanför bilden.

Kombinera Google- och HTML-export

Din webbsida behöver visa en klickbar text med länk till KMZ-filen som skickas till webbläsaren då du klickar på texten. KMZ-filen öppnar i sin tur av Google Earth Pro som därefter visar levnadsbanan och hämtar bilder, ljud och filer från lagringsplatsen för din HTML-export.

1. **Lägg in en webbtex-notis** som sista notis i personens levnadsbeskrivning som anger KMZ-filens namn. Detta består lämpligen av personId följt av namnet så att webblänken kan skilja på olika personer med samma namn. Texten efter ">" och "<A>" är texten som visas på webbsidan :

2. **Gör din HTML-export** med en eller fleras personer.
3. **Gör en KML-export** till datamappens mapp HTML Se till att i Google-exportens Inställningar **Hämta egna MM-filer från nätet är avslagen**. Denna export är nödvändig för att fylla på med dina orters bilder i Html-mappen (HTML-exporten har placerat dessa i en separat mapp Html/Pictures, som Google-exporten inte är förberedd för).
4. I Google-exportens Inställningar fyller du i den **plats på nätet eller i datorn** där din HTML-export med inbakad Google-export kommer att placeras. Adressen kan vara en nätadress eller en dator-adress. **Slå på Hämta egna MM-filer från nätet**.

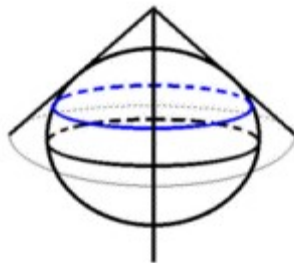
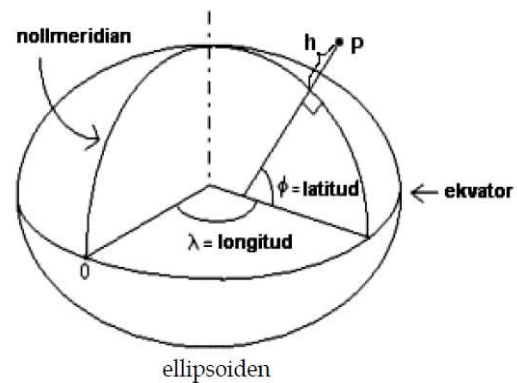

5. **Gör en KMZ-export** till datamappens Html-mapp. Nu är Hmtl-mappen komplett.
6. **Flytta en kopia av hela Html-mappen** till sin slutliga destination enligt nätadressen ovan och starta HTML/Google-presentationen via **index.htm**.

Lite kartteori

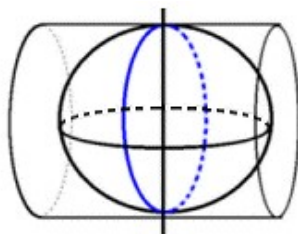
Varje punkt på jordklotet anges med koordinatvärden. Det är s.k. sfäriska koordinater angivna i latitud och longitud. Man talar om olika referenssystem, d.v.s. modeller av jordklotets form. Man använder en modell i form av en ellipsoid (jämför med en något tillplattad apelsin).

Det finns en äldre referensmodell med namn Bessel 1841, som bl.a. används i Rikets Nät RT90. En annan benämns WGS 84 i vilken de flesta GPS-koordinater anges. En senare något mer exakt europeisk referensmodell heter GRS1980. Vårt senaste referenssystem SWEREF99 bygger på denna modell. Skillnaderna mellan dessa modeller är för oss försumbara, avståndsdifferenserna är bara några decimeter.

För att skapa en plan projektion av den krökta jordytan, används på våra breddgrader två olika projektionsprinciper, nämligen den koniska och den cylindriska.

Den koniska används för småskaliga kartor över norra halvklotet och som täcker större ytor. Man sätter en "papperskon" på jordklotet och låter jordytan projiceras på denna. Bästa noggrannhet får man förstås längs den breddgrad där konen ligger an mot (eller skär) klotet.

Den cylindriska lämpar sig bra för både små- och storskaliga projektioner. Det är denna projektion som används i Sverige för våra rätvinkliga kartor i RT90 och SWEREF 99 TM. En "papperscylinder" placeras längs jordytan i nord-sydlig riktning och jordytan avbildas på denna. Bästa noggrannhet får man vid cylinderns anliggning längs den s.k. medelmeridianen.

När vi blandar moderna rätvinkliga kartor i RT90 eller SWEREF 99 TM med historiska kartor som ofta saknar definierad projektion, i bästa fall är ritade med en konisk projektion, blir det skillnader i platserns lägen. För att anpassa olika kartor till en gemensam projektion, oftast till en rätvinklig projektion talar vi om georeferering; dvs en viss förvrängning görs av kartbild så att den blir anpassad till det gemensamma referenssystemet, i Disgens fall RT90. Detta är nödvändigt för att kunna jämföra kartor i olika skalor och över tiden, se hur ändringar i gränser och fastigheters utbredning, jämföra hur vägar och odlingslandskap har förändrats etc..

Läs mer om principerna att bestämma punkters position på jordytan på Lantmäteriets webbsida www.lantmateriet.se.

För att bestämma olika platserns exakta koordinater kan man gå till olika positionstjänster på nätet. Exempel på dessa är **Eniro** (www.eniro.se) och **Hitta** (www.hitta.se) för svenska platser och **Google Maps** (www.maps.google.com) för platser över hela världen.

Övningar

Rundvandring i Disgens kartfönster

1. Vid vilken lägsta zoomnivå visar sig länsnamnen?
2. Vid vilken lägsta zoomnivå ser du kyrksymbolerna?
3. På vilken zoomnivå visas en kommun när du drar den från ortpanelen till kartan?
4. Vilka avstånd visas nu på skallinjalen i kartans nederkant.
5. Leta upp församlingen Gunnarp i Falkenbergs kommun i Halland.
6. Vilka församlingar gränsar till Gunnarp?
7. Hur långt är det mellan Gunnarps kyrka och Fagereds kyrka?

Användningen av Disgen-orter

8. Lägg in backstugan "Undantaget" under gården Tokarp
9. Skriv in lite text om backstugan. T.ex. "Stugan beboddes av de gamla på gården Tokarp."
10. Lägg in en gård "Herrvids" på samma nivå som Tokarp

Grundkartan

11. Zooma in kartan och anteckna vid vilka zoomnivåer kommungränserna, församlingsgränserna och församlingsnamnen börjar visas.
12. Finns det anledning att ändra dessa gränser om du forskar i Norrland eller Skåne? I så fall, varför?
13. Vilket avstånd är det mellan linjerna i rutnätet RT90? Jämför med skallinjalen.
14. Välj koordinatsystemet SWEREF 99 TM. Hur ser du skillnaden i kartfönstret?
15. Vilka koordinater har Mjälldrunga kyrka i SWEREF 99 TM?
16. Välj Eriksbergs kyrka som nytt hem.
17. Zooma in så att du ser församlingsgränserna. Ändra visningen av gränser till Länsgräns + Kommungräns. Vad händer i kartbilden?
18. Klicka bort boken för Kyrkans namn. Se vad som händer i kartbilden. Klicka tillbaka boken.
19. Visa Mjälldrunga kyrka och församling. Nu ser du också de gårdar som vi har lagt in i församlingen. Klicka bort boken för Registrerade orter och se vad som händer med dina gårdar. Klicka sedan tillbaka boken för Registrerade orter.

Underlagskartor

20. Hur gör du för att visa alla dina kartblad samtidigt?
21. Mellan vilka zoomnivåer visas Generalstabskartorna?
22. Prova att hålla ner siffran 2 då du tittar på kartan över Mjälldrunga. Vad händer?

Placera orter på kartan

23. Leta upp läget för Rissgårde i Hitta.se och placera gården med dessa koordinater. Flyttade sig namnskylden?
24. Prova samma sak med Google Maps.
25. Placera torpet Undantaget till 150 meter nordost om gården Tokarp.
26. Placera namnskylden för torpet Undantaget strax norr om platsen.

Hitta historiska kartor

27. Leta upp Laga Skifteshandlingen för Tokarp 1874 och ta reda på vilken ägare som fick flytta sina hus
28. Finns det några historiska kartor för Kärnebygd, Gunnarp fs, Falkenberg kn, Halland?

Hitta kyrkböcker via kartan

29. Vilka kyrkböcker finns för Mjäldrunga 1880?
30. Vilka ägde och brukade Tokarp hösten 1870?

Personuppgifter på kartan

31. Fyll på med Levde- och Flyttade-notiser för Kalle Test så att hans levnadsbana blir komplett.
32. Visa Kalles livslinje
33. Visa Kalles levnadsbana med bara Levde-notiser (välj notistyper i inställningar)
34. Visa Kalles levnadsbana med bara Flyttade-notiser
35. Visa alla orter där Giftermål ägt rum för Kalle Test.
36. Öppna två fönster, Översikt och Karta, för Kalle Test i Tokarp.
37. Visa Kalles familjs levnadsbanor. Klicka på Kalles fru Karin och notera vad som händer i kartan. Klicka sedan på Kalle själv.

Dokumentera dina kartvyer

38. Visa Kalle Tests levnadsbana utan underlagskartor och skapa en kartbild i svart/vit och jpg-format, som du placerar i DgTemp
39. Skapa samma kartbild i färg och jpg-format
40. Skapa samma kartbild i färg och i bmp-format
41. Jämför de två kartbilderna i DgTemp och studera kvaliteten dem emellan
42. Ändra textstil för de egna orternas namn (se kartfönstrets inställningar)
43. Gör ny utskrift i färg. Återställ till gamla värden (Tahoma, svart, Fet, 8 punkter)
44. Radera personinformation i kartfönstret och skriv ut (förhandsgranska) en karta utan personuppgifter. Välj automatisk rubrik.
45. Skriv ut en dubbelkarta, den övre med underlagskarta, den undre med bara grundkartan. Ange egen rubrik
46. Visa Kalle Tests levnadsbana och gör en utskrift med en karta, automatisk rubrik, rutnät, teckenförklaringar och utan underlagskarta.

Export till Google Earth

47. Visa Kalle Tests levnadsbana. Exportera KML-fil utan bilder (2D)
48. Exportera KML-fil med bilder för personer och orter, klicka runt och observera.
49. Starta tur för KML-filen.
50. Exportera KML-fil med orterna i egen mapp, studera kartan och mapparna i Google. Tänd och släck ortmappen.
51. Exportera KML-fil utan etiketter för orter och händelser, peka i Google och notera skillnader.
52. Starta en tur för Kalle Test.
53. Öppna två Disgen-fönster, Familieöversikten med Kalle Test och kartan. Slå på automatisk export till Google Earth. Visa sedan uppgifterna för alla i Familieöversikten i kartan, observera Google Earth. Tänd och släck mapparna för familjens olika personer i Google Earth.

Svar och kommentarer till övningarna

1. Nivå 10
2. Nivå 18
3. Nivå 15
4. 10 km / del
5. **Högerklicka** på ett namn i Ortrådet, **välj Sök ort** och skriv in **Gunnarp**. Gunnarp visas i trädet. **Dra ut Gunnarp på kartan** för att komma dit.
6. 10 församlingar: Fagered, Älvsered, Mårdaklev, Kalv, Sandvik, Gryteryd, Drängsered, Krogsered, Gällared och Ullared
7. 12,5 km
8. **Öppna dialogen Redigera orter, sök och markera Tokarp, klicka på Ny nästa nivå..., Skriv in namnet Undantaget, välj ortstypen Backstuga.**
9. **Fortsätt från föreg. övning, Klicka på fliken Beskrivning och skriv in föreslagen text. Klicka på OK.**
10. **Öppna dialogen Redigera orter, sök och markera Tokarp, klicka på Ny samma nivå..., Skriv in namnet Herrvids, välj ortstypen Gård, klicka på OK**
11. Nivåerna 12, 16 och 20
12. I Skåne ligger församlingarna väldigt tätt, därför kan det vara skäl att höja visningsgränsen för församlingsnamnen några steg. I Norrland däremot är det glest mellan församlingarna och då kan namnen visas några steg tidigare.
13. **Högerklicka i kartan och välj Inställningar. Klicka på Visa rutnät på fliken Grundkartan, klicka OK** och observera att rutnätet alltid visas med två skaldelars avstånd oavsett zoomnivå.
14. På samma sätt som i övningen ovan, hittar du valet av koordinatsystem. Koordinaterna i RT90 visas i statusraden med X framför för den vertikala nordliga riktningen och med Y framför den horisontella östliga riktningen. SWEREF 99 TM har bokstäverna N (North) för den vertikala/nordliga riktningen och E (East) för den horisontella östliga riktningen. **För muspekaren åt olika håll och observera** att koordinatvärdena växer mer norrut och österut du för musmarkören i båda koordinatsystemen.
15. Leta upp Mjälldrunga i ortpanelen till vänster i kartfönstret. Högerklicka och välj **Visa ortsinformation**. En ruta visar uppgifterna om kyrkan. SWEREF 99 TM har värdet N 6 438 468, E 396 543. Om du har valt detta koordinatsystem i kartbilden kan du se samma uppgifter i statusraden när du placerar musmarkören på kyrkan.
16. Välj en bra kartvy med Eriksberg kyrka i mitten, högerklicka i kartan och välj **Spara läget som nytt hem**. Snabbknappen för detta är **tangent N**. Om du sedan förflyttar dig till annan plats i kartan och vill tillbaka hit: Högerklicka och välj **Ta mig hem!** eller tryck bara på **tangent H**.
17. Församlingsgränserna försvinner. Så gör också kyrksymbolerna och församlingsnamnen eftersom de är underordnade församlingsgränserna på kartan.
18. Församlingsnamnen över kyrkorna försvinner. Kan vara bra att släcka om du har många hänvisningar till just församlingen och dess kyrka. Annars får du se samma namn två gånger: Församlingsnamnet och kyrkans namn.
19. Alla våra registrerade gårdar försvinner. Kyrkan finns kvar.
20. Högerklicka i kartan och välj **Välj underlagskartor...**, klicka på dubbelpilen åt höger, så flyttas alla kartor i vänster lista till den högra listan. Klicka på OK. Nu kommer dina kartblad att visas mellan de definierade zoomnivåerna och på de ytor som de täcker.

21. Slå på **visning av Kartdata** i lagerpanelen till höger. Leta upp rutan för generalstabskartan **GSK E 08** och läs informationen i vita fältet: mellan nivåerna 27 och 33.
22. Mjälldrunga-kartan släcks och tänds i snabb takt så länge tangent 2 hålls nere.
23. Troligen inte. Både Eniro, som du använde under lektionen, och Hitta bör ge dig samma koordinater, d.v.s. om du pekade på samma hussymbol i de båda fallen. Och namnskylten är placerad på samma plats i förhållande till ortsymbolen
24. En liten förskjutning av läget kan observeras. Detta på grund av ett mindre avvikelse mellan Lat/Lon och RT90. Använd alltid koordinatsystemet RT90 för svenska orter och lat/Lon för utländska, även orter i Norge, Danmark och Finland.
25. Välj själv vilken metod du använder: Dra och släpp i kartfönstret eller hämta en tänkt plats från Eniro.
26. Välj placeringsverktyget [x,y] i kartfönstrets vänsterkant, **klicka en gång på Ctrl-tangenten** och dra sedan namnet från ortpanelen till sin plats på kartan.
27. Högerklicka med musmarkören på Tokarp och välj **Visa historiska kartor ...** Öppna Laga Skiftesakten **15-MJÄ-30** i Lantmäterimyndigheternas arkiv för Tokarp 1874 och leta upp sidan 24 (uppslag 20) och läs sista stycket **"Med stöd af förestående beskrifning ..."**
28. Gör på samma sätt som ovan för Kärnebygd. Du hittar kartor från 1694, 1720 och 1767, Laga skifte från 1855 och 1878 mm.
29. Högerklicka på Mjälldrunga i ortpanelen, Välj **Sök orten i Dispos**. Skriv in året **1880** i sökformuläret och klicka på **Sök**. Dispos berättar att det för 1880 finns **AI:7, C:1, F:1 och HI:1**
30. ¼ mtl Carl Jonasson, ¾ mtl Johan August Pettersson (backstuga med Peter Svensson, Soldattorp med Anders Strid)
31. Levde i Rissgärde, Levde i Höverö, Flyttade från Höverö till Amerika, Flyttade Amerika till Tokarp, Levde i Tokarp.
32. Hämta Kalles uppgifter och klicka på knappen **Livslinje** i vänsterkant på kartfönstret.
33. Högerklicka i kartan och välj **Inställningar**, flik **Personvisning**, välj bort Flyttade-notiserna för levnadsbanor (E, I, 2) men behåll Levde-notisen (L). Hämta Kalles uppgifter och se hur levnadsbanan ser ut på kartan.
34. Gör samma sak som i föregående övning, men välj nu bara Flyttade-notiserna (E,I,2) och ta bort Levde-notisen (L). Hämta kalles uppgifter igen och se om levnadsbanan har förändrats. Den skall inte ha ändrats, det är ju samma orter han passerar oavsett notistyp!
35. Gör samma sak som i föregående övning. Denna gång väljer du **Notiser för ortsvisning** och tar bort alla notistyper utom **Gifte (N)**. Skapa en antavla för Johan i Tokarp, hämta in antavlans uppgifter och klicka på knappen **Visa Orter** för valda personer i vänsterkanten av kartfönstret. Du får se Björnsjö i Larv, Hällestad och Floby, alla i Skaraborgs län.
36. Klicka på Knappen **Visa alla fönster sida vid sida. Visa**
37. När du hämtat familjens uppgifter till kartan kan du **klicka på de olika personerna i Familjeöversikten** för att se deras del av alla linjerna.
38. Hämta Kalle Tests uppgifter och visa dem som en levnadsbana. Stäng Ort- och lagerpanel. Välj zoom- och bildläge (centrera informationen med knappen **Centrera kring visad person-information** till vänster i kartfönstret om du vill). Högerklicka i kartan och Välj **Inställningar**. På Flik **Utskrifter** markerar du **JPEG-format** och **Endast svartvitt** tryck OK. Högerklicka igen och välj **Spara karta som bild**. Välj mapp DgTemp för lagring och bildnamn. Tryck **OK**.
39. Använd samma karta. Ändra utskriftsinställningarna till **färg** och upprepa **Spara karta som bild**. Välj annat bildnamn.

40. Upprepa med bildformat **bmp**.
41. Notera att de röda linjerna mellan Orterna i jpg-filen är klart suddigare än i bmp-filen.
42. I Kartans Inställningar, flik Ortsvisning kan du själv välja **Teckensnitt, Stil , Storlek, Effekter och Färg**. Prova några varianter och se resultaten. I Exempelrutan se du hur det kommer att se ut på kartan.
43. ...
44. Tryck H (ta mig Hem) och klicka sedan på **Skrivarknappen** under huvudmenyn Arkiv. I dialogrutan **Utskrift** är Karta redan vald. Klicka på **Fortsätt**. I nästa dialogruta: klicka på Inställningar. I dialogrutan **Inställningar – Karta** väljer du flik **För kartan**. Markera **Skapa sidhuvud automatiskt**, Avmarkera **Ta med andra / nedre bild**. Klicka på << **Välj/Spara**. Klicka på **OK**. Dags att förhandsgranska: En utskriftssida visas med sidrubriken Trakten kring Eriksberg (P). Kartan på sidan har samma form som kartfönstret.
45. Gör som ovan. På fliken **För Kartan** avmarkerar du **Skapa sidhuvud automatiskt**, Markerar **Underlagskartor** och **det lager** du vill skriva ut, Markera även **Ta med andra / nedre bild** men inga ytterligare markeringar. Klicka på << **Välj/Spara** och fyll i din text för **sidhuvud** och förhandsgranska resultatet.
46. Hämta Kalle Tests uppgifter, slå på Teckenförklaringen med Ctrl+T, släck ort- och lagerpanel och välj kartfönstret disposition. Därefter går du till utskrift som ovan och i fliken **För Kartan** markerar du **Skapa sidhuvud automatiskt**, markera också **Teckenförklaringar och Rutnät** , men ej Underlagskartor och en andra nedre bild. Förhandsgranska och notera rubriken i sidhuvudet **Levnadsbana för Kalle Test (1850-1905)**.
47. Visa Kalles levnadsbana på kartan. Högerklicka och välj fliken **KML Export** i Inställningar. Markera **Visa etiketter** på orter och på händelser, markera INTE bilder och gruppering av orter. Markera **2-dimensionell presentation**. Klicka på **OK**. Högerklicka igen och välj **Exportera till Google** Ange ett filnamn och välj att **Visa i Google Earth**.
48. Gör som ovan men markera **Visa bilder för personer och orter** i Inställningar för KML Export. När du klickar på symbolerna i Google Earth får du upp pratbubblor som visar de bilder som du lagt in för orter och före händelsenotiser.
49. Markera personens namn i mappen **Tillfälliga platser** i vänsterpanelen i Google Earth. Klicka sedan på mapp-symbolen nere till höger i paneldelen **Platser**. Följ anvisningarna i handledningens avsnitt för inställningar i Google Earth, meny **Verktyg – Alternativ**.
50. Ändra i Kartans Inställningar för KML Export: **Gruppera orter för sig i egen mapp**, och gör om exporten. Orterna hamnar i en egen mapp i panelens Tillfälliga orter i Google Earth. När du kör turen så börjar den med att passera orterna först och sedan blir det personens tur.
51. Med Kartans Inställning för KLM Export där etiketter ej visas, kommer heller inte uppgifterna visas på kartan. Men klickar du på symbolerna kommer pratbubblorna upp med full information.
52. Se kursavsnittet.
53. Se kursavsnittet.

Fördjupningsstudier

I Kartkursens del 2 behandlas arbetet med egna kartbilder. I handledningen ingår

- Underlagskartor i olika lager
- Hitta kartor på nätet
- Klipp av kartbilder från nätet
- Placera kartbild
- Redigera kartbild med PhotoFiltre
- Montera flera delkartor i kartmosaik i PhotoFiltre
- En studie av ett Laga skifte
- Utskrift av kartor
- Export av kartpaket

Som extra studiematerial rekommenderas också **Släktforskarförbundets handbok nr 3 om Kartforskning** av Karl-Ingvar Ångström och Björn Johansson. Denna handbok vänder sig både till släktforskare och hembygdsforskare och innehåller ett antal handgripliga tips på webbaserad dokumentation.

